

II / III

Zbrani dramatični in pripovedni spisi

Narodna knjižnica II. zvezek

Dr. Jos. Vošnjakovi

Celje, 1893

Tiskal in založil D. Hribar

Dr. Josip Vošnjak.

Dr. J. Vošnjak.

Mej narodi v okvirju avstrijske monarhije je po svoji politični individualnosti narod slovenski pač najmlajši; poroditelji njegovi še deloma živijo, in mej temi je jeden zelo zasluženih mož dr. J. Vošnjak. Pisati življenje tega slovenskega rodoljuba, bilo bi pisati zgodovino preporoda in novega političnega življenja štajerskih Slovencev, kar pa tem vrsticam namen biti ne more; naj se toraj omenijo le glavne poteze iz blagotvornega življenja njegovega.

Dr. J. Vošnjak se je rodil 4. januarja 1834 v trgu Šoštanjskem na spodnjem Štajerskem; stariši njegovi so bili ugledni tamkajšnji tržani. Ime »Vošnjak« prav za prav »Bošnjak« »Bosnjak«, kaže, da je Vošnjakov praded iz Bosne na Štajersko došel, kakoršnih priselbin je več na spodnjem Štajerskem in da so Vošnjaki, recte Bosnjaki, potomci bosnijskih jugoslovanov. Ko se je dr.

*Original Lavant II
259*

J. Vošnjak šolal, še ni bilo nobenih slovenskih šol, obiskoval je torej od početka do konca edino le nemške šole, a vzlic temu je postal naj navdušenejši prvoboritelj slovenski, odlični politični voditelj in izborni pisatelj na znanstvenem in lepoznanstem polji. Kri ni voda, pravi jugoslovanska prislovica, ktera se je uprav na dr. J. Vošnjaku resnična pokazala; v njem se je vkljub raznoterim zaprekam, vkljub nemštvu, katero je pretilo zadušiti slovensko zavest, ipak v najlepši mladostni bujnosti razvil in razcvel slovenski genij, ki s svojimi darovi neprestano nablažuje slovenski narod.

Tukaj ne morem ocenjevati vseh zaslug njegovih za probujo slovenskega naroda, posebno na Štajerskem in vsega njegovega političnega in pisateljevega delovanja. Podati hočem le nekaj črtic iz njegovega životopisa in pregled njegovih spisov.

Ko je l. 1858. bil kot 24letni mladenič promoviran za doktorja medicine in kirurgije na Dunajskem vseučilišči, kjer je mnogo občeval in v najtesneji prijateljski zvezi bil z obema Ipavcema, Gustavu in Benjaminu, vrnil se je v svoj rojstni kraj ter tam ostal jedno leto izvršujoč zdravniško prakso. Med vojsko leta 1859. pa se je tudi zglasil za zdravljenje ranjenih vojakov in bil poklican v vojaško

bolnico ljubljansko. Po vojski nastavljal se je v Kranji za nekaj mesecev, toda ker se je hotel še bolj izuriti, vstopil je za sekundarija v ljubljansko bolnico. V Kranji je že začel delovati za narodno stvar in nabral nad 2000 podpisov za spomenico, ktera se je potem z 20.000 podpisi Schmerlingu izročila. V Ljubljani l. 1861. je največ občeval s Fleišmanom, znanim skladateljem, Zabukovcem in drugimi rodoljubi, pripomagal pri ustanovitvi prvega slovenskega pevskega zbora pod vodstvom Fleišmanovim in sodeloval pri slovenskih diletantskih predstavah v Bleiweisovi hiši. Tudi s Svetcem se je tačas seznanil.

Začetkom decembra 1861. leta se je preselil v Slovensko Bistrico, kjer je bil imenovan c. kr. okrajnim zdravnikom. Tu v ponemčenem mesteci sicer slovensko, a prav nič probujeno okolico, začelo se je tisto uporno delovanje za narodne pravice, ktero je končno obrodilo obilo sadu. To navdušeno, neumorno, a silno težavno delovanje opisal je v svojem zanimivem romanu »Pobratimi«, v katerem se zrcali imenitni del štajersko-slovenske zgodovine. Odtod je dopisaval v »Novice«, potem v celovškega »Slovenca« in ko je ta list moral ponhati, trudil se je dr. Vošnjak na vso moč, da je z dr. Prelogom v Mariboru ustanovil l. 1867. »Slovenskega gospodarja«, leta 1868. pa v zvezi

z najodličnejšimi štajerskimi rodoljubi »Sl. Narod«. Že poprej l. 1866. pa je spisal in izdal knjižico: »Slovenci, kaj čemo?«, ktera je najbolj pripomogla, da so štajerski Slovenci pri deželno-zborskih volitvah začetkom l. 1867. v vseh okrajih zmagali. V mariborskem okraji je tudi on sam bil izvoljen zraven dr. Dominkuša po hudi borbi. Od l. 1871. nadalje do 1878 pa je zastopal v štajerskem deželnem zboru celjski okraj, kjer je tudi v državni zbor bil izvoljen leta 1873. in 1879. Po dvanajstletnem delovanji v državnem zboru se l. 1885. ni več dal izvoliti, ker je v tem času (1878) bil vstopil v kranjski deželni zbor, kot zastopnik notranjskih kmetskih občin in bil izvoljen deželnim odbornikom.

Leta 1869. je namreč zapustil Slovensko Bistrico in se je za jedno léto naselil v Šmarji pri Jelšah, kjer so ga precej po prihodu izbrali za načelnika okrajnega zastopa. Toda že prihodnje leto se je preselil v Ljubljano. Od tiste dobe živi v glavnem mestu Slovenije in je član deželnega odbora, deželnega šolskega sveta, deželnega zdravstvenega sveta ter sodeluje pri raznih narodnih društvih.

Kaj je dr. Vošnjak storil kot politik, o tem pričajo mnogi nasveti in temeljiti govori v deželnih zborih štajerskem in kranjskem in v državnem zboru.

Tudi na taborih je s svojo prirojeno zgovornostjo vnel ljudstvo za narodne pravice.

Ni se pa omejil le na politično delovanje. Dr. Vošnjak je tudi jeden najmarljivejših pisateljev slovenskih, kterega so vodile in priganjale k spisovanju malone v vseh strokah pismenosti razne narodne potrebe. O narodnih in političnih stvareh je poučeval Slovence v knjižicah: »Slovenci, kaj čemo?« — »Slovenski tabori« (1870), in v neštivilnih člankih in dopisih v raznih slovenskih listih. Prav poučljivi so njegovi narodno-gospodarski spisi: »Poročilo o kmetijski enketi«, 1884. — »Ob agrarnem vprašanji«, 1884. — »Socijalni problem in kmetški stan«, 1885. — »Kaj človeštvo uživa«, 1886, 1887.

Našo imenitno Mohorjevo družbo je od l. 1872. nadalje skoraj vsako leto zalagal s kakim poučnim ali pripovednim spisom, od katerih omenjamo: »Umno kletarstvo«, 1873, še zmirom jedina knjiga te stroke, ktera ima posebno vrednost zaradi natančnega popisa vinogradarstva po vseh slovenskih vinorodnih krajih. — »Posojilnice na pomoč kmetom«, 1872 in 1876. — »Proti žganju«, 1886. — »Zakaj peša kmetški stan«, 1886. — »O gospodarskih šolah«, 1890. Najpriljubljenejše berilo prostemu ljudstvu so pa bile njegove povesti: »Trojno angeljsko češčenje«, 1886. — »Dva so-

seda«, 1888. — »Obsojen«, 1889. — »Ti očeta do praga, sin tebe čez prag«, 1890. — »Blagor usmiljenim«, 1892. — »Blagor žalostnim«, 1893. — Prizora iz kmetskega življenja: »Svoji k svojim«, 1890 in »Oreh«, 1891 sta se že mnogokrat predstavljala na shodih podružničnih sv. Cirila in Metoda in bralnih društev.

Od drugih pripovednih spisov omenjamo mični noveli: »Prvi poljub« in »Na črni zemlji«, 1873 — nadalje v »Ljublj. Zvonu« priobčenih: »O prikaznih in duhovih«, 1882. — »Na Silvestrov večer«, 1884. — »Odlomki iz človeške tragikomedije«, 1885. itd.

V novejšem času ga zlasti veseli spisovanje dramatičnih del, za ktera ima posebno nadarjenost, kakor kažejo njegova naglo se množeča dramatična dela, ki so se ali že ali se bodo še predstavljala na slovenskem odru in natiskala med zbranimi spisi.

Kakor nam je naznanil založnik, so za tisk pripravljene sledeče igre:

1. **Lepa Vida**, drama v petih dejanjih.
2. **Doktor Dragan**, drama v petih dejanjih.
3. **Pene**, veseloigra v treh dejanjih.
4. **Svoji k svojim**, veseloigra v enem dejanji, predstavljana pri Vodnikovi slavnosti 1889.
5. **Ministrovo pismo**, veseloigra v dveh dejanjih.

6. **Ženska zmaga**, veseloigra v treh dejanjih.
7. **Pred sto leti**, dramatični prizor v dveh delih.
8. **Premogar**, igra s petjem v štirih dejanjih.
9. **Resnica oči kolje**, veseloigra v enem dejanji.

Ta zaznamek že sam po sebi govori o izredni pisateljski delavnosti dr. Vošnjaka, dostaviti pa se še mora, da so vsi njegovi spisi, ne samo politični, narodno-gospodarski in za ljudstvo poučni, temveč tudi pripovedni in dramatični t. j. zabavni spisi, eminentno praktične veljave. Po svojih povestih v knjigah družbe sv. Mohora postal je dr. Vošnjak pravi blagovestnik prostemu kmečkemu narodu, kakor v romanu »Pobratimi« bodritelj narodne zavesti, narodnega poguma in vstrajnega delovanja omikanejšim in mestnim stanovom; na dramatičnem polju pa je nam vstvaril narodno dramo. Bog nam ohrani tega blagega moža, uzornega rodoljuba, zaslužnega političnega boritelja in odličnega pisatelja mnogo, mnogo let!

Dr. P. Turner.

Lepa Vida.

Drama v petih dejanjih.

Osebe:

Andrej Kogoj, trgovec v pomorskem mestecu,
(45 let star).

Urša, njegova mati.

Martin Sodja, svetovalec v pokoji, (50 let star).

Vida, njegova hči.

Grofica Gadolla, (45 let stara).

Alberto, nje sin.

Volpino, nje oskrbnik.

Marjeta, služkinja pri Sodji, (40 let stara).

Prvi mornar.

Drugi mornar.

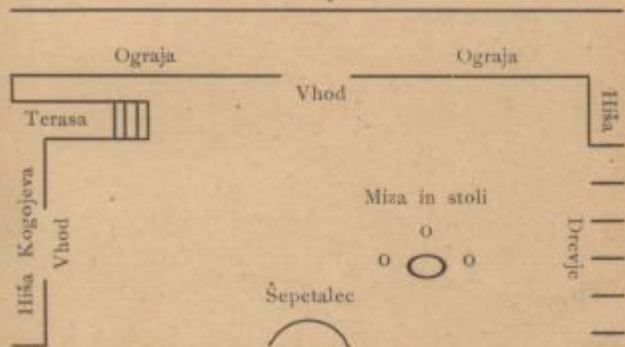
Igra se vrši v hiši Andreja Kogoja; četrto dejanje na gradiču Gadollovem.

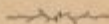
Prvo dejanje.

Dvorišče pred Kogojevo hišo.

Morje

Prospekt morje, pred morjem cesta, potem preko celega pozorišča železna ograja z vhodom v sredi. Na levi Kogojeva hiša z vhodom in teraso, na desni prva in druga kulisa drevje, tretja hiša. Spredaj na desni miza s stoli.

Prvi prizor.

Kogoj (stoji na terasi). **Prvi in drugi mornar** (pri izhodu).

Kogoj. Hitro, hitro! Ladja je že krenila v pristan. Hipoma se bode ustavila in izkrcala potnike.

Prvi mornar. Ni take sile, gospod! — Predno priplava do brega, sva že davno na mestu.

Kogoj. Le brž, le brž! da ne zamudita!

Drugi mornar. Ne bojte se! Le glejte! Ladja leze počasi, kakor želva!

Prvi mornar. Koga naj pričakujeva?

Kogoj. Ali vama nisem že povedal? Izkrca se bode gospod svetovalec Sodja iz Trsta s svojo hčerjo. — Prtljago vzemita in jo prinesita k nam. Idita! Ladja se že suče k brégu.

Prvi mornar. Pojdiva, pojdiva. — (Oba odideta.)

Drugi prizor.

Kogoj (stopi iz terase na oder, sam).

Kogoj. Čudno! Kaj ga je neki napotilo, da se je takó naglo dal upokojiti? Bolezen, tako mi

piše. Tukajšnji zrak da mu bode bolje ugajal, kakor tržaški. Ni burje, ni prahú. Rad ga vsprejemem v svojo hišo. Bila sva vedno dobra prijatelja. Toda kako bodeta izhajala z mojo materjo? Sodja, on že, ali Vida, razvajena, kakor mlada kraljičina in živa, kakor riba? Kaj hočem? Odreči nisem mogel.

Tretji prizor.

Kogoj. Urša (pride iz hiše).

Kogoj. Ste li pripravili sobe?

Urša. Pripravila, pripravila. Kako te skrbi! Menda niso knezi, da bi jim morali vsi stréči? Ako jim ni po volji, posteljejo naj si drugje. Méni ne bodo zapovedovali, to ti povem, méni ne!

Kogoj. Sodjo poznate. Gotovo nam ne bode delal nobene nadlége.

Urša. A kaj ga privede k nam?

Kogoj. Bolehen je, da ne more več služiti. Tukaj, upa, da se popravi.

Urša. Bolnika v hišo? Tega nam je še treba.

Kogoj. No, no, menda ni takšna huda sila?

Urša. In kdo pride ž njim?

Kogoj. Njegova hčerka.

Urša. A, tista, kako jo kličejo?

Kogoj. Vida.

Urša. Pred tremi leti nam je skoraj vso hišo obrnila.

Kogoj. Takrat je bila še otrok, ali — zdaj je odrasla.

Urša. Odrasla? Torej za možitev? Glejte si no! Da bode tukaj lovila ženina! Kaj si vender mislil, da jih vzameš pod streho? In ne, da bi bil prej mène vprašal, mène, mater svojo? Vidim, da sem ti odveč in nadležna. Dobro, hočem se torej umekniti.

Kogoj. Kaj si spet domišljujete? Saj veste, da je Sodjo še rajni moj oče zeló spoštoval. Ko sem se šolal v Trstu, poučeval me je Sodja, ki je takrat že bil v višjih razredih. In tudi Vi ste ga zmerom hvalili.

Urša. Dokler ni očeta in tebe nadlegoval, da sta mu morala posojati, ali vrnil ti ne bode nikoli. Zapravljati, dolgove delati, to zna, in zdaj misli, da ga bodedo zastonj tu redili. Stòri, kar hočeš, toda jaz se umaknem.

Kogoj. Prehudo ga sodite. V Trstu je drago živeti. Iz početka je imel majhno plačo, žena pa —

Urša. Tratila je, kakor on.

Kogoj. No, zdaj je vdovec, imá samo jedno hčerko —

Urša. Gotovo podobno materi. Kaj bode tukaj, ki je vajena na véliko mesto? Andrej,

Andrej, mirno smo živeli, ali zdaj pride v hišo nepokoj, nesreča. Zakaj si nisi že izbral gospodinje? Zakaj si tako dolgo odlašal?

Kogoj. Ker si ne morem misliti boljše gospodinje od Vas, mati. Čemu me hočete siliti? Ali ne izhajava dobro?

Urša. Ne, ne, moči mi pešajo in če umrjem, ostaneš sam. O rada bi še videla sinaho v hiši! Ne boj se, da bi jo mučila. Draga bi mi bila kakor ti.

Kogoj. Vem, mamica, vem. Ali — kaj hočem, ker nisem še našel nobene, ki bi bila mēni ljuba in Vas vredna. — Toda glejte, bližajo se.

Urša. Le ti jih pozdravi, jaz jih ne maram. (Hoče oditi.)

Kogoj. Ostanite vendar, da vidite —

Urša. Bodeš že ti opravil brez mēne. (Odide.)

Kogoj (gré naproti Sodji).

Četrty prizor.

Kogoj. Sodja. Vida. Marjeta (v potni obleki). *Dva mornarja* (noscča prtljago).

Kogoj. Dobro došli, dobro došli!

Sodja (objame Kogoja). Bog te živi! Ali se nas nisi prestrašil?

Kogoj. Kaj meniš? (K mornarjema.) Nesita prtljago v hišo in potem na delo. Spravljajte zabôje na ladjo.

Prvi mornar. In potem?

Kogoj. Pridem sam, da ukažem kaj storiti.

Prvi mornar. Dobro, gospod! (Oba mornarja odideta.)

Kogoj (obrne se k Vidi). O gospodična! Malone da bi Vas ne bil spoznal. Kakó ste se izpremenili!

Sodja. Vzrasla je, vzrasla, kaj ne?

Kogoj. Bojim se, da Vam ne bode všeč v naši samoti.

Vida. Kar je očetu ljubo, méni je milo.

Kogoj. Tako je prav. Treba se privaditi.

Sodja. Zakaj bi se ne privadila? Saj tudi v Trstu ni zahajala nikamor. A kje je tvoja mati?

Kogoj. Sobe Vama pripravlja. (Stopi k hišnim vratom.) Mamica, mamica!

Peti prizor.

Urša. Prejšnji.

Sodja. Ali se me še spominjate, gospa? Nadležni Vam bodemo, nadležni! (Stisne ji roko.)

Urša. Nikakor ne, gospod svetovalec, le postrezati Vam ne bodemo mogli, kakor ste vajeni

v velikih mestih in za mladi svet tu ni nobene zabave.

Sodja. Ne govorite mi o velikih mestih. Jaz hrepenim po mirnem kraji, da si oddaljen od veliko-mestnega hrupa odpočijem in moja hči — ali jo še poznate?

Vida. Ko sem bila pred tremi leti tukaj, ste se me radi zopet znebili, kaj ne, gospa?

Urša. Zakaj?

Vida. Ker me je bilo povsod vse polno!

Sodja. Zdaj pa nismo več takó otročji. Vida Vam lahko že pomaga gospodinjiti.

Urša. Hvala, ni treba.

Kogoj. Kaj stojimo tú? Prosim, mamica, da gostom našim pokažete sobe. Potem pa k obedu! — Idimo.

Sodja. Res, truden sem in rad bi si malo odpočil. Idimo!

Urša (gre naprej v hišo, za njo Sodja).

Kogoj (k Vidi). Prosim, gospodična!

Vida. Dovolite, da še ostanem. Takó krasno je tu na verandi, pogled na morje uprav čaroben.

Kogoj. Kakor Vam drago! (Odide v hišo.)

Šesti prizor.

Vida. Marjeta.

Vida. V tej samoti naj živim! Tu naj prebijem mlade svoje dni, nadležna drugim ljudem, najnadležnejša sama sebi! Ali si opazila, kako srépo me je starka gledala! In nji naj se laskam, takó želi oče. O, Marjeta, méni je obupati! In Alberto, Alberto, kako bode prenašal ločitev? Kako morem jaz živeti brez njega, ki mi je vse na svetu! In ako se mi iznevéri, ako me pozabi, grozna misel, groznejša od smrti. Kaj misliš, ali je mogoče, da se mi iznevéri?

Marjeta. Dete, dete, mirno, le mirno! Pomisli, kaj bi oče rekel, ako bi zvedel tvojo tajnost.

Vida. Ali ni Alberto obetal, da stopi sam pred očeta in ga poprosi za-me?

Marjeta. In ti to verjameš in upaš?

Vida. Komu naj verjamem, ako ne Albertu?

Marjeta. Svarila sem te pred to nesrečno zvezo.

Vida. Ker nisi zaupala poštenosti Albertovi.

Marjeta. Kaj pomaga, ako ima on še tako poštene namere, ali rodbina njegova mu veže roke. Njegova mati, grofica Gadolla, bi nikdar ne privolila, da te sin uvéde sinaho v hišo.

Vida. In zakaj ne? Ako spozna, da more Alberto le z menoj biti srečen, omečilo se bode nje materinsko srcé.

Marjeta. Ti ne poznaš svetá. Grofica Gadolla išče za svojega sina ali ima že pripravljeno soprogo jednako po visokem rôdu in bogato. Ti smeš biti največ njega ljubica za kratek čas.

Vida. Ljubica za kratek čas? Tvoje besede so strašne. Ne, ne, to ni tvoja misel, ti me samo izkušaš in plašiš.

Marjeta. Bog daj, da se ne zgodi, česar se bojim.

Sedmi prizor.

Prejšnja. *Alberto* (naglo vstopí).

Alberto. Vida!

Vida. Alberto moj!

Alberto (jo hoče objeti). Zlata moja Vida!

Vida (mu brani). Pomisli! Tù na očitnem kraju — (poda mu roko).

Alberto. Ne zameri mi, draga! Zmoglo me je preveliko veselje, ko sem te zopet zagledal.

Vida. A da si prišel takó naglo za nami.

Alberto. Moje srce je hrepenelo po tebi! Čas, ko te nisem videl, zdel se mi je večnost. Vkrcal sem se na prvo ladjo, ki je odplula za vašo in evo me!

Vida. Marjeta, ali še dvojiš?

Alberto. O čem?

Vida. Rekla je, da me bodeš pozabil, zapustil. Alberto, ako bi to storil —

Alberto. Marjeta, kako me moreš takó obrekovati!

Marjeta. Rekla sem le, da Vaša gospa mati nikdar ne bode privolila —

Alberto. Moja mati? Ona vse stori, kar jaz želim.

Vida (k Marjeti). Čuj, čuj!

Marjeta. Potem pa govorite z gospodom sve-tovalcem!

Alberto. Zgodilo se bode, zgodilo, kadar imam doma vse urejeno.

Vida (k Marjeti). Ali slišiš? Ne zameri ji, Alberto! Saj jo poznaš. Druge misli in druge skrbi nima, kakor méne. Ko sem izgubila mater, stopila je na nje mesto ona, in tudi jaz jo ljubim, kakor sem ljubila svojo mater.

Marjeta (si briše solze). Milo moje dete, Bog ti daj srečo, katero zaslučuješ.

Alberto. Zdaj pa poslušaj Vida, in ne prestraši se preveč!

Vida. Moj Bog, kaj je zopet hudega?

Alberto. Prišel sem se poslovit!

Vida. Poslovit?

Alberto. Pravil sem ti, da želi vsa rodbina moja, naj prepotujem nekaj sveta in si ogledam tuje kraje in tuja mesta.

Vida. Mene pa pozabiš?

Alberto. Nikdar. Kjerkoli bodem potoval, svečila mi bode tvoja mila podoba, kakor zvezda v temni noči in vodila me bode nazaj k tebi.

Vida. In koliko časa se ne vidiva?

Alberto. Moji ljudje hočejo, da se vse leto mudim v tujini. A jaz tega ne vstrpim. Vrnil se bodem spomládi, kakor laštovka.

Vida. Moje srce trepeče od strahu in žalosti. Ako se več ne vrneš? Potem mórje tudi mene pogrezni v svoje valove.

Alberto. Ne boj se srčece! Ostala bodeva v zvezi čez reke in goré. Dokler sam ne pridem, hitela bodo pisma k tebi in od tebe do mène in najini duši bodeta združeni tudi v daljavi. Pismom vda hnil bodem svoje hrepenenje, v pismih ti pošljem svoje srčne pozdrave.

Vida. O kako težko bodem pričakovala tvojih poročil.

Alberto. Kakor jaz tvojih.

Marjeta. Zdi se mi, da oče prihaja. Čas je, da se ločita.

Vida. Ločiti? Grda beseda, kdor jo je prvi izgovoril. Ločiti? Morda na veke! Ti ne veš Alberto, kakó hudó mi je pri srci!

Alberto. Tudi mèni. Toda upajva, da se kmalu zopet vidiva.

Marjeta. Odidite, odidite!

Alberto. Pojdem, pojdem! Le jeden poljub in ostani mi zvesta.

Vida. Do smrti. In ti? (*Alberto jo objame.*)

Alberto. Na vekov veke! Z Bogom, Vida, z Bogom! (*Naglo odide.*)

Vida. Bog s teboj! — Srce mi poči od žalosti! — (*Nasloni se ji na prsi.*)

Marjeta. Umiri se, dete, umiri, da ne žališ očeta.

Osmi prizor.

Sodja. Prejšnja.

Sodja. Kje pa sta, da vaji ni v hišo? Čakal sem in čakal —

Marjeta. Ne zamerite, gospod svetovalec! Vidi je tako ugajalo tū na verandi, da se ji ni mudilo v hišo.

Sodja. Ugajalo? Verjamem. Komu ne bi ugajal ta kraj in hiša, v kateri smo bili sprejeti tako gostoljubno. Vedel sem, da bodeš Trst lahko pozabila. Tudi jaz upam, da se mi zdravje tukaj povrne. Zakaj si tako zamišljena?

Marjeta. Vse ji je novo in privaditi se mora.

Sodja. To bode lahko. Zdaj pa, Marjeta, poglej v naše sobe in pospravi, kar je treba.

Marjeta. Precej! (Odhaja.)

Vida. Čakaj, Marjeta, da te spremim.

Sodja. Ostani! (Marjeti.) Le pojdi! (Marjeta v hišo.)

Deveti prizor.

Sodja. Vida.

Sodja. Veseli me, da ti tukaj ugaja in zato se mi zdi pravi čas, da ti odkrijem, zakaj sem zapustil Trst in si izbral ravno ta kraj in to hišo.

Vida. Rekli ste, da Vam tržaški zrak ne ugaja.

Sodja. Res, že več let sem bolehal, ali storile so to poleg telesne bolezni najbolj skrbí.

Vida. Vender ne zaradi mène? Po smrti materini je pač Vam bila naložena vsa skrb zame!

Sodja. Ne, ne, ti me krivo umeješ. Ti si mi bila jedina tolažba, ko sem izgubil zvesto mi tovarišico, ti si mi ostala jedino veselje.

Vida. Oče dragi!

Sodja. Druga muka me je že težila, ko je še živela tvoja mati. — Zabredel sem v dolgove, ki so naraščali od leta do leta in padel sem oderuhom v neusmiljene njih roke. In to me je najbolj prisililo, da sem se dal vpokojiti in ostavil Trst. Zdaj veš, zakaj sem bil tolikokrat čmeren in zlovoljen.

Vida. In jaz, namesto da bi bila varčna, tratila sem za obleke in Vas silila na veselice!

Sodja. Kaj to? Kdor se potaplja, ne čuti, ali je nekaj kapljic več ali manj nad njega glavo.

Vida. In nas ne bodo tukaj preganjali tisti —

Sodja. Oderuhi? Ne boj se! Moj prijatelj Kogoj je bil toli velikodušen, da mi je priskočil na pomoč in odpravil najsilnejše pijávke.

Vida. Blagi mož!

Sodja. Da, da, blaga duša! Njega zahvaljujem, da zdaj tu brezskrbno uživam čisti zrak. Ko ga bodeš spoznala bliže —

Vida. Poznam ga že mnogo let in rada se spominjam, da mi je vselej, kadar nas je obiskal, prinesel najokusnejšega sadja, ali kako igračo. In zdaj, ko vem, da je pomagal Vam, dragi oče, čislam ga še višje.

Sodja. Veseli me, da spoznavaš njegove vrline. On je mož, kakeršnih se le malo nahaja. Marljiv in podjeten v trgovini, da si dan za dnevom množi imetje svoje. Ni mu pa v stremljenji po bogastvu okamenelo srce. Kako lepó se véde proti materi svoji, kako blagodušno proti nam! — Srečna deklica, katero bode uvidel za gospodinjo v svoj dom!

Vida. Kakó da se ni še oženil?

Sodja. Ker ni še našel ženskega bitja, njemu sočutnega. Srečna, katero si bode izbral.

Vida. Pričakovati je!

Sodja. Gotovo! Vida, poslušaj me zdaj! Razkril sem ti naš težavni položaj in da je le Kogoj nas rešil pred propastjo.

Vida. Za to smo mi dolžni najiskrenejšo zahvalo.

Sodja. Dobro! A kako mu izkažemo svojo zahvalnost?

Vida. Rada sem pripravljena pomagati v hiši in gospodinjstvu, ako želite.

Sodja. Prav, prav! Pomagala bodeš stari gospé.

Vida. Ako je bode volja. Pa zdi se mi, da me ni gledala prijazno.

Sodja. Ker te sodi po drugih velikomestnih dekletih. Ti pa bodeš pokazala, da se ne bojiš nikakega opravila v hiši. Kogoj pa — povej mi, kakó ti je všeč!

Vida. Mèni? Zakaj?

Sodja. Zakaj? Zakaj? Vida, velika sreča te čaka, ako si pametna.

Vida. Mène?

Sodja. Tebe. Ali me ne umeješ, ali nečeš umeti?

Vida. Ne umejem Vas, oče!

Sodja. Torej bodem govoril jasno in brez ovinkov. Jaz želim in pričakujem, da bodeš ti, Vida, gospodinja v tej hiši.

Vida. Kakó bi jaz bila tù gospodinja?

Sodja. Ne vprašuj takó préprosto! Nisem li zapazil, kakó je Kogoj bil osúpel o tvojem pogledu, prav zmeden, in ti, ali ga nisi ravnokar sama pohvalila?

Vida. Vi se šalite oče! Kogoj takó malo misli náme, kakor jaz — nánj. On je res vreden vse časti, vreden tudi žene, katera ga resnično ljubi; jaz pa, jaz. —

Sodja. No, ti, ti! —

Vida. Jaz bi ga nikdar ne mogla ljubiti, nikdar!

Sodja. Ljubiti!?! Zakaj ne? Ali pričakuješ kakega kraljiča, kaj-li?

Vida. Nikogar ne pričakujem. Grdo pa bi varala možá, ko bi se mu udala, ne da bi ga ljubila z vsem svojim srcem.

Sodja. Kdo ti pravi, da on zahteva take romantiške ljubezni? Da si mu le pridna, poštena in zvesta žena! In taka bodeš! — Kogoj je res kakor vstvarjen záte, ti pa zánj. Kadar učakam to, rad umrjem, ne, ne, potem še le bi rad živel, prost vseh skrbij.

Vida. Ali je to resna Vaša misel, ali me le izkušate?

Sodja. Kako čudno vprašuješ? Jaz ne mislim samo, jaz pričakujem in zahtevam od tebe, da si poslušna in se ravnaš po mojih ukazih.

Vida. Vse sem pripravljena storiti, oče, vse, le tega ne!

Sodja. Ne? Torej želiš nesreče moje in svoje? Povedal sem ti, v kakem razmerji stojim do Kogoja. Ako se ne izvrši, kar sem upal, zapustiti moram to hišo in najin delež bode uboštvo.

Vida. Vrniva se v Trst! O jaz znam delati in bodem delala in lahko toliko zaslužim, da ne bodete trpeli bēde. Le strani od tod in ne uživati sramotne miloščine!

Sodja. Ti da bodeš kruha služila z delom? Nepremišljeno govoričenje! *Vida,* mislil sem, da me ljubiš.

Vida. Dragi oče moj! Kakó morete dvojiti? Koga naj zahvalim za vse dobrote, ko Vas? Vse rada storim, vse, da Vas osrečim, le tega ne zahtevajte, kar bi mi bilo hujše od smrti.

Sodja. O smrti govoriš? Mēni, to čutim, so šteti dnevi življenja; a ti bodeš živeła in jaz bi ne mogel mirno umreti, ako bi te zapustil samo, tujko med tujci. — *Vida,* ne odvrcaj od sebe sreče, katera te čaka.

Vida. Moja sreča biva v tihem grobu.

Sodja. Ne umejem te. Ako bi ne védel, da v Trstu nikamor nisi zahajala brez méne, moral bi res misliti, da si za mojim hrbtom —

Vida. Oče!

Sodja. Ne sumničim te, ali védeš se tako čudno. —

Vida. Iznenádili ste me!

Sodja. A zdaj veš moje želje in se bodeš ravnala po njih.

Deseti prizor.

Kogoj (iz hiše). *Prejšnja.*

Kogoj. Tukaj sta? Povsod vaju že iščem. Kosilo čaka.

Sodja. Vida se ni mogla ločiti od krasnega pogleda na mórje in na goré, ki se tam vzdigujejo ob morski obáli. Pravi, da si ne more misliti milejšega kraja in da bi zmirom rada ostala tukaj.

Kogoj. Res, Vida — gospodična? Ne zamerite, vaju sem bil Vas nagovarjati po imenu, ko ste bili še majhni in zato se mi jezik še zdaj nehoté zapleta.

Sodja. Beži no, Andrej! Vida je bila in Vida ostane. Razžalil bi njo in méne, ako bi jo nagovarjal drugače. Kaj ne, Vida?

Vida. Gotovo.

Kogoj. Ugaja Vam pogled? Čakajte do večera, ko se solnce počasi pogrezne za gorami, kdor je to prvokrat videl, bil je očaran. — Vender bojim se, da se težko privadite našemu malomestnemu življenju.

Sodja. Zakaj? Saj tudi v Trstu nismo letali od veselice do veselice. In Vida si je dostikrat želela stráni na kmete in najrajši se je spominjala onih prijetnih dnij, katere smo preživeli tù pri tebi.

Kogoj. Res? To me veseli. To me srčno veseli. Mi smo préprosti ljudje. —

Sodja. Pa pošteni in to je prvo.

Kogoj. Ne vem, kakó vaju zabavati, ko bi tudi več utegnil. Le to vaju prosim, da imejta moj dom za svoj dom. Zapovejta, kar želita in največja radost mi bode, ako vidim zadovoljnega tebe, stari prijatelj (dá Sodji rokó) in Vido.

Sodja. Ne misli, da bode Vida tu lenobo pasla. Rekla je že, da rada pomaga tvoji materi gospodinjiti.

Kogoj (k Vidi). Vi, da bi se ukvarjali z delom? Ne, ne, mična Vaša roka temu ni vajena. Póslov imamo dovolj, da strežejo nam vsem. Tudi moja mati bi lahko mirno počivala, pa čemur se je privadila mlada, tudi zdaj ne opusti, da-si jo dostikrat prosim, naj počiva. Ona je še iz stare šole. —

Sodja. In ta šola je bila prava. Tudi Vida je vzgojena za gospodinjstvo in ne za salon. — (Tiho k Vidi.) Govôri vender.

Kogoj (k Vidi). Zamišljeni ste!

Vida. Oprostite! Vožnja me je utrudila.

Kogoj. Verjamem. Tudi jaz, kadar se vrnem s potovanja, čutim se spéhanega in utrujenega, da si želim miru. Danes počivajte! Jutri pa si naredite načrt, kakó bode te prebili čas, da Vam ne postane dolg.

Jednajsti prizor.

Marjeta (iz hiše). *Prejšnja.*

Marjeta. Prosim, k obedu! Gospá je že nejevoljna. —

Kogoj. Saj res! Poklicati bi vas bil moral, pa sem se še sam tukaj mudil. Torej idimo! (Obrne se s Sodjem proti hiši.)

Vida. (Potegne Marjeto na stran.) O Marjeta, nesrečna sem, grozno nesrečna!

Marjeta. Zakaj?

Vida. Oče mi sili Kogoja.

Marjeta. In ti?

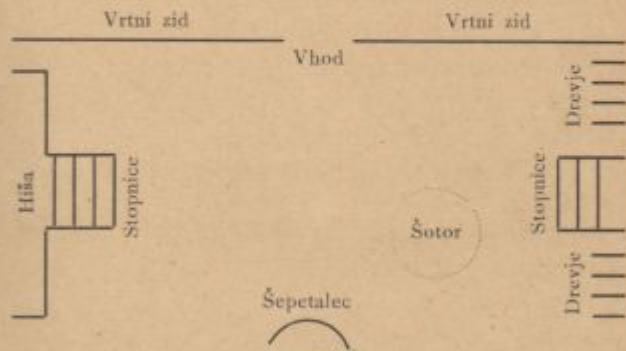
Vida. Rajši smrt! (Odiđe.)

(Konec prvega dejanja.)

Drugo dejanje.

Park za Kogojevo hišo.

Park z nizkimi griči z vilami.

Zračni prospekt ali nizki griči z vilami. Preko pozorišča zadi vrtni zid z vhodom v sredi. Na desni vrtna stran Kogojeve hiše, v katero vodijo stopnice; na levi tudi stopnice. Drevesne kulise. Vrtni šotor z mizo in stoli. Ko se zastor vzdigne, sedita v šotoru **Sodja** in **Vida**, poslednja s kakim ročnim delom.

Prvi prizor.

Sodja. Vida.

Sodja (bolehen). Kakó mi prija tukaj na vrtu! — Lože diham in zdi se mi, kakor bi se kamen odvalil od mojih prsij. Le zime se bojim, zime. Že smo sredi jeseni in že se naznanja burja.

Vida Ali se bolje počutite?

Sodja. Še dovolj dobro. Ako bi bil v Trstu ostal, nemara bi že ležal pod grudo. Hvala Bogú, da sem našel zavetišče, kamor sem se rešil. In ti, ali si se že privadila? Vidi se mi, da si nekako tožna.

Vida. Bala sem se za Vas, toda — zdaj sem mirnejša.

Sodja. Le brez skrbi! Jaz se čutim čimdalje krepkejšega. V teh tñreh mesecih, kar smo tukaj, popravil sem se čudovito. Kogoj pa nama tudi streže z več nego bratovsko udanostjo. Ali je že govoril s teboj?

Vida. Kaj, oče?

Sodja. Kaj? Ne delaj se nevedno. — Kaj? Mari ne vidim, da le ná te obrača pogled svoj?

Vida. Tega nisem opazila.

Sodja. Ne pači se! Dobro si opazila, dobro. Da ti povem! Govorila sva te dni in ko sem spoznal, da si ni prav upal na dan z besedo, izpodbujal sem ga, dokler ni skoraj bojazljivo vprašal, če bi ga ti marala.

Vida. In Vi, oče, ste mu rekli —?

Sodja. Da ti bode v čast njegova ponudba.

Vida. Ne morem, ne morem!

Sodja (vstane). Kaj čujem? Takšnega možá, ki ga nima vrstnika v vsi deželi, tega bi ti odbijala? — Ali se ti blódi?

Vida. Nesrečna bi bila jaz in tudi on.

Sodja. Zakaj?

Vida. Ker bi mu bila pridružena le po sili in ne po ljubezni.

Sodja. Že spet tista stara pesem! Nikar me ne ujézi! Saj vidiš, da že hiram, Bog vé, ali še ućakam pomládi. In izpolniti mi nećeš jedine moje želje, želje poslednje! Bridko sem se varal. Tvoja trma me bode pred časom spravila v grob.

Vida (na kolenih). Oče, oče, nikar me ne silite! Jaz ne morem, ne smem!

Sodja. Stráni od méne, nehvaležnica! Ti bodeš kriva moje rane smrti! (Odhaja v hišo.)

Vida. O moj Bog!

Drugi prizor.

Marjeta (iz hiše). **Prejšnja.**

Marjeta. Kaj se je zgodilo? Vida, Vida! (Hiti k nji in jo vzdigne.)

Vida. Reši me! Reši!

Marjeta. Kaj ti je? Kaj?

Vida. Oče zahteva da se udam.

Marjeta. Kogoju? Tako daleč je toraj že stvar? Dozdevalo se mi je, da pride do tega. In to te je tako preplašilo?

Vida. Jaz da bi se izneverila Albertu? Nikdar! Prisegla sem mu zvestobo do smrti in on meni.

Marjeta. Vse lepó! Ali čudno vender, da že dva mesca ni glasú od njega. Iz početka vsaki teden po dvoje pisem, a potem nobenega več.

Vida. Ne muči me še ti! Kaj ni pisal, da se iz Pariza odpelje v London? Prav lahko tudi mogoče, da je pisal, toda pismo se je izgubilo. — Ali pa — ne, ne, tega ne morem misliti — ko bi se mu bila pripetila kaka nesreča! Oh, in méne ni blizu!

Marjeta. Ne boj se! Da se je ponesrečil, brali bi bili to že davno v časnikih.

Vida. Torej še živi in vrnil se bode, — vrnil k méni!

Marjeta. Ne zanašaj se preveč! Bodi pametna in ne odganjaj, kar se ti ponuja gotovega.

Vida. Jaz, da bi bila nezvesta? — In ti mi to svetuješ?

Marjeta. Tebi v prid!

Vida. V pogubo mēni in Albertu.

Marjeta. Kar oče želi, tega ne smeš odreči.

Vida. Oče se ne bode protivil, kadar pride Alberto.

Marjeta. Kaže se, da ga pričakuješ zaman.

Vida. In akoprav bi me on pozabil, jaz mu ohranim zvestobo.

Marjeta. Očeta pa žališ. Pojdi zdaj in ga izkušaj pomiriti! Saj veš, kako silno mu škoduje vsaka razburjenost.

Vida. Kako naj ga pomirim, ker mu ne morem izpolniti volje?

Marjeta. Reci, da si bodeš stvar še premislila. Pojdi zdaj, pojdi!

Vida. In ti z menoj! Nikar me še ti ne zapusti!

Marjeta. Ubogo dete! Srčnost, srčnost! (Odvede Vido za roko v hišo.)

Vida. Moje srce je žalostno in potrto! (V hišo).

Tretji prizor.

Grofica Gadolla in **Volpino** (vstopita pri vrtnih vratih).

Grofica. V tej hiši, pravite, biva tisto deklé?

Volpino. Pri nekem trgovci, kateri redi očeta in njo. Oče je prej služil v Trstu in nemara ste ga, grofica milostiva, poznali. Zove se Sodja in je bil svetovalec pri sodišču.

Grofica. Ne spominjam se ga. A kje sta se seznanila z Albertom?

Volpino. Najbrž na kaki veselici.

Grofica. Naročila sem Vam, da ga vselej spremljate na izprehodih, ali vsaj opazujete, kam zahaja.

Volpino. Storil sem po Vaših ukazih, kadar me niso zadrževala druga opravila. Zanašal sem se na mladega gospoda, kateri ni imel doslej nobene tajnosti pred menoj, da ne bode skrivaj pričel kake — spletke.

Grofica. Grajati bi Vas morala, Volpino, da ste zanemarjali svojih dolžnosti. Na srečo ste o pravem času zasledili nepremišljeno dopisovanje njegovo in je zaprécili.

Volpino. Verjemite mi, grofica milostiva, da sem bil sam ves osúpel, ko sem v roke dobil ta pisma. Ne da bi se bal za mladega gospoda, da bi on, potomec slavne rodbine grofov Gadolla,

mogel resnično misliti na zvezo z osebo stanú najnižjega!

Grofica. Tako brezumna menda vendar ni ta ženska, da bi si mogla domišljevati zakonsko zvezo z grofom Gadollo?

Volpino. Vi ne poznate sedanjega ženstva. In niste li že sami, milostiva grofica, slišali o takih nepristojnih ženitvah?

Grofica. Moj Alberto, da bi se takó spozabil, on, kateremu sem namenila krasno, bogato grofico?

Volpino. Vem, vem! Zato pa se mora zapréditi vsaka njegova pismena izjava, katera bi ga mogla pozneje v zadrego spraviti pred njega visokorodno nevesto.

Grofica. Prav, prav! Zahvaljujem Vas za Vašo skrbnost. Torej v Parizu ste zapazili?

Volpino. Čudno se mi je zdelo, da so mu dohajala ravno iz tega mesteca pisma, o katerih je dejal, da so od nekega sošolca. Nekega dné, ko gospoda grofa ni bilo doma, sprejel sem ja z pisma in med njimi spet jedno z znanim pečatom. Ker ste, grofica milostiva, mi ukazali, da nadzorujem njegovo dopisovanje, osmelil sem se odpreti pismo. Videl sem, da je od hčere tega Sodje. Gospod grof je pa pošiljal odgovore pod nekim dogovorjenim naslovom. Skrbel sem potem, da

odgovori niso našli pota do pošte, došlih dopisov pa mu nisem oddal.

Grofica. In Alberto? Ali ni zapazil?

Volpino. Čim dalje z večim nemirom je pričakoval vselej pošte, hlastno je sezal po pismih in ko ni našel, česar je iskal, nejevoljno jih je metal na mizo.

Grofica. Tudi moja pisma?

Volpino. Ne zamerite mu, grofica milostiva; prizanesite njegovi razburjenosti. Ko več tednov ni dobil pisma, ponehal je pošiljati odgovore in končno so tudi pisma od dekleta izostala.

Grofica. Roman je toraj pri kraji.

Volpino. Pa se lahko vsaki čas spet začne. Zato sem gospoda grofa zapustil v Parizu pod varstvom starega prijatelja slavne Vaše rodbine in hitel domov, da Vam, grofica milostiva, poročam, kaj se je pletlo.

Grofica. Dobro, dobro! Mislim pa, da je Alberto že pozabil na to otročarijo in da se menda ne bode treba še ukvarjati s tem dekletom.

Volpino. Ne bi se preveč zanašal. Saj veste, da je mladi gospod grof — skrivši iz Trsta potegnili za-njo, in kdo vé, ako se mu spet ne vname taka želja. Zato sem nasvetoval, da se dekletu pové mnenje naše in da se mu vrnejo pisma, iz česar naj razsoja, da Alberto več ne mara za-njo.

Grofica. Ni mi sicer prijetno, nagovarjati jo, ali rada bi jo videla, da spoznam ukus svojega Alberta. Kakó se zóve?

Volpino. Vida, grofica milostiva!

Grofica. Idite in izvabite jo na vrt!

Volpino (se klanja in odide v hišo).

Grofica (sama). Le čakaj, ptičica zvita! Ustrezalo bi ti, da bi sédla v mehko gnjezdo, da bi se dičila z grofovsko krono. Slišala bodeš, da ti bode zvenelo v ušesih. (Sede na stol.) Takšna predrznost! (Pahljá se s pahljačo).

Četrti prizor.

Grofica. *Vida* (vstopi, za njo) *Volpino.* (Pozneje) *Marjeta.*

Vida (k *Volpinu*). Česa želite od mène?

Volpino. Jaz ničesar; jaz sem le služabnik grofice Gadolle. —

Vida (osupla). Grofice Gadolle? —

Volpino. Katera tu sedi in hoče govoriti z Vami.

Vida. Grofica —?

Volpino (k grofici). Grofica milostiva po Vašem ukazu naznanil sem gospodični. —

Grofica (meri Vido skozi binokle). Vi ste torej —

Vida. Vida, hči svetovalca Sodje.

Grofica. Tisto dekle, katero nadleguje mojega sina s svojim prisiljenim dopisovanjem.

Vida. Gospa grofica?!

Grofica. Kakor vidim, zelo mlada ste še in neizkušena. Zato Vam ne zamerim te budalosti. Vi le sebi škodujete in dobremu imenu svojemu, ako hočete po vsi sili biti ljubica mojega sina.

Vida. Ljubica Vašega sina? Gospa grofica! — Jaz — ljubica?

Grofica (vstane). Glejte no, kaj si domišljuje? Morebiti bi to bilo nečastno za Vas?

Vida. Meni takšna beseda?

Grofica. Ali ni sramotno za dekleta, da dopisuje mlademu gospodu?

Vida. Ženinu svojemu, gospa grofica!

Grofica. Ženinu? Kakšna smešnost!

Vida. Alberto mi je prisegel večno zvestobo in ko se vrne, govoril bode z očetom mojim.

Grofica. In matere se nič ne vpraša? Sevéda, mi spadamo pod staro, nepotrebno šaro.

Vida. Gospa grofica —!

Marjeta (vstopi).

Grofica. Molčite! Drznost Vaša preseza vse meje. Ako hočete biti po sili njega ljubica, ne branim Vam. Otresel se Vas bode o pravem času.

Vida. Bog! Da moram poslušati takšno sramočenje! Gospa grofica, ako mislite, da bi se

jaz ponižala. — Je li mogoče, da se takó sodi o meni? Ne, ne! Jaz —

Marjeta (stopi naprej). Umiri se, Vida! Čemu poslušáš to žensko?

Grofica (k Volpinu). Povejte tej osebi, kdo sem!

Volpino (k Marjeti). Ali veste, s kom imate čast govoriti? Milostiva gospa grofica Gadolla —!

Marjeta. Slišala sem, slišala.

Volpino. In Vi, kdo ste, da se drznete vtikati se —

Marjeta. Jaz sem služabnica gospoda svetovalca Sodje in bila dojnica gospodične Vide. In ker hočete žaliti mojo Vido, za to sem se drznila in se bodem še drznila vtikati se v razgovor.

Grofica. Volpino, Vi veste, kakó mi je presedala vsa stvar. Izvršite, kar sem Vam naročila, potem pridite za menoj! (Odide ponosno, ne da bi se ozrla na Vido; Volpino jo spremlja do vrat, potem se vrne.)

Marjeta (pristopi k Vidi).

Vida. Ali si slišala?

Marjeta. Slišala. Čemu poslušáš te ljudi? Idivi v hišo! Vsaka beseda odveč. Idivi!

Volpino. Prosim, potrpite še malo, gospodična! Tu Vam izročam Vaša pisma, katera ste pošiljali mojemu gospodu.

Vida. Moja pisma? Alberto mi jih vrača? Ne, to ni mogoče! To je laž!

Volpino. Gola resnica! Moj gospod Vas zahvaljuje za sočutje in prosi, da tudi nje mu vrnete njega pisma.

Vida (k Marjeti). Ali si čula? Po glavi se mi vrti! Alberto, moj Alberto, da bi me izdal? Vi me varate, dà, dà, varate me! Samo izkušati me hočete! O poznam Vas! Vi ste zviti, kakor kača! Moj Alberto pa je iskren in me ljubi, kakor jaz njega, nezmerno, neskončno.

Volpino. Jaz jedino izvršujem, kar mi je naročil. Od Vas pa pričakujem, da se ne branite, ter mi izročite njega pisma. Evo Vaših! (Da ji zavitek pisem).

Vida (jih vzame). Ti poglej, Marjeta, jaz ne morem. Ako so res, potem —

Marjeta. Potem vrnemo grdemu izdajalcu tudi njegova. (Odpre zavitek). Le daj mu jih nazaj in vesela bodi, da si se ga iznebila.

Vida. Torej resnica! Na-te (seže v nedrije po pisma in jih vroči Volpinu) kar mi je pisal! Povejte mu, da ga —

Marjeta. Da ga zaničujemo.

Vida (k Marjeti). Prosim te —!

Marjeta. Tiho! In Vi gospod, tam so vrata. Z Bogom!

Volpino. Klanjam se Vam! Nerad sem Vas žalostil, toda izpolnil sem le svojo dolžnost. (Odide).

Peti prizor.

Marjeta. Vida.

Vida. Pozabljena! Njega sladke besede, njega sveta prisega — vse licemerstvo, laž! In jaz sem mu verjela in še zdaj — oh, ti si se zmotila. Tega ni storil Alberto. On ne bode zapustil Vide svoje, pehnivši jo v brezdno obupnosti!

Marjeta. Ne bodi otročja!

Vida. Ti tedaj verjameš?

Marjeta. Ali naj zanikavam, kar v rokah držim in vidim? Le poglej! Ne poznaš li pisave svoje in tu na zavitku dva golobca? Pač si ti nedolžna golobica, katero je hotel požreti plemeniti ta jastreb. — Boga zahvali, da te je rešil o pravem hipu. —

Vida. Kakó sem bila srečna, kakó se mi je kazal ves svet v zlatih žarkih, ko sem pisala ta pisma! In danes! — Tri kratke mesece, da mi je prisezal večno zvestobo; tri mesece in pozabil me je.

Marjeta. In zdaj drugo vara z lažnjivim svojim jezikom.

Vida. Drugo?

Marjeta. Ter se smeje tvoji lahkovernosti.

Vida. Oh, mogoče, vse mogoče!

Marjeta. Prav gotovo! Zato tudi ti njemu pokaži, da ti ni prav nič mari zanj.

Vida. Kaj meniš?

Marjeta. Kogoj te snubi; on je mož, s katerim bodeš gotovo srečna.

Vida. Ne dalje, ne dalje — saj veš —

Marjeta. To je bilo prej, ali zdaj si prosta.

Vida. Prosta?

Marjeta. Ti vender več ne misliš na nezvestnika?

Vida. Pozabila ga bodem in če mi otrpne srce. Pa ljubiti družega, nikdar!

Marjeta. Ali hočeš ostati osramočena, ki imaš priliko maščevati se? In ne samo to. Osrečila bodeš svojega očeta, katerega si hudo žalila. Ko bi še živela tvoja mati, blagoslovila bi te, da spoštuješ voljo svojega očeta.

Vida. O nepozabna mi mati! Dragi oče moj! Jaz vaju žaliti? Bila sem zaslepljena. Prav praviš! Če morem očetu napraviti veselje, rada se žrtvujem.

Marjeta. Ne govori o žrtvi! Srečna bodeš tudi ti, ker te bodo vsi radi imeli.

Vida. Vsi? In stara gospa, ki me še nikoli ni prijazno pogledala.

Marjeta. Kaj ona? Udala se bode sinu na ljubo.

Vida. Da bi jaz prepir zanesla v družino, da bi ločila sina od matere! Rajši pojdem jaz.

Marjeta. Kam?

Vida. V samostan.

Marjeta. In očeta, bolehnega, zapustiš samega?

Vida. Jaz ne morem drugače.

Marjeta. Ravno prihaja. Povej mu v lice, kar nameravaš in — žali ga do smrti.

Šesti prizor.

Sodja (pride na palico optt iz hiše.) *Vida.* *Marjeta.*

Sodja (k Marjeti). Postavi mi stol, tu sem! (Marjeta prinese stol, na katerega Sodja séde). Truden sem, oj tako truden!

Vida. Ali naj pošljem po zdravnika, oče?

Sodja. Čemu? Kar zdravnik vzboljša, pokvariš ti.

Vida. Jaz, oče?

Sodja. Ti, ti, s svojo trmo. Pojdi, pojdi, da te ne vidim.

Marjeta. Milostivi gospod —?

Sodja. Molči, molči in ne dajaj ji potuhe.

Marjeta. Ne zamerite gospod, jaz sem le hotela povedati, da si je Vida premislila (k Vidi). Govôri vender, dete, govôri!

Vida. Ne morem.

Marjeta. Vida je spoznala, da ji hočete dobro.

Sodja. Res? To še le zdaj uvideva? Velika čast záme, kateri sem toliko in rad žrtvoval, samó, da se je ona dobro imela.

Vida. Vedno Vam bodem hvaležna.

Sodja. Z besedami.

Marjeta. Tudi z dejanjem, gospod milostivi! Ustregla bode Vaši želji.

Sodja. Kateri?

Marjeta. Ako je gospoda Kogoja res volja, Vida se ne brani.

Sodja (vstane). Vida, povej sama, ali res hočeš?

Vida. Hočem.

Sodja. Hvala ti! Zdaj gledam mirno v bodočnost. Toda, čuj Vida, strahovati te nečem. Kakor me veseli, srčno veseli tvoj sklep, ako je prisiljen, ne odobrujem ga. Jaz nečem, da bi še po moji smrti preklinjevala uro, ko si se zavezala na vse žive dnij. Povej mi odkrito, ali si se odločila prostovoljno?

Vida. Prostovoljno, oče!

Sodja. Dobro, zdaj ti verjamem in zdaj, Marjeta, povabi gospoda Kogoja, da se potrudi k meni.

Vida. Precej zdaj?

Sodja. Zakaj ne? Čemu odlašati? Kar je sklenjeno, naj se izvrši. Pošteni moj prijatelj že

itak težko čaka odgovora. (Dá Marjeti znamenje z roko, naj odide.)

Marjeta (odide v hišo).

Vida (hoče za Marjeto). Govórite Vi, oče, ž njim. Jaz nisem pripravljena.

Sodja. Ostani Vida! Iz tvojih ust mora slišati, kar ga bode osrečilo bolj, kakor bogastvo.

Vida. Bodisi! Potem mi pa dovolite, da sama govorim ž njim.

Sodja. Prav rad! Tretja osoba je res odveč, kadar se pomenkujeta zaročenca. Bog ti bode platil, Vida, da takó spoštuješ želje očeta svojega. (Poljubi jo na čelo in odide v hišo.)

Sedmi prizor.

Vida (sama).

Vida. Kaj sem storila? Ali se nisem pre-naglila? Ako bi bila prevarjena! Ne, ne! Resnica, strašna resnica! Pozabil me je, zavrgel! In jaz? Ali naj tudi jaz váram možá, kateri išče in zasluži prave, srčne ljubezni, a jaz mu ne morem družega nuditi, kakor da ga spoštujem? Naj mu hlinim čustva, katerih ne pojnim v svojem srci? Bog váruj, odkriti mu hočem, jasno povedati, da sem bila zaročena, vsaj pred Bogom, če ne pred svetom

z drugim možem, za katerega je plamenelo moje srcé. Potem naj sodi, ali bode našel zaželjeno srečo v taki zvezi!

Osmi prizor.

Kogoj (iz hiše). *Vida*.

Kogoj. Gospod svetovalec mi je povedal, da Vas najdem na vrti in da želite z menoj govoriti — ne tako, da ja z lahko z Vami govorim.

Vida. Pričakovala sem Vas.

Kogoj. Res? Mene ste pričakovali? To me zelo veseli, *Vida*. — Vedno sem se bal, da Vas nadlegujem, ako se Vam pridružim. Videl sem, da ste najrajše sama tu na vrti in nisem si upal motiti Vas. A zdaj, ko ste me sami pričakovali, prosim Vas, povejte mi, ako Vam kaj ni po volji, morebiti postrežba ali kaj družega?

Vida. Oče in jaz Vas nikoli dovolj ne moreva zahvaliti na ljubeznjivem vsprejemu v Vaši hiši.

Kogoj. Da ste le zadovoljni! Naši posli so časih neukretni —

Vida. Le prepokorno strežejo tujki, katera nima pravice zapovedovati.

Kogoj. Kaj pravite? Vi me žalite s takšno besedo, *Vida*! Vi tujka? Ali sem jaz bil tujec,

kadar sem Vas obiskal v Trstu? Ali nisem bil pri Vas, kakor doma? Le žal, da nikoli ne izrazite nikakoli posebne želje! Kakó rad bi Vam ustrégel!

Vida. Uverjena sem. Ko ste prišli, rekli ste, da hočete z menoj govoriti.

Kogoj. Jaz, Vida! — Jaz sem mislil — (umolkne)

Vida. Moj oče mi je povedal, da želite mene za ženo.

Kogoj. Povedal je resnico. In Vida, kaj odgovarjate? Razžaljeni ste, da se drznem jaz, preprosti človek, vspneti se do Vas? Ne obsojajte me! Jaz se ne znam sladkoustiti, ne vem, kako bi razložil, kar mi giblje prsi, kadar ugledam mili Vaš obraz.

Vida. Dragi prijatelj, jaz ne poznam moža, katerega bi takó visoko čislala, kakor Vas.

Kogoj. Kakor mene, Vida? Je-li mogoče?

Vida. Kakor Vas? Zato ne sme biti med nama nobene tajnosti. Poslušajte! Jaz sem bila že zaročena.

Kogoj. Vi? Nikdar mi ni pravil Vaš oče —

Vida. Ker tudi sam ni vedel.

Kogoj. Kako to?

Vida. Čujte! Lani sem se večkrat izprehajala z Marjeto, kadar oče zaradi bolehnosti ni mogel iz hiše, po vrti. Srečaval naju je mlad gospod —

Kogoj. Mlad gospod —

Vida. Nekega večera je svirala vojaška godba. Z Marjeto bi bili radi sedli, toda vsi stoli so bili zasedeni. Mladi gospod, opazivši najino željo, priskrbel nama je stole in ko ga zahvalimo za izkazano prijaznost, predstavi se nama za Alberta grofa Gadolla.

Kogoj. Alberto grof Gadolla! Ime sem že slišal.

Vida. Odslej naju je večkrat spremljal do doma in naposled mi je odkril svojo ljubezen, trdeč, da brez mene ne more živeti.

Kogoj. Kakor to že znajo govoriti mladi gospodje. In Vi?

Vida. Govoril je tako lepo, vedel se tako laskavo, in kaj bi tajila? Srce se mi je treslo od neznane radosti, ko mi je v ognjenih besedah zatrjeval svojo ljubezen in — ljubila sem ga tudi jaz.

Kogoj. Tudi Vi? In Vaš oče?

Vida. Ni vedel ničesar.

Kogoj. Tedaj ste ga za njegovim hrbtom —

Vida. Res, za njegovim hrbtom. Alberto je vedno obetal, da bode govoril z mojim očetom. Vendar mora še prej pridobiti svojo mater, da se ne ustavi najini zvezi. Ko sva se z očetom preselila k Vam, pripeljal se je Alberto za mano —

Kogoj. Kdaj?

Vida. Prvi dan, ko smo došli. Zatrjeval mi je iz nova svojo zvestobo in ker je šel na daljše

potovanje, da si ogleda tuji svet, dogovorila sva, da si dopisujeva.

Kogoj. In Vi mu še zdaj dopisujete?

Vida. Že več mesecev ne, ker na svoja pisma nisem dobila odgovora. Danes pa me je pozvala na vrt neka tuja dama. Bila je grofica Gadolla, Albertova mati.

Kogoj. In Vas snubila za sina?

Vida. Izročila mi je pisma, katere sem jaz bila poslala Albertu in zahtevala njegova, ker ima za sina izbrano že drugo nevesto.

Kogoj. Vi ste jih dali, ter ji povedali, da Vam pač ni mari za takega veternjaka, naj je tudi grofovske krvi?

Vida. Dala sem jih.

Kogoj. In zdaj, Vida, ste prosti.

Vida. Prosta? Res. Odvezana od svoje obljube. A kar sem jedenkrat čutila v srci, ostane neizbrisno. Svojo roko Vam podajam, ako želite še zdaj, toda ne zahtevajte od mene one ljubezni, ki se poraja v srci le jedenkrat. Če ste zadovoljni z ženo, katera Vas bode čislala in Vam hoče biti zvesta družica v življenji, evo moje roke! (Poda mu roko.)

Kogoj. In jaz jo primem in je ne izpustim več. Hvala Vam, Vida, da ste mi izkazali toliko zaupanja. Pozabite, kar se je zgodilo, mi vsi se

bodemo potrudili, da Vam vračamo mir in srečo. Moja duša je bila potrta, ko sem Vas videl tožno in ko sem moral misliti da ste nesrečni zato, ker ste v moji hiši. Temna mi je bila sedanjost, temna bodočnost! — Danes pa so se razpršile megle in napočil mi je jasni dan. O da bi ostal vedno takó jasen! Vida, jaz nikdar nisem poznal čuta ljubezni, ali za Vas, da bi Vas osrečil, rad dam vse, tudi svoje življenje.

Vida. Prijatelj blagi, Vi ne veste, kako težko mi je pri srci, da Vam ne morem vračati čuvstev, katera Vi gojite do mene.

Deveti prizor.

Sodja. Kogoj. Vida.

Sodja. Ali sta se dogovorila, in je vse v redu?

Kogoj. Vse. Vida me je storila najsrečnejšega človeka na svetu.

Sodja. In tudi mene. Izpolnila si mi najgorkejšo željo. Hvala ti, Vida!

Vida. Da ste le Vi zadovoljeni, oče!

Sodja. Bog tebe, Bog vaju blagoslovi! (Objame Vido.)

(Konec drugega dejanja.)

Tretje dejanje.

Osrednja soba v hiši Kogojevi. Na desni dvoje vrat, jedna v otroško sobo, druga v Vidino spalnico, na levi vrata v materine sobe, zraven okno, pred oknom pisalna miza. Soba solidno, a ne prerazkošno opravljena.

Prvi prizor.

Kogoj (na pot pripravljen). **Urša.**

Kogoj. Ko bi se do noči ne vrnil, kar je lahko mogoče, pazite, da se hiša zapre in se ne pripeti kaka nerednost.

Urša. Jaz naj pazim? Sem li jaz gospodinja? Povej to svoji kraljčini!

Kogoj. Ne bodite čudni! Saj veste, da bi Vam Vida rada pomagala pri gospodinjstvu, ali pa Vi to dopuščate?

Urša. No zdaj še jaz branim; ta je lepa! Ali se morem kdaj zmeniti ž njo? Dokler je še živel oče,

bila je le okolo njega in ni imela druge skrbi, kakor njega. Ti pa si bil peto koló.

Kogoj. Kdo bi zameril, da je takó lepó ravnala z bolehnim očetom?

Urša. Po očetovi smrti pa, in to je že delj kakor pol leta, skoraj ni spraviti besede iz nje. Zmirom še nosi črno obleko.

Kogoj. Ona je pač bolj tihe zamišljene nravi.

Urša. Potuhnjenka je, Bog vé, kaj ji roji po glavi, Andrej, zapomni si! Takrat, ko so ti ljudje prestopili naš prag, svarila sem te, da prihaja ž njimi v hišo nepokoj, nesreča. Pokoja nismo imeli od onega časa, nesreča, čutim, plava nad nami.

Kogoj. Motite se! Jaz se čutim prav srečnega in nimam nobenega povoda, da bi se pritoževal, posebno odkar mi sinko leži v zibéli. In Vam je Vida tudi udana.

Urša. Meni udana? Žive me ne more videti.

Kogoj. Kdaj je to dokazala?

Urša. Vsak dan. Ali se nista zaročila brez mojega védenja. Ali me je pozneje kdaj vprašala za kakšen svet?

Kogoj. Ker si ni upala.

Urša. In zdaj, za otroka najela je dojnico, le ž njo občuje in če otroka napade kaka bolehnost, obe ga pačita, in ga bodeta še pokvarili. Stara mati še blizu ne smé.

Kogoj. Krivico delate Vidi, Bog vé, dà, veliko krivico!

Urša. Zaslepljen si, da ne vidiš, kâr spoznava ves svet.

Kogoj. Tega jaz ne pretrpim. Precej zdaj pokličem Vido in spraviti se morata Vi in Vida. Prej ne mirujem.

Urša. Le ti sam govori ž njo. Jaz ne maram gledati nje oholega obraza.

Kogoj. Ostanite vender! (Odpre stranske vrata in kliče.) Vida!

Urša. Ko se zgovorita, pa me pokliči. Ona, da bi se ponižala do mene, rajši mi pokaže vrata. (Odide.)

Drugi prizor.

Vida (v črni obleki). *Kogoj.*

Vida. Poklical si me, česa želiš?

Kogoj. Povedal sem ti že, da moram odpotovati in da se morebiti vrnem še le jutri.

Vida. Še le jutri? Ali mi kaj naročiš?

Kogoj. Ničesa posebnega. Mati že vse ve.

Vida. Mati? Dobro. Potem meni ni treba.

Kogoj. Prošnjo imam do tebe.

Vida. In katero?

Kogoj. Mater poznaš. Dobra žena je in vredna, da jo spoštujemo. Zato me v srce boli, ko vidim, da se ne moreta razumeti med seboj.

Vida. Jaz ji nisem storila ničesar žalega.

Kogoj. Priznavam. Pa stari ljudje so že taki. Sumničijo vsakega človeka, da jih zanemarja. Zato bi ti bil prav hvaležen, ako bi ti —

Vida. Kaj naj storim?

Kogoj. Da ž njo izpregovoriš prijazno besedo.

Vida. Sem li kdaj bila neuljudna?

Kogoj. Ne da bi zapazil. Vender druga je uljudnost izhajajoča iz navade, druga izvirajoča iz srca. Mati se pritožuje, da jo preziraš, česar po mnenji svojemu ni zaslužila, ni pričakovala.

Vida. Kako naj skazujem udanost svojo?

Kogoj. Rekel sem že, s prijazno besedo. Mati pač misli, da bi ti morala biti hvaležna —

Vida. Tako? Hvaležna? Za velikodušnost, da ste me vsprejeli v hišo? Za srečo, da sem se smela s teboj poročiti? Jaz uboga deklica brez premoženja z imovitim trgovcem — Hvaležna? — Ali sem se jaz usiljevala?

Kogoj. Vida, Vida, kam bredeš?

Vida. Oh, že davno sem čutita, da sem vsiljenka v hiši; da me le trpite, ker se me ne morete iznebiti. Pojdem, pojdem in potem vam nikdo več ne kali mirú.

Kogoj. Vida, žena, jaz te ne poznam. Kdaj sem te užalil? Ali ti nisem vselej rad izpolnil vsake želje? Le žal, da mi tako redko katero poveš. Rad bi te videl veselo, zgovorno, ali vedno si tožna, tiha; to me žali, boli.

Vida. Vesela naj bodem, ko sem izgubila najboljšega očeta? Kakor ti svojo mater, ljubila sem jaz njega.

Kogoj. To je lepo in ne oponašam ti. Pa zdaj bi že lahko odložila žalno obleko in šla z menoj razvedrit sebe in mene po storjenem delu.

Vida. Ne sili me! Spomin je še preživ, da bi pozabila in mislila na zabave. In ne vem, kaj bi rekla tvoja gospa mati.

Kogoj. Krivo jo sodiš, kakor ona tebe. Še danes se morata dogovoriti, da bode konec temu neznosnemu življenju. Mater pokličem. Ti, Vida, ker si mlajša, ti bodeš —

Vida. Padla na kolena —

Kogoj. Kaj spet počenjaš?

Vida. Tudi jaz ne strpim dalje! Odloči se, ali mati ali jaz? Obe ne moreva biti pod jedno streho.

Kogoj. In če jaz rečem, obe?

Vida. Potem je meni odkazana pot! (Hoče oditi.)

Kogoj. Vida, pamet, pamet! Počakaj matere! Sami se bodeta najlože sporazumeli in ko se vrnem,

najdem vaju združeni in jaz bodem najsrečnejši človek pod solncem. Z Bogom, ljubica, z Bogom! (Stisne ji roko, katero mu ona hoče odtegniti in odide.)

Tretji prizor.

Vida (potem) Urša.

Vida. Dobro, pa jo počakam. Naj ne misli, da se je bojim. Da bi jaz bila poslednja v hiši, rajši jo še danes zapustim.

Urša (vstopi). Andrej mi je povedal, da me pričakuješ. Do moje sobe je sicer ravno tako daleč, kakor od nje sem; toda ti si gospa in jaz moram ubogati.

Vida. Vi se z menoj šalite, gospa, ubogati moram le jaz. Moj mož mi je ukazal —

Urša. Andrej da je tebi ukazal? Kaj neki?

Vida. Da se z Vami sporazumem. — Meni sicer ni znano, da bi bilo med nama kako navskrižje —

Urša. Meni tudi ne.

Vida. Potem sem izpolnila željo svojega moža, da izpregovorim z Vami prijazno besedo. Ali nisem?

Urša. Prav prijazna. Povedala mu bodem, da mi nisi pokazala vrät!

Vida. Kakó menite?

Urša. Da sem imela neizrečeno čast, govoriti s teboj, za kar sem hvaležna — bolj od drugih, kateri ne poznajo — hvaležnosti.

Vida. Nehvaležnost mi očitata? O to pesem že poznam. Vsi Vaši pogledi so mi kazali, da me črtite. Menj sem Vam bila od najnižjega služabnika v hiši. Ponižavali, sramotili ste me, kjer ste mogli, kakor da bi bila prišla pritepenka v Vašo hišo, kakor da bi se jaz bila vsiljevala Vašemu sinu in ne on meni.

Urša. On tebi? Moj Andrej, ki bi lahko bil dobil najbogatejšo nevesto v deželi, pa je tebe vzela, ki nisi imela toliko, da bi si kupila obleko za poroko? Še dolgove za tvojim očetom je moral plačati naš Andrej in zdaj se tu napihuješ in hočeš gospodovati. Jaz ti ne bodem delala napotja in pojdem, pojdem še danes.

Vida. Dovolj, dovolj! Kar sem dolgo čutila, bridko čutila, slišala sem danes, gospa, iz Vaših ust in za to sem Vam, kar Vam dozdej nisem bila, zdaj hvaležna. Ni Vam treba umikati se iz hiše. Gospodujte in zapovedujte tu še dalje, le ne z menoj.

Urša. Že preveč mi je tega govoričenja. Stóri kar hočeš! (Odide.)

Vida. Storila bodem, kar moram. Nesrečni dan, ko sem prestopila prag te hiše. Proč odtod, proč, kamorkoli.

Četrty prizor.

Alberto (odpre na lahko vrata in vstopi). *Vida.*

Alberto. Ali ni tam —? (Hiti k Vidi in jo hoče objeti) — *Vida!*

Vida. Alberto? ti?

Alberto. Kaj ti je? V solzah? Mislil sem si, da si nesrečna.

Vida. Nesrečna? In ti, ki si me storil nesrečno, ti se drzneš?

Alberto. Jaz? Ne umejem te.

Vida. Prišel si, da me zasmehuješ.

Alberto. Tvoje besede so mi uganka.

Vida. Zvestobo, večno zvestobo si mi prisegel, a ni še minil jeden mesec dnij in že sem bila pozabljena, izdana.

Alberto. Ti mi očitaš, da sem te izdal? Ti, ki mi še odgovarjati nisi več hotela na moja pisma, ki si se udala drugemu možu —

Vida. Ker si mi vrnil pisma in zahteval svoja nazaj.

Alberto. Jaz? Kdaj?

Vida. Kako se delaš nevednega! Poslal si svojo mater in še nekega črno oblečenega gospoda —

Alberto. Gotovo Volpino. In ta dva —

Vida. Izročila sta mi moja pisma, katera sem ti bila pisala in jaz sem vrnila tvoja.

Alberto. Zdaj mi je vse jasno. Volpino, naš oskrbnik, le-ta me je izdal! Prevarjena sva bila oba.

Vida. Prevarjena? Ti nisi vedel —?

Alberto. Kakor ti ne. Mislil sem, da si me pozabila.

Vida. O Bog! In jaz sem verjela! Prelomila sem zvestobo! Zaničuj me! Reci, da sem nevredna —

Alberto. Vida, pomiri se!

Vida. Mirna naj bodem! Ali ne veš —?

Alberto. Vem da si se omožila in ti ne zamerim.

Vida. A jaz si ne bodem odpustila nikoli, da sem te izdala!

Alberto. Usoda, moja draga, usoda!

Vida. Ne usoda, hudobni ljudje! Torej ti je znano, Alberto, kako sem zabredla, in vendar si prišel?

Alberto. Ker te ljubim še danes, kakor sem te ljubil prvi dan, ko sem te zagledal.

Vida. Kaj naj storiva?

Alberto. Hrepenenje po tebi, Vida, —

Vida. Dragi moj, nepozabni!

Alberto. Dovedlo me je v to mestece. Najel sem si stanovanje v neki prikriti hiši in prežal, kdaj mi bode mogoče, priti k tebi. Danes sem zapazil, da se je odpeljal tvoj mož in to priliko sem uporabil, da te poiščem. Nadejal sem se, da me še nisi pozabila in da se zanaprej lahko večkrat vidiva.

Vida. Kako meniš?

Alberto. Saj nisi zaprta v kletki, kakor tič, in smeš pohajati po mestu. Ali je tvoj mož takšen trinog?

Vida. Ne govori o njem! Pošten je in vreden vse časti ter mi popolnoma zaupa.

Alberto. Tem bolje. Pa zakaj sem te našel vso objokano?

Vida. O Alberto, ko bi ti vedel, kaj mi je trpeti v tej hiši! Meni tukaj ni več ostati. Še danes odidem, da se otmem grozne muke. In tebe, Alberto, tebe mi je poslal menda sam Bog, da me rešiš.

Alberto. Zapustiti hočeš to hišo, Vida? Na moje srce, da te vedem v kraj, kjer bodeva združena in srečna.

Vida. Združena? Ne, ne; jaz sem zavezana in dokler ni rešena ta vez in sklenjena nova, ne moreva biti združena. Alberto, saj vendar ne misliš, da bi jaz bila —

Alberto. Jaz ne mislim ničesar, samo to, da mi ni živeti brez tebe. Ob morji mi stoji gradič, samotен, le star gozdar stanuje v njem. — Tam najdeš skrito in mirno zavetišče, kjer te ne bode zasledil nikdo.

Vida. In ti bodeš vse oskrbel, da se razruši nesrečni ta zakon?

Alberto. Gotovo. Pojdi, Vida, pojdi in zapusti ječo, v kateri so te mučili do krvi. Brzo, le brzo!

Vida. Brez slovesa, kakor tat? Ne! Naznaniti hočem možu, zakaj sem ga zapustila, naznaniti mu, kaj me je gnalo iz hiše! (Séde k pisni mizi in začne pisati.)

Alberto. Čemu se mudiš?

(Iz sosedne sobe se sliši petje pestunje, katera ziblje otroka in poje:)

* * Lépa Vida je pri morju stála,
* * Tam na produ si peljnice prála,

Vida (poneha pisati.) Že spet ta pesem! Vse živce mi pretresa, kedar jo slišim. Oh tudi jaz sem Vida; tuóti jaz hočem zapustiti možá in otroka. Moj Bog, moj Bog! (Vstane.) Ne morem! Čuj, čuj!

(Pestunja poje:)

* * Zakaј, Vida! nisi tak' rudéča?
* * Tak rudéča nisi, tak' cvetéča,

Alberto. Pojdimo, draga moja, pojdimo!

Vida. Poslušaj! Poslušaj!

(Pestunja poje:)

**Kak' bi b'la rudéča in cvetéča,

**Ker zadéla méne je nesréča!

Vida. Tudi mene je zadela nesreča. Oh, žalost je delež moj! (Sede zopet in piše.) Končala sem (vstane), prerezala véz, s katero sem bila priklenena do tega doma. Zdaj sem tvoja pred Bogom in kmalu tudi pred svetom.

Alberto (jo objame). Moja do konca dnij!

Vida. In zdaj še po otroka. Mirno je zadremal in preplašil se bode.

Alberto. Po otroka? Da bode vsa hiša po konci? Jaz ne dopuščam.

Vida Svojega otroka, da bi zapustila?

Alberto Samó danes. Ko si ti na mestu, pošljemo pónj. Hitro od tod! Hitro! (Prime jo za roko in jo sili proti izhodu.)

Vida. Pusti me, pusti! Moje dete! Objeti je hočem, blagosloviti. — (Sili proti stranskim vratom.)

Alberto. Ne múdi se! Pomisli, če pride stara gospá, ali on! Pojdi, pojdi! (Objame jo in odvéde.)

Vida (stoka). Moje dete! Moje dete! (*Alberto* in *Vida* odhajata; soba se polagoma zatemni.)

Peti prizor.

Marjeta.

Marjeta (iz otroške sobe.) Vida, kje si? Kje?
(pogleda v spalno sobo, hiti k oknu.) Oh, Vida in
on. O nesrečnica. (Naglo odide. Noč.)

Šesti prizor.

Kogoj (vstopi). Prvi mornar (mu sveti).

Kogoj. Vse že spi. Postavi luč na mizo in pojdi
tudi spat! Kaj posebnega?

Mornar (postavi luč na mizo). Nič, gospod!

Kogoj. Čudno, da moja žena že spi. Sploh še
bedi o tej uri.

Mornar. Mlada gospa?

Kogoj. No? Kaj je?

Mornar. Ko se je zmračilo, šla je mlada gospa
od doma.

Kogoj. Kaj praviš? Od doma?

Mornar. Z nekim mladim gospodom in Marjeto.

Kogoj. Z mladim gospodom?

Mornar. Ne poznam ga. Nisem ga še videl.
Mlad golobradič.

Kogoj. In kdaj se je vrnila?

Mornar. Pri velikih vratih ne, morebiti skozi vrt.

Kogoj. Ona da bi šla zvečer iz hiše? Nikdar ni storila tega. Z mladim gospodom? Ti si se motil.

Mornar. Nisem se motil. Hitro so šli.

Kogoj. Kam?

Mornar. Tega ne vem. Zavili so okolo ogla, da jih nisem več videl.

Kogoj. Vrnila se je pač skozi vrt nazaj v hišo. Zdaj le pojdi! (Mornar odide.)

Osmi prizor.

Kogoj (sam).

Kogoj. Kaj je pravil bedak? Vida iz hiše z mladim gospodom? Menda se mu je sanjalo. Pa je že spet pil čez žejo in zadremal. Vesel sem, da sem takó hitro opravil in mi ni treba nočiti drugje. Doma se pač najbolje počiva. Danes sta se gotovo Vida in mati sporazumeli in poravnana je tudi ta neprijetna stvar. — Kako srečen sem! Vida bila mi je poslana kakor angelj iz neba in zdaj še nežno najino dete! Vse se mi godi po želji. Da bi le vedno ostalo tako! Ali spi drobni kričaj? (Odpre vrata v stranko sobo.) Spi. Bog ti daj srečo, kakor meni! Čudno, da ni Vide prijem! Pač tudi počiva, saj je potrebna počitka.

Tiho, da je ne vzbudim. (Prime svečnik, stopi v drugo sobo stransko, pa se kmalu spet vrne.) Kaj je to? — Vide ni! — Čudno! — (Postavi luč na mizo in ugleda pismo.) Pisanje? — Na moji mizi? (Prime pismo in je bere.) — Vrtil se mi v glavi! Ne, ne, jaz se motim. — Moje oči so kalne. Vida! Ti, ti! Da bi ti zapustila mene? (Bere.) »Bila sem »prevarjena. Vrnil se je oni, kateremu sem prisegla večno zvestobo. Zapuščam te. Lehko me »bodeš pozabil, ker ti je mati vse, jaz nič. Ne »povprašuj po Vidi, zdaj prosti — in srečni«. — O strupena, ostudna kača! Srčno svojo kri bi bil dal za té in ti si mi zadala smrtni udarec! Zvestoba? Ali mi je nisi prisegla na najsvetejšem mestu? Kdo te je prevaril licemérka gadna? — Zapuščáš me? In svojega otroka? Ali se ti ni usmililo nebogljeno dete? Ubogo otroče. Imel si mater, toda nimaš je več! Umrla je meni, umrla tebi! Srce mi hoče počiti. Ne, ne! Pozabil te bodem, pozabil na veke. Prokleta ti in tvoj zapeljivec!

(Konec tretjega dejanja.)

Četrto dejanje.

Salon v gradiči Gadollovem ob morji.

Morje

Balkon

Prvi prizor.

Vida (sedi s knjigo v roki na zofi pri mizi, na drugi strani)
Marjeta (šiva ali plête).

Vida. Danes pride Alberto. Obetal je, da stori vse potrebno, da se razruši nesrečni zakon moj. In potem se poročiva. Dokler se to ne zgodi,

sramujem se sama sebe, da bivam v tem gradiči. Kdaj meniš, da se lahko poročiva?

Marjeta. Ne vem. Slišala sem pa, da zakone ločeva le smrt.

Vida (vstane). To je bilo, ali zdaj je vse drugače. Alberto mi je trdil, da že ima dovolilo. Da bi ne bilo tega, zapustim še danes ta gradič.

Marjeta. Lepo je res tukaj.

Vida. Lepo? Prekrasno! Kadar stopim na balkon —

Marjeta. Ne govori o balkonu! Kar vrti se mi v glavi, ko gledam z njega v grozni propad, kjer morje pljuska in se péni.

Vida. Ravno to mi najbolj ugaja. Kadar mesec priplava nad vodami in globoko pod menoj šumi morje, sanjarim o srečnih letih nedolžne mladosti.

Marjeta. Da bi bila vsaj ograja višja! Toda le malo se nagni naprej in zvrneš se v zijajoče brezdno.

Vida. Kaj potem? Rešena si za vselej vsih nadlog.

Marjeta. Kako-li moreš misliti kaj takega?

Vida. O da bi mogla izbrisati iz možgan spomin minulih dni! Zastonj, vse zastonj! Da bi imela pri sebi vsaj svoje dete! Ubogo revče, kdo skrbi zdaj zate? Zakaj ga nisi vzela, s silo vzela, ko sem te poslala ponj?

Marjeta (vstane). Kolikokrat sem ti že rekla, da me še v hišo niso pustili. Nikdar ne pozabim strašnega pogleda tvojega moža —

Vida. On ni moj mož —

Marjeta. Prebôdle so me njega plameneče oči. Pretil mi je s pestjo, da sem bežala, kar sem le mogla.

Vida. Ali se spominjaš one pesni, katero je naša pestunja tako rada pela?

Marjeta. O lepi Vidi? O to je stara pesen, katero sem slišala prepevati že svojo staro mater.

Vida. Vselej me je silno genila. Tudi jaz sem Vida, tudi jaz sem šla od doma. *Marjeta*, zapoj mi to pesen!

Marjeta. Da ti vzbudim žalost? Ne, ne, rajši kaj veselega.

Vida. In če te lepo prosim. Tukaj poleg mene se vsedi in zapoj! — (*Marjeta* se vsede poleg nje.) Kako že slôve?

- *Zgodaj lepa Vida je vstajala
- *Tam pri oknu solnca je čakala,
- *Potolažit žalost nezrečeno
- *Poprašala solnce je rumeno:*

Zapoj, *Marjeta*, zapoj!

Marjeta (pôje):

- *Solnce! žarki solnca! vi povejte,
- *Kaj moj sinek dela, bolno dete?*
- **Kaj bi delal zdaj tvoj sinek mali!
- **Včeraaj svečo revci so držali.**

Vida. Oh, morebiti tudi moje dete. leži v smrtnih bolečinah. O Marjeta, in jaz nisem poleg njega, da bi mu stregla. O Bog, o Bog! (Nasloni se na Marjeto in joče.)

Marjeta. Ne boj se! Mali Andrejček je zdrav, ko riba.

Vida (po konci). Ne pustim mu svojega otroka, ne, ne! Mati ima prvo pravico. Moj je in izročiti mi ga mora. Kaj ne?

Marjeta. Gotovo.

Vida. Da bi le prišel Alberto! On vse vredi in izvrši. Stopinje slišim. On prihaja. (Hiti k vratom, skozi katera vstopita grofica Gadolla in Volpino; Vida stoji, kakor okamenela, potem preplašena prihaja blizu Marjete.)

Drugi prizor.

Grofica Gadolla. Volpino. Vida. Marjeta.

Grofica. Ali smeva vstopiti? Gradič je sicer moj, pa še le včeraj sem zvedela, kdo stanuje v njem. Zakaj mi niste prej povedali, Volpino, da imamo tu gôste?

Volpino. Odpustite, grofica milostiva, jaz sam nisem vedel.

Grofica. Malo pazite na imetje moje.

Volpino. Kdo bi si mislil, da bode samotni gradič zavetišče begunom?

Grofica (k Vidi). Zdi se mi, da Vas poznam.

Vida. Jaz sem —

Grofica. Ni mi treba praviti. Čula sem, da ste omoženi.

Vida. Bila.

Grofica. Kako to? Ali Vam je umrl mož? Obžalujem.

Vida. Ni umrl. Ločila sva se.

Grofica. Zapustili ste ga. To je čudno. In kaj počenjate tukaj?

Vida. Alberto Vam je gotovo povedal.

Grofica. On, da bi mi pravil o svojih kratkočasnicah z zaljubljenimi ženskami? Tega ne zahtevam.

Vida. Gospa grofica, Vi veste, da sem bila zaročena z Albertom. Prevarili ste me, Vi in ta gospod, da sem dvojila o njegovi zvestobi. A zdaj mi je vse znano. Našla sva se spet in se ne bo deva ločila več.

Grofica. Volpino, govorite! Ali ni to smešno?

Volpino. Silno smešno.

Grofica. Povejte vender —

Volpino. Da je mladi grof že zaročen in da praznujemo v treh tednih poroko?

Grofica. Ste-li čuli?

Vida. Zopet me hočete varati, a jaz vaju poznam. Alberto je res zaročen, pa le z menoj.

Grofica. Čestitam. Idiva, Volpino!

Volpino. Kaj ukažete, grofica milostiva, zaradi grada?

Grofica. Ničesar. Ako je moj sin sprejel góste, da ga zabavajo, ne branim mu. Otresel se jih bode že sam, kadar se jih naveliča.

Vida. Gospa, častiti bi Vas morala, ker ste mati mojega Alberta, toda trde Vaše besede so mi kakor ledén oklép stisnile srce. Bog Vam odpusti krivico, katero ste mi storili in še delate! Kar je združila ljubezen in veže zvestoba, tega Vi ne bodete razrušili.

Grofica. Vi govorite o krivici, ki ste najhujšo storili svojemu možu in detetu svojemu? Vi o ljubezni in zvestobi, katero ste prisezali na najsvetejšem mestu in jo prelomili?

Vida. Ne očitajte mi, kar sem zagrešila le iz ljubezni do sina Vašega! Oh, da bi ga ne bila videla nikdar!

Grofica. In on ne Vas. Zdaj veste, kako je in ne pričakujte, kar se nikoli ne bode zgodilo. Moj sin se nikdar ne bode poročil s prešestnico! (Odide z Volpinom.)

Tretji prizor.

Vida. Marjeta.

Vida. Jaz prešestnica? Vi se drznete? — Odšla je. — Marjeta, ali si slišala? Ako bi res bil Alberto me izdal?

Marjeta. Laži, same laži! Starka se seveda jezi, pa se bode že potolažila.

Vida. Ko bi me izdal! — Grozna misel! Vse sem mu žrtvovala, svojo čast, celó dete svoje in on bi me imel le za zabavo, a ko se me naveliča, zavrže me, kakor obrabljeno igračo?

Marjeta. Ne muči se s takimi mislimi! Ali te ni on s silo odvedel od doma, kjer bi še danes lahko živela brezskrbno? Ali te ni odvedel na ta gradič za toliko časa, da vse vravna? On te ljubi in je poštenjak!

Vida. Zaupam mu, zaupam, toda, če ne bode premagal vseh ovir in ovire so hude, kaj potem? Osramočena sem pred svetom, zavržena, zaničevana — prešestnica. Oh! (Nasloni glavo na Marjeto.)

Marjeta. Nesrečni dan, ko sta se prvikrat videla!

Vida. Nesrečni dan, ko sem se porodila! Zakaj nisem zaspala v naročaji matere svoje k večnemu spanju? O kako srečna bi bila! — Ležala bi v tistem grobu in angelj miru bi plaval nad

menoj! Zakaj sem morala živeti? Zakaj nositi neskončno to gorjé? O, da bi se zrušil ta grad in z menoj vred pogreznil v globoko morje! Potem bi našla mir, večni mir!

Marjeta. Ne toguj srcece! Prišli bodo zopet lepši dnevi.

Vida. Strah se me je polotil, bojim se najhujšega.

Marjeta. Zakaj neki? Ako je še kaj poštenja na svetu, zanašati se smeš na Alberta.

Vida. Zanašam se, zanašam. Ko bi tudi njemu ne smela verjeti, počilo bi mi srce.

Četrty prizor.

Alberto. Vida. Marjeta.

Alberto (naglo vstopi.) Evo me, Vida!

Vida. Alberto! (Objameta se.)

Alberto. Ali si me pričakovala?

Vida. In še težko.

Alberto. Opravila so me zadrževala v Trstu. Kakor brž pa sem se oprostil, hitel sem k tebi. Marjeta, pojdi in postrezi mornarjem, ki so mi tako hitro veslali.

Marjeta (odide).

Alberto. Kako ti je, ljubica? Ali si se že privadila tej samoti?

Vida. Samota le, kadar tebe ni tukaj. S teboj bi večno hotela tu živeti. — Ali veš, kdo me je danes obiskal?

Alberto. Ne morem si misliti.

Vida. Tvoja mati in tisti odurni Volpino.

Alberto. Moja mati? Torej je pozvedela? Vražji človek, povsod mi je za petami in me zalezuje. In kaj je rekla?

Vida. Da si ti zaročen in da bode v treh tednih tvoja poroka.

Alberto. Že v treh tednih? Kakor bi gorelo! Matere so že take. A ti vendar ne verjameš?

Vida. Ne zameri, dragi moj, pa silno sem razburjena. Dokler ne vem, da sem rešena spon, v katere sem bila uklenjena po svoji nepremišljenosti, ne morem mirno dihati. Kaj si opravil? Ali bode skoro ločen zakon?

Alberto. Hm, to ti ne gre takó lahko in naglo. Kaj tacega se izvrši še le po dolgi pravdi.

Vida. Če pa je dokazano, da ne moreva skupaj živeti?

Alberto. Ravno to ni dokazano in ko bi bilo, ni še to dovolj razloga za ločitev. Tu govori dvojje oblasti, državno in cerkveno, tako mi je razložil moj odvetnik.

Vida. Kako hladno razpravljaš vse to! Ali mi nisi takrat, ko si me silil s seboj, trdil, da bode v malo tednih vse vravnano in jaz tvoja soproga?

Alberto. Upal sem, pa zdaj še le vidim, kakšne ovire bi se morale premagati.

Vida. Ali nisi pravil, da imaš mogočne zaveznike, ki ti bodo pomagali?

Alberto. Imam jih, imam, pa s takšno kočljivo stvarjo se nobeden neče rad ukvarjati. Pustiva to, saj se ne mudi. Sedi k meni. (Sede.) Pozabi minulost, ne skrbi za prihodnjost in veseli se sedanjosti.

Vida. Alberto, povej mi resnično, pa resnično, kaj ne, kar je mati tvoja pravila o poroki, to je izmišljeno? (Vstane.)

Alberto (v zadregi). Izmišljeno, to se vé, izmišljeno. (Vstane.)

Vida. Poglej mi v oči in povej še jedenkrat —

Alberto. Kako si danes čudna! — Ako ti rečem, da ni res.

Vida. Saj ti verjamem, toda pomisli moj položaj, ako bi res bilo. Vem da ni mogoče, prepošten si. Vender morebiti je tvoja mati proti volji tvoji te zapletla v kakšno zvezo?

Alberto. Danes si res nadležna. Čemu sebe in mene mučiš s takimi govori?

Vida. Ti mi nekaj zakrivaš. Jaz ne bodem mirna, dokler mi ne poveš resnice. Naj je še tako bridka, bolje da jo vem, kakor da tavam v temi in varam samo sebe. Govôri, Alberto, govôri!

Alberto. Kaj ti naj povem?

Vida. Ali ti ni mati izbrala neveste?

Alberto. Mati? Vsaka mati išče neveste za sinove, ženine za hčere.

Vida. In katero ti je izbrala?

Alberto. Če si že tako radovedna in me siliš, neko mlado grofico.

Vida. In si se zaročil ž njo?

Alberto. Eh, zaročil? Kakor je že navada v naših krogih. Roditelji nas zaročajo časih že v zibeli.

Vida. Pa zdaj je dorasla grofica in zaroka se je ponovila?

Alberto. Tvoje izpraševanje mi že preseda. Prišel sem, prihitel na perutih ljubezni, da bi užival pri tebi nekaj prijaznih ur in ti me zaslišuješ, kakor španjski inkvizitor. Stopiva rajši na balkon, kjer naju hladi sapica od morja in kjer tako rada zreš v morske valove. Pojdi!

Vida. Pozneje. Nisi mi še odgovoril. Kdaj si se zaročil z mlado grofico?

Alberto. Kdaj? No, takrat, ko sem mislil, da si se mi ti izneverila.

Vida. Potem pa, ko sva se spet našla, naznanil si ji, da si že prej bil zavezan.

Alberto. Dozdaj še nisem imel prilike, ali storil bodem to precej te dni, še te dni. Le zaupaj mi!

Vida. Komu naj zaupam, ako ne tebi! Kadar si ti pri meni, čutim se varno. A kadar sem sama in začnem premišljati, ne morem se utolažiti. Sem li res prav storila, da sem ubežala? Da sem zapustila svoj dom, moža, kateri je verjel v mojo zvestobo in ki zdaj gotovo toguje po meni, zapustila ubogo dete? Strašno! Strašno!

Alberto. Kar je storjeno, storjeno je. Časih sem res sam že mislil —

Vida (osupnena). Kaj?

Alberto. Nič takšnega.

Vida. Zakaj ne izgovoriš?

Alberto. Prerazburjena si.

Vida. Prav mirna sem. Nič se ne boj! Torej časih si sam že mislil —

Alberto. Da sva se prenaglila.

Vida (se strese). Oh!

Alberto. Pa kdo nama more zameriti? Oba sva mlada! Da sva bolj premislila, ostala bi ti pri svojem starci in midva bi se bila shajala, ne da bi on vedel.

Vida. Tako?

Alberto. Imel sem že najeto stanovanje, saj sem ti takrat pravil, in tam bi naju nikdo ne bil našel in motil. Uživala bi družno cvet mladosti svoje in v gorkih poljubih pozabila ves svet.

Vida (ironično). Škoda, da nisva bila tako pametna.

Alberto. Res škoda! No to bi se dalo še popraviti.

Vida. Kako?

Alberto. Ti se vrneš na svoj dom —

Vida. Prosim kleče moža odpuščanja —

Alberto. Kaj še? Vsprejel te bode zopet in te ljubil bolj, kakor prej.

Vida. Kaj praviš? Mislila sem, da ste možki na to stran občutljivi.

Alberto. Kakor kane. Temperamentje so različni. Tvoj mož je med tistimi, kateri vse pozabljajo, porojeni, da jim žena zapoveduje.

Vida. Dobro. Dejva, da sem zopet na starem dômu — potem —

Alberto. Potem prihajam jaz, kadar le utegnem —

Vida. Ne tako hitro. Prej se ti oženiš z mlado grofico.

Alberto. Res, skoraj bi bil pozabil.

Vida. V treh tednih. Gotovo je že vse pripravljeno.

Alberto. Jaz menim.

Vida. Kaj pa poreče tvoja soproga, če poizve, kam zahajaš?

Alberto. Kdo vruga ji bode donašal take novosti?

Vida. Ona se gotovo zanaša na te in je uverjena, da si jej zvest, kakor ona tebi.

Alberto. Pri tej veri naj ostane.

Vida. Ti pa jo smelo varaš.

Alberto. Kakor ti svojega moža.

Vida (strastno). Dovolj, dovolj tvojih nesramnosti. Bil si moj ideal, a zdaj sem te spoznala. Pobeljen grob si, gnusna pošast, ne vreden, da te zemlja nosi!

Alberto. Vida, ali se ti bléde?

Peti prizor.

Marjeta. Alberto. Vida.

Marjeta. Kaj pa se, tu godi? (Pristopi k Vidi.)

Vida. Izdal me je!

Marjeta. Ali je mogoče? Nesramnež! Kaj počnevi sedaj?

Vida. Le mirno in ne moti me! Pojdi in povej mornarjem, da bodo mene vozili po morju. Domov, da še enkrat objamem svoje dete in potem — umrjem.

Marjeta. Naročiti hočem. (Odide.)

Šesti prizor.

Vida (stopa naprej k) *Albertu*.

Vida. Takšna soparica je tukaj! Pusto mi je v glavi. Sama ne vem, kaj govorim.

Alberto. Res take psovke —! Rajši pojdem!

Vida. Odpusti mi, ako sem te razžalila. Slabotna ženska sem in le čutim, nič ne mislim, niti ne presojam.

Alberto. Krivico mi delaš. Jaz hočem le dobro tebi in sebi.

Vida. Spoznavam. In kolikor bolj premišljujem, kar svetuješ, tem pametnejše se mi zdi. Jaz se vrnem domov — še danes.

Alberto. Ne tako hitro! Ostani še! Zopet se prenagliš.

Vida. Tákrat se ne prenaglim. — Tvoj čoln čaka, veslarje imaš gotovo dobro vajene.

Alberto. Najspretnejše, kar jih je v Trstu.

Vida. Torej sem do večera že lahko doma.

Alberto. Ako vas ne bode zadržal vihar. Tam zadaj se kopičijo oblaki nad morjem —

Vida. Naj se kopičijo. Predno nevihta zahrumi, smo že zdavnaj v varni luki našega mesteca. —

Alberto. Ta tvoj nagli sklep mi nikakor ne ugaja. Prej bi vender morala pozvedeti, kaj počenja tvoj mož, kako bi te sprejel, ako bi se vrnila.

Vida. Čemu? Jaz ga poznam. On je blagega srca in mi bode odpustil. In sedaj, ko sva se dogovorila, da ne ostaneva za zmirom ločena, čemu bi odlašala? Ti ne veš, kako se že veselim najinih tajnih shodov. O jaz bodem vse vredila, da naju nikdo ne zasači

Alberto. Angelj moj! Naj te objamem! (*Vida se odmakne.*)

Vida. Stopiva na balkon! Kolikokrat sem tam sedela in oko mi je hrepeneče gledalo v daljo, dokler ni spoznalo tvojega čolna. Srce mi je utripalo od veselja in bila sem neskončno srečna. In srečna sem tudi danes, da se mi je razbistril duh in da se je razvozljala zapletka, v kateri sva tičala oba. Odprl si mi oči in prav hvaležna sem ti.

Alberto. Jaz te ne umejem prav.

Vida. Vživajva cvet mladosti! Bedak, kdor govori o zvestobi in svetosti priseg!

Alberto. Že spet začenjaš? —

Vida. Resna misel moja. Zdaj nama bodo nastopili še le prijetni dnevi. Pa da prideš gotovo vsaj vsaki teden.

Alberto. Gotovo, ljubček, še večkrat!

Vida. Škoda, da tam ne bodeva mogla skupaj stati na balkonu, kakor tukaj, roko v roki in zreti v globoko morje. Pojdi, dragi moj, pojdi, da se posloviva od nepozabnega mi mesta.

Alberto (stopi na balkon). Krasen pogled! Čuj kako morje šumi! Glej morski volk, kako preži! Pridi, Vida, pridi. (Stopi za kuliso.)

Vida. Morje šumi! Naj te pogoltne izdajalca! (Stopi naglo po stopnicah na balkon in za Albertom za kuliso.)

Alberto (za kulisami strašno zakriči).

Vida (se vrne v najhujši razburjenosti in se z besedami): Odpusti mi Bog! (vrže na stopnice k balkonu).

(Konec četrtega dejanja.)

Peto dejanje.

Prizorišče, kakor v prvem dejanji, na desni strani mesto mize klop. Noč. Blisek in daljno grmenje. Vihar.

Prvi prizor.

Kogoj. Prvi mornar (sè svetilnico; oba prideta iz hiše).

Kogoj. Strašna noč!

Mornar. Bliskalo je in treskalo, kakor bi se bližal sodni dan. Gorje mu, kdor je bil na morji v tem viharji!

Kogoj. Zdaj se je nevihta drevila naprej čez gore in polega se morje. Pogledj v luko, ali se niso poškodovale naše ladje.

Mornar. Upam, da ne. Bile so dobro priklenjene in sidra trdo zasajena.

Kogoj. Pojdi gledat in potem poroči! Jaz te tukaj pričakujem.

Mornar (odide s svetilnico).

Drugi prizor.

Kogoj (sam).

Kogoj. Časih, kedar je tulil vihar in morje metal čez bregove, tresel sem se, da li mi ni razbil katero mojih ladij. A zdaj? Nevihta zdrôbi, kar se giblje po morji! Končaj ves svet z menoj vred! Mirno bi gledal pogin in smrt. Čemu še tavam po zemlji? Za koga se trudim? Mrtvo je, kar sem ljubil, ugasnila je luč, katera mi je razsvetljevala življenja pot; vse mrtvo, le jaz živim, živim, da se spominjam srečnih dnij, za vselej odbeglih. O da bi vsaj ti še dihal, angelj moj! Pozabil bi, kar mi je storila mati tvoja. Tvoj sladki nasmeh tolažil mi je srce, da nisem obupal. — Pa tudi ti, tudi ti si me zapustil, tudi ti ležiš v hladni zemlji. In tvoja mati? Mati? Ne, ne, divja zver ne zapušča mladičev svojih. Ona pa, ona zavrgla je svoje dete, pehnila ga v rani grob.

Tretji prizor.

Urša (iz hiše). *Kogoj.*

Urša. Andrej, kje si?

Kogoj. Česa želite?

Urša. Kaj tu tavaš po temi?

Kogoj. Poslal sem pogledat, je li mi nevihta poškodovala ladje moje in čakam poročila.

Urša. Zakaj ne v hiši? Zakaj tukaj?

Kogoj. Da se malo ohladim.

Urša. O, Andrej, sin moj! Jaz te več ne poznam. Kaj bode s teboj? Ali res ne moreš pozabiti óne nesrečne ženske? O, da bi nikdar ne bila prestopila praga hiše naše!

Kogoj. Ne tarnajte! Kar se je zgodilo, ne dá se več popraviti.

Urša. Ti še vedno misliš nanjo?

Kogoj. Ali naj pozabim, kar mi je storila hudega? da mi je uničila srečo mojega življenja?

Urša. Ti si je želiš nazaj?

Kogoj. O, želim! Pride naj, da ji odtrgam krinko s hinavskega obraza, da ji v lice zagrmim: morilka svojega otroka!

Urša. Andrej, ti morebiti misliš, da sem jo jaz spravila od hiše? Jaz čutim, da nisi proti meni, kakor si bil in to me boli, staro tvojo mater. Zakaj nisem prej umrla, da ne bi videla nesrečnega jedinega sina svojega! Veruj mi, da tvoje žene nikoli nisem hoté žalila.

Kogoj. Ne dolžim Vas. Ako bi bila poštena, ne bi se dala zvoditi, toda bila je izpridena gizdalinka!

Urša. Za to jo bode Bog kaznoval.

Kogoj. Upam.

Urša. Pojdi zdaj v hišo! Večerja še zmirom čaka. Nisi se je doteknil.

Kogoj. Ker sem se bal za ladje.

Urša. Pojdi!

Kogoj. Ako želite, dobro! (Oba v hišo.)

Četrti prizor.

Blisk, grom, nevihta. (Klici:) Na pomoč! Hoj, hoj! Na pomoč!
Prvi mornar (sveti s svetilnico, za njim neseta) **dva mornarja**
Vido. **Marjeta** (poleg nje).

Prvi mornar. Sem-kaj, le-tu sem. (Postavi svetilnico na mizo.)

Marjeta. Kako ti je, Vida? (Posade jo na stol. Marjeta jo podpira.) To je bilo strašno! Valovi so metali naš čoln, kakor orehovo lupino. Vida, govori!

Vida. Ali res še živim? Zdelo se mi je, da sem se pogreznila v vodo, globoko, zmirom globočje. Šumelo je okolo mene, da me je obletala groza, najedenkrat sem zaspala, tako sladko, oh, tako sladko, kakor dete v materinem naročaji.

Marjeta. Omedlela si. Hvala Bogu, da nas je rešil. (Mornarjema.) Hvala vama! Da sta vidva omagala, ležali bi že vsi na dnu morja.

Tretji mornar. Nisem še bil v takšni nevarnosti. Da ne bi vihar nas zagnal v luko, zdrobil bi se bil čoln.

Marjeta (daje denar mornarjema). Na-ta!

Tretji mornar (tovarišu). Zdaj pa pojdiva, da si priveževa dušo. Danes nama je skoro vzletela iz života. (Oba odideta.)

Peti prizor.

Vida. Marjeta. Prvi mornar.

Prvi mornar. Ali naj pokličem gospoda?

Vida. Kaj meniš? Tako slaba sem, da še misliti ne morem.

Marjeta. Pokliči ga, pa povej mu, da želi ž njim govoriti neka tuja gospa. Umeješ?

Mornar. Umejem!

Marjeta. Da ne bodeš izdal!

Mornar. Ne bodem. (Zase.) Naša mlada gospa. Kako se bode začudil! (Odide v hišo.)

Šesti prizor.

Vida. Marjeta.

Vida (sedeča). Ne morem ti dopovedati, kako mi je slabo.

Marjeta. Verjamem, revica! V taki nevihti —

Vida. Ne, ne! Kaj mi mari nevihte, ko po mojem srci razsajajo grozovitejši viharji? In zdaj ako on pride, on, ki sem ga storila najnesrečnejšega človeka — oh, zakaj me ni potopilo morje?

Marjeta. Ne boj se! On te je ljubil —

Vida. In jaz sem ga izdala.

Marjeta. Odpustil ti bode.

Vida. Ne more, ne more!

Marjeta. Ali naj on preklinja mater svojega otroka?

Vida. Moje dete! Kje je, kje, da ga objamem in pritisnem k srcu. Pojdi, pojdi, na kolenih ga prosi, da mi pošlje otroka, mojega otroka. Blagoslovila ga bodem. Materin blagoslov ga bode osrečil. Materin? Jaz, mati? — Jaz? ki sem ga zavrgla, zapustila? Bolje, da nikdar ne čuje imena mojega! Naj nikdar ne zvé, da je imel mater, ki je zatajila vero in poštenje.

Marjeta. Bodi mirna! Ne bode ne tako hudo, kakor si domišljuješ. Čuj, že prihaja!

Vida. O, da bi se zemlja odprla in me pogoltnila!

Sedmi prizor.

Kogoj (za njim) *Mornar. Vida. Marjeta.*

Kogoj. Tuja gospa, praviš, da želi govoriti z menoj o tej uri?

Mornar. Tuja gospa! Dva mornarja sta jo vozila po morji, ko je začela nevihta razsajati. Čudno, da se niso vsi potopili!

Kogoj. V nevihti na morji?

Mornar. V najhujši. Ko sem prišel do luke, posrečilo se je, da smo čoln potegnili do brega in rešili gospo. Tam sedi.

Kogoj (se prebližaje Vidi). Pomilujem nesrečo Vašo, gospa!

Vida (se počasi vzdigne.) Andrej!

Kogoj. Vida! Ti? Ti se drzneš — v mojo hišo?

Vida. Andrej, poslušaj me in potem me obsodi!

Kogoj. Jaz tebe poslušati? Ali ti ni dovolj, da si me osramotila? Zdaj še prihajaš, da me zasmehuješ? — Česa iščeš tukaj?

Vida. Miru svoji duši!

Kogoj. Miru? Ti, ki si sejala nemir, ki si v našo tiho srečno hišo zanesla razpor in nesrečo? Odkod prihajaš?

Vida. Ne vprašuj me!

Kogoj. Zakaj ne odgovoriš? O zdaj mi je jasno vse. Naveličal se te je oni tvoj ljubček.

Poslal te je nazaj meni, preprostemu plebejcu, ki bode vesel, da sme pobrati smeti izpod njegovih nog. Nemara mi še pošlje lepe pozdrave! Zakaj te ni spremil sladkousti fantalin?

Vida. Mrtev! Utonil!

Kogoj. A tako? Skupaj sta se vozila po morji —

Vida. Ne!

Kogoj. Njega je nevihta treščila v vodo!

Vida. Utonil je prej.

Kogoj. In tebe niso pogoltnili razjarjeni valovi?

Vida. Da bi me bili! Spala bi zdaj mirno na dnu morja.

Kogoj. Valovi so te vrgli na suho, ker se jim je gnjusila taka sprijena ženska. Kaj hočeš zdaj? Da te spet vzamem v hišo?

Vida. Ne!

Kogoj. Česa potem hočeš?

Vida. Videti svojega otroka.

Kogoj. Svojega otroka? Ti, ki si z nogami teptala poštenje, ki si zavrgla svoje lastno dete in nakopala meni in njemu najhuje gorje?

Vida. Grajaj me, ponižuj me. Nobena tvoja beseda ni tako ostra, da bi se sama ne obsodila še z ostrejšo. Nečem se izgovarjati. Moj greh je v nebo vpijoč. Jedinna rešilka mi je smrt. Ne prosim

te, da mi odpustiš. Le svoje dete hočem videti. V hišo me pusti k njemu, k svojemu detetu.

Kogoj. Nikdar!

Vida. In če te prosim na kolenih. (Poklekne.)

Marjeta. Usmilite se, da bodete tudi Vi dosegli usmiljenje.

Kogoj. Ali se je ona usmilila mene? Ali se je usmilila svojega otroka?

Vida. (plane po konci). Kje je moje dete? K njemu, da ga vidim in objamem! Moje je, moje in ti mi ne bodeš branil, da ga pritisnem na svoje prsi! Kje je? Kje?

Kogoj. V grobu!

Vida. Kaj, kaj praviš?

Kogoj. Mrtvo!

Vida. To ni res! To ni mogoče!

Kogoj. Mrtvo! Pokopano!

Vida. In jaz še živim? O Bog! O večni Bog!
(Zgrudi se.)

Marjeta. Pomagajte! Umrla bode, umrla! (Mornar priskoči. On in Marjeta vzdigneta Vido in jo naslonita na klop.) Vida, ali slišiš? Jaz sem pri tebi, jaz Marjeta! Vzdrami se, poglej! (Oblaki so se razgrudili in luna priplava. Melodram.)

Vida. (se vzdrami). Marjeta, kaj tako tarnáš? Glej, kakšna krasna noč! Tu na verandi pač najrajši sedim. Morje prijetno šumlja, luna priplava

in se koplje v srebernih valovih. Kje pa se Andrej mudi tako dolgo? Obetal je, da pride pred večerom. Potem me bode peljal po morji in od daleč bodeva slišala prepevati mornarje. Kako sem srečna! Andrej me ljubi tako srčno in tudi jaz ga imam vsak dan rajši.

Kogoj (proti občinstvu). O, tačas sem bil srečen, presrečen, a zdaj? Oh! Oh! Vida, Vida, zakaj si me zapustila?

Vida. Kdo me kliče? Čuj, petje.

Mornarji (v daljini pojo):

»Lépa Vida je pri morju stála,

»Tam na proda si peljuice prála.

Vida. Zdi se mi, da sem že slišala to pesen. Kaj ne, Marjeta! Lepa Vida se odpelje z zamorcem in zapusti moža in otroka. Ali je pa to mogoče? Mati, da bi šla po svetu in pustila svojega otroka? Kaj misliš, Marjeta, ali so res take neusmiljene matere na svetu?

Marjeta. Niso! Niso! (Zase.) O Bog, zblaznela je. Da se ti več ne vrne spomin!

Vida. No vidiš, take brezsrčne matere ni na svetu. Slišala sem pač praviti, ali pa se mi je sanjalo, da je mlada žena —

Marjeta. Pusti zdaj sanje! Glej, kako svetla in jasna je noč!

Vida. In Andreja še ni! Andrej, kje si? Ženka tvoja te čaka! Andrej!

Kogoj (hiti k Vidi). Vida! Moja Vida!

Vida. Kako si me prestrašil? Luna naju vabi. Pojdiva, da veslava po morji. (Hoče vstati.) Morje, o globoko morje! Kako prijetno se ziblje čoln! Podaj mi roko, Andrej! O divna noč! (Naslanja se Kogoj v naročaj.)

Kogoj. Trudna si, Vida! Pojdiva v hišo!

Vida. Ostaniva še v čolnu.

(Mornarji pojo v daljavi:)

•Luna, žarki lune vi povejte

•Kaj moj sinek dela, bolno dete?• —

Vida. Moj sinek? Zdrav je! Glej, kako se smehlja, kako širi drobne ročice proti meni! O, pridem, že pridem! Na prsi ljubček — in zdaj sva združena — združena na veke! (Nagne glavo in umrje. Kogoj jo rahlo spusti na zemljo in poklekne poleg nje.)

Marjeta. O Bog, pomagaj! Izdihnila je!

Kogoj. Vida, vse ti odpustim! Le da živiš, da ostaneš pri meni! Vida! Moja Vida!

(Mornarji pojo:)

•Vsak dan vender je pri oknu stala,

•Se po sinku, oči, mož jokala•.

(Konec.)

Vida.

Narodna pesem.

Natisnena iz Koritkove zbirke »Slovenske pesmi kranjskega naroda«. V Ljubljani. 1839. 2. zvezek, str. 19. Napev pa je tudi stari narodni, kakor se sliši po Krasu popevati.

Lépa Vida je pri morju stála,
Tam na brodu si peljnice prála.
Črn zamórc po sivem morju pride,
Barko vstavi, vpraša lepe Vide:
»Zakaj, Vida! nisi tak' rudéča,
Tak rudéča nisi, tak' cvetéča,
Kakor si ti prve léta bila?«

Vida lépa je odgovorila:
»Kak' bi b'la rudéča in cvetéča,
Ker zadéla mène je nesréča.
Oh! domá bolno je môje déte,
Poslušála sem neúmne svéte.
Omožila sem se, starca vzéla;
Malokdaj sem s'rotica veséla. —
Bolno déte cel dan prejokuje,
Célo dolgo noč mož prekašljuje!«

Črn zamórc ji réče ino pravi:
»Če domá jim dobro ni, žrjavi

Se čez mórje vzdignejo; ti z máno
Pojdi, srčno si ozdravit ráno. —
Kaj ti právim, po tè, Vida zala!
Je kraljica špánjska me poslála,
Ji doжити mládega kraljiča,
Sinka njen'ga, mlad'ga cesariča.
Ga dojila bóš ino zibála,
Pest'vala, mu postljo postiljála,
Da zaspí, mu lépe pésmi péla;
Huj'ga déla tam ne bóš iméla.«

V barko lépa Vida je stopila;
Al' ko sta od kraja odtegnila,
Ko je barka žé po morju tékla,
Se zjokala Vida je in rekla:
»Oh! sirota vbóga kaj sem stríla!
Oh! komú sem jaz domá pustila
Déte svóje, sinka neboglen'ga,
Moža svójga, z létmi obložén'ga.«

Ko pretékli so b'le tri nedélje,
Jo h kraljici črn zamórc pripelje. —

Zgódaј lépa Vida je vstajála,
Tam pri oknu solnca je čakála.
Potolážit žalost nezrečeno,
Poprašála sólnce je ruméno:

»Sólnce! Žarki sólнца! Vi povéte,
Kaj mój sinek déla, bolno déte?«

»Kaj bi délal zdaj tvoj sinek máli!
Včéraj svéčo révci so držáli;
In tvój stari móž je šel od hiše,
Se po morju vózi, tēbe iše,
Tēbe iše, in se grôzno jóka,
Od britkósti njému srce poka.«
Ko na véčer pride luna bléda,
Lepa Vida spét pri oknu gléda.
De b' si srčno žalost ohladila,
Blédo luno je oговорila:

»Luna! Žarki lune! Vi povéte,
Kaj mój sinek déla, bolno dete?«

»Kaj bo délal zdaj tvój sinek máli!
Dan's so vbógo s'róto pokopáli,
Ino oča tvój je šel od hiše,
Se po mórju vózi, tēbe iše,
Tēbe iše, se po tēbi jóka,
Od britkósti njému srce póka.«

Vida lépa se zjókala húje.
K nji kraljica pride, jo sprašúje:
»Kaj se tēbi, Vida! je zgodilo,
Da tak' silno jókaš in tak' milo?«
Je kraljici rèkla Vida zála:

»Kak' bi s'rota vbóga ne jokála!
Ko pri oknu zláto sem posódo
Pomivála, mi je pádla v vódo,
Je iz okna pádla mi visòc'ga
Kup'ca zláta v dno morjá globòc'ga.«
Jo toláži, réče ji kraljica:
»Jénjaj jókat in močiti lica!
Drugo kup'co zláto bóm kupila,
Te pri kralju bódem 'zgovorila.
Id', kraljiča doji, mójga sina,
Da te mine tvôja bolečina!«

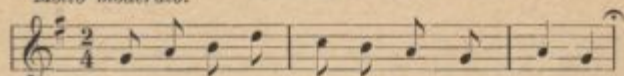
Rés kraljica kup'co je kupila,
Rés pri kralju jo je 'zgovorila;
Vsak dán vùnder je pri oknu stála,
Se po sinku, óču, móž' jokála.

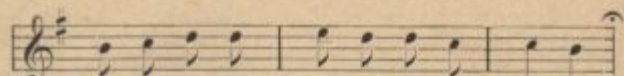
Lepa Vida.

Samospev.

Molto moderato.

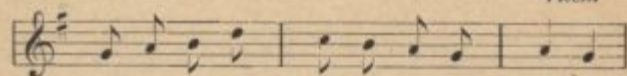

Le-pa Vi-da je pri mor - ju sta - la,

Tam na bro-du je ple - ni - ce pra - la,

riten.

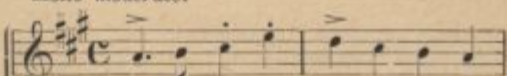
Tam na brodu je ple - ni - ce pra - la.

Lepa Vida.

Zbor.

Molto moderato.

Tenor

Vsak dan vender je pri o - knu

Bas I. in II.

sta - la, je po sin-ku, ó-či, móż' jo-

ka - la, je po sin-ku, ó-či, móż' jo-

ka - la.

Narodna knjižnica

izhaja v zvezkih po 7 do 8 tiskanih pol ter bode prinašala pred vsem

zbrane dramatične in pripovedne spise

našega odličnega in priljubljenega pisatelja dr. **J. Vošnjaka.**

I. zvezek: **Pobratimi**, roman, dobiva se pri knjigotržcu A. Zagorjanu v Ljubljani na Kongresnem trgu. Cena za lepo vezan izvod 2 kroni.

II. zvezek: **Lepa Vida**, drama v petih dejanjih. Cena 1 krona. Dobiva se pri založniku Drag. Hribarju v Celji in pri raznih knjigotržcih.

Naslednji zvezki bodo prinašali v življenjepisu navedene dramatične in izbrane pripovedne spise in sicer:

Tretji zvezek veseloigro: „**Pene**“ in novela: „**Prvi poljub**“, četrti zvezek dramo: „**Doktor Dragan ali nova železnica**“, itd.

V zalogi Drag. Hribarja so izšle in se dobivajo sledeče knjige:

Zbirka domačih zdravil, s poljudnim opisom človeškega telesa . . .	kron —.80
Nova pesmarica. Zbirka najbolj znanih slovenskih in slovanskih pesmi.	
Mehko vezana	„ 1.60
Elegantno vezana	„ 2.40
Srbske narodne pesmi. Sestavil J. Mohorčič	kron —.40
Obrtno spisje. Nauk o dopisovanji in poslovanji, spisal A. Funtek	„ 1.20
Obrtno knjigovodstvo, s kratkim poukom o menicah, spisal dr. J. Romih	„ 1.60
Občinski red. Zbirka zakonov zadevajočih posle občinskega področja, spisal dr. Iv. Dečko, I. zvezek	„ 3.60
Trdo vezan	„ 4.40
Mlinarjev Janez, slovenski junak, ali vplemenitba Teharčanov	„ —.80
Luči, spisal Anton Funtek	„ 1.40
Kateri bo? Prizor iz domačega življenja, gledališka igra	„ —.30
Kmetijsko gospodarstvo, spisal V. Rohrman. Cena	„ 1.—

Zborani dramatični in pripovedni spisi

Narodna knjižnica 3. zvezek

Dr. Jos. Vošnjakovi

Celje, 1894.

Tiskal in založil D. Hribar

NARODNA KNJIŽNICA.

III. zvezek.

DR. JOS. VOŠNJAKA

zbrani

dramatični in pripovedni

spisi.

III. zvezek.

V Celji, 1894.

Tiskal in založil Dragotin Hribar v Celji.

Doktor Dragan.

Drama v petih dejanjih.

Osebe:

Dr. Miroslav Dragan.

Prof. Fran Branič.

Mira, njega hči.

Dr. Marko Stremil, odvetnik.

Dr. Svatovit, predsednik volilnemu odboru.

Peter Legat, trgovec,

Grof Bering, minister (50 let star).

Klarisa, njega soproga (40 let stara).

Baronica Katinka Holbergova, udova (24 let stara).

Grof Bileneg, ministrov tajnik (35 let star).

Samuel Pereles, ravnatelj kreditni banki.

Prvi meščan.

Drugi meščan.

Sluga ministrov.

Dejanje se vrši v prvem, četrtem in petem dejanji v slovenskem mestu, v drugem in tretjem na Dunaji. Doba 1867. in 1869. leto. Četrto dejanje se vrši dve leti za tretjim dejanjem.

Prvo dejanje.

Salon s starikavo hišno opravo v stanovanji profesorja Braniča.

Prvi prizor.

Branič (sedí pri mizi in čita). **Mira** (pri drugi mizi pléte).

Mira. Kaj praviš, očka? Ali niso pesmi prekrasne? Zdaj nežne in mile, kakor pomladanja sapica v tihem logu; zdaj krepke in burne, kakor vihar na morji. O, Miroslav je res pesnik po »milosti božji«!

Branič (vstane). Pešnik? Prav govoriš — ako bujna fantazija sama dela pesnika! Ako so iztoki nebrzdanih strastij že poezija!

Mira. Spet kritikuješ?

Branič. Kaj ne bi, ko vidim, kako se zane-marja oblika, kako se mili naš jezik muči in potujčuje. Prešéren, Prešéren, oň bodi načelnik pesnikom našim!

Mira. Prešeren? O uverjena sem, da se bode Miroslav vzdignil nad Prešerna.

Branič. On se vzdignil nad Prešerna? O ti naš duševni velikan, ne zameri nepremišljenim besedam najivnega otroka! Mólči, Mira, mólči, da me ne zdražiš!

Mira. Prešeren je spisal sonetni venec in Miroslav —

Branič. Spisal je tudi »sonetni venec«, dà, dà! Vendar bolje za njega slavo, da bi bil opustil to posnemo.

Mira. A meni »sonetni venec« najbolj ugaja.

Branič. Tebi? Verjamem, ker je nasičen s tisto zaljubljeno in sentimentalno brozgo, od ktere se kar topé ženska srcá.

Mira. Ali ni srečna Julija, da bode vedno živelo nje ime združeno z imenom nesmrtnega našega Prešerna? Jaz si ne morem misliti večje sreče.

Branič. Oho! Častilakomna? No, le potrpi, morebiti se še tudi tebe usmili kateri pesnik.

Mira. In ako bi se že bil —

Branič. Kaj? Kaj? — Vendar ni —? Ta »sonetni venec« — (odpre knjižico in obrača list za listom) M-i-r-i-B-r-a-n-i-č-e-v-i (Vsklikne.) Mira! To pa je preveč! In ti, ti si vedela?

Mira. Vedela!

Branič. In nisi branila?

Mira. Kdo more braniti pesniku? In zakaj?

Branič. Zakaj? Ves svet bode kazal náte, da si — si —

Mira. Kaj, oče?

Branič. Njega — ljubica!

Mira. Njega nevesta, oče!

Branič. Kaj čujem? Ti, nevesta?

Mira. Ne zameri, očka, Miroslav bode še danes govoril s teboj.

Branič. Torej tako deleč sta že. Nesrečno dete!

Mira. Najsrečnejša na svetu, da se je njega genij ponižal do mene, skromne deklice. Raduj se z menoj! Pozni rodovi bodo imenovali še tvoje in moje ime!

Branič. Slavni pesnik? Pot do slave je trnjeva. Ob nji raste poredkoma cvetica tihe rodbinske sreče. Temni oblaki zavisti in brezumja plavajo nad potnikovo glavo. Neskončno duševno trpljenje, obup in solze so tožni spremljevalci. — In ti misliš, da te ljubi Miroslav?

Mira. Ljubi, ljubi me od vse svoje duše, kakor ga ljubim jaz od vsega svojega srcá.

Branič. Miroslav ljubi svoj idejal, ne tebe.

Mira. A jaz sem njemu idejal. Kolikokrat mi je to zatrdil!

Branič. Njemu idejal? Dokler mu fantazija ne vsiljuje družega.

Mira. Miroslav mēni nezvest? Nikdar! O nikar me ne muči!

Branič (prime jo za roko, mehko). Mira, poslušaj me! Petnajst let je že, odkar sem s teboj — imela si tačas tri leta — stal pri postelji umirajoče tvoje matere. Najhuje ji je délo, da mora zapustiti tebe. S solznimi očmi me je prosila, naj bodem jaz tebi oče in mati. Po tej sveti oporoki sem ravnal, ali ne?

Mira (objame očeta). O dragi oče!

Branič. Nikoli nisva imela nobenih tajnostij drug pred drugim.

Mira. Nikoli.

Branič. In zdaj, ko si stopila v najjimenitnejšo dobo življenja svojega, ko odločuješ o vsi bodočnosti svoji, zdaj si za hrbtom svojega očeta —

Mira. Ne, ne, oče! Krivo me obsojaš. Nisi li sam uvédel Miroslava v naš dom? —

Branič. Ali ne za to, da bi te snubil.

Mira. Nisi ga li hvalil pesnikom in buditeljem naroda slovenskega? Ali ga ne slavi in ljubi ves narod naš? In jaz, da bi ga ne ljubila?

Branič. Veš li, kaj se pravi ljubiti pesnika? Kaj je ljubezen pesnikova? Plamen, z velikansko silo predirajoč iz njega prsij, kateri sežgé in upe-

pele nesrečno bitje, ki se mu bliža v ljubezni. Kar mu je danes idejal, leži jutri poteptano na tleh. Po zdrobljeni človeški sreči, po strtih srcih se vspne pesnik do prave poezije. Mirno, tiho življenje mu ni dano, ne sme ga uživati. Samó, kadar mu srcé krvavi od bolesti, kadar ga strastij razljučeni vihar drevi semtrtja, takrat zapoje njega struna najmileje. In ti, ti bodeš žrtev njega slave.

Mira. In da bi bila! Osrečila me je njega ljubezen in rada umrjem.

Braníč. Umrjem? — Misliš li, da pride smrt, kadar jo kličemo in po nji hrepenimo v bolečinah svojih? Ne, ne! Izprazniti je slehernemu človeku usojeno mu kupo trpljenja. In to bode tvoje najhujše gorjé, gledati prevaro — in — živeti.

Mira. Oh, oče, ostre tvoje besede mi razdevajo srcé!

Braníč. Ali naj molčim, ker vidim prepad, ki bode pogoltnil srečo tvojo in mojo? Snubiti te hoče! On naj skrbi za ženo in otroke, ko še sam zasé ne more skrbeti? Da Miroslav nima takega požrtvovalnega prijatelja, kakor je Stremil, bil bi uže davno pogubljen.

Mira. Stremil je res blag mož, kakoršnih je malo pod solncem. In tudi Miroslav priznava, da le njega ima zahvaliti na sedanjosti in bodočnosti svoji.

Branič. Oba, Miroslav in Stremil, sta bila moja učenca, in kako različna že takrat. Stremil je ves svoj talent in svojo pridnost porabil, da je brez zamude zvršil studije in napravil izpite. On se ni oziral ne na desno, ne na levo in dal se ni spraviti s svojega pota. Miroslav pa se je uglabljal v svoje sanjarije, zidal si je zlate gradove v oblake in pogubil bi se bil, da ga nismo naposled z dobro in hudo besedo dotirali do izpitov. Pesništvo ga je motilo.

Mira. Pesništvo? In kdo ga je vzpodbujal za poezijo? Kdo mu je kazal lovorov venec, vzvišene-
nega nad vse zaklade sveta?

Branič. Jaz, jaz! Priznavam.

Mira. Vedel si, da bode nesrečen, da mora biti nesrečen, kakor vsak pesnik po tvojem mnenji. In vendar si netil tajni ogenj v njega prsih, dokler ni vzplamenel v pogubo njemu in — meni.

Branič. In ko bi res bil to vedel! Ali naj dopuščam, da ostane pokopan talent, do katerega ima pravico ves narod. Ne veš li, da je poezija najkrasnejši cvet človeštva? Da poezija vzbuja človeku najplemenitejša čustva in trpinčeni narod naš, kje si išči utehne, kje srčnosti v silnih stiskah? Pesem ga tolaži, pesem ga oživlja, da v boju za pravice svoje s podvojeno silo hiti dalje in dalje, in jaz naj bi premišljal in zadušil iskro, katera je

obečala razsvetljevati temoto, krijočo naš národ?
Zadušil naj bi jo, da ne bi motil sreče pesnikove?
Kaj je sreča jednega človeka mimo sreče narodove?
Da je le národ srečen, bodi nesrečen on!

Mira. In jaz ž njim.

Branič. Ne, ne, umiriš se in pozabiš ga!

Mira. Nikdar!

Branič. O, da sem bil tako slep. Varala me
je nadeja, da bodeta ti in ljubljeni Marko moj —

Mira. Jaz in Stremil?

Branič. Zdelo se mi je, da te ljubi.

Mira. On méne?

Branič. In tudi ti — kako ráda sta skupaj,
jednih mislij in zmirom jasnega obraza, prav kakor
vstvarjena drug za družega.

Mira. Čudna misel!

Branič. Ali ga nimaš radá?

Mira. Gotovo, kakor sestra rodnega brata in
tudi on, to vem, vidi v meni le sestro.

Branič. Motiš se, motiš! (Vzdihuje.) Zakaj je
vendar moralo tako priti?

Mira. Zakaj? Kolikokrat si trdil, da kar se
dogaja, mora se zgoditi. — Moja usoda —

Branič. Bode bridka záte in záme.

Drugi prizor.

Dr. Stremil (odpre vrata.) Prejānja.

Dr. Stremil. Ali smem vstopiti?

Branič (hiti mu nasproti). O prijatelj dragi!

Dr. Stremil. Potrkal sem, ali ni bilo glasu. O čem sta se menila, da sta bila tako gluha? Gospodična, vi mi bodete povedali — toda kaj vprašujem? Knjiga na mizi razlaga mi vse. Govorila sta o Dragānovih najnovejših pesmih.

Mira. Pogodili ste in zdaj morate razsoditi Vi. Oče trdi, da pesmi niso dovršene.

Branič. Kakor kvas ni kruh.

Mira. Ali se tudi Vam zde le kvas?

Dr. Stremil. Ne zamerite gospodična, jaz sem le suhoparen odvetnik. Vprašajte me o pravadah in zakonih in odgovorim Vam. O pesmih pa si ne prisvojam nobene razsodbe.

Mira. Preskromni ste, ali se pa tajite. Slušala sem sama, da ste se z očetom večkrat in radi pogovarjali o pesniških delih.

Branič. Čemu siliš gospoda doktorja? Najbrž čuti, da ti pričakuješ pohvale, toda on ima, kakor jaz, svoje pomisleke. Kaj pa obče mnenje?

Dr. Stremil. Vse prevzeto hvale. Mladost ognjevito deklamira Dragānove pesmi in tudi

starejši možje se veselé, da nam je vstal pesnik, ki bode povelečeval sebe in národ svoj.

Mira. Čuj, oče, čuj! Osamljen si s svojo grajo.

Branič. Bojim se, da bode ta pohvala pogubna pesniku.

Dr. Stremil. Tudi jaz se bojim.

Mira. Tudi Vi, gospod doktor? Ne umejem Vas. —

Dr. Stremil. Praktičen človek sem in gledam svet, kakeršen je; ne skozi pesniške naočnike. In tu vidim, da si mora človek najprej vstvarjati tla, na katerih potem trdno stoji. Zato je najpametneje, priti najprej do poklica, katerega sem si izvolil. Prva sreča je, samostojnost v življenji. Potem sem sloboden, gibljem se, kakor mi drago in ako me veseli, tudi lahko zlagam pesmi.

Mira. To so pač prozajični nazori —

Dr. Stremil. Toda pravi.

Branič. Dobro, dobro. Dospeti do poklica, to je prvo. Žal, da Dragán ne posluša najinih svetov.

Mira. Ali ni doktor?

Dr. Stremil. To ne zadoščuje. Davno že bi moral, kakor jaz, imeti svojo odvetniško pisarno, pa odlaša in odlaša. Ne, da bi meni bilo nadležno, ker dela sodrug v moji pisarni —

Branič. Prav za prav, da Vi delate za oba.

Dr. Stremil. Ne, ne, tudi on, kadar se prime kake pravde, zvrši jo dobro s svojim bistrim umom. Zatorej res škoda, da se tako dolgo ne more odločiti.

Mira. Morda ga pa niste opominjali.

Dr. Stremil. Opominjal, večkrat sem ga opominjal, pa saj ga poznate. V rahločutnosti svoji ga razžali vsaka še tako prijateljska svarilna beseda. On čuti, da je pesnik, da njemu v prsih gori ogenj nebeške poezije. Njega duh plava v oblakih ter gleda zaničljivo vsakdanji naš trud in prozajično naše delo. Pohvala ga omamlja in pogreza vedno globokeje v sanjarstvo.

Branič. Res, le prerese!

Dr. Stremil. In zdaj mu preti še nova nevarnost.

Mira. Nevarnost? Miroslavu? Moj Bog!

Dr. Stremil. Ne vstrašite se presilno! Nevarnost le po mojem mnenji.

Branič. Povejte, povejte!

Dr. Stremil. Na poti sva se srečala z doktorjem Svatovitom — vi ga poznate.

Branič. Pošten mož in ves goreč za svoj narod.

Dr. Stremil. Predsednik je — kakor veste — narodnemu volilnemu odboru. Pravil mi je, da hočejo Dragánu ponuditi mandat.

Branič. } Za državni zbor?
Mira. }

Dr. Stremil. Uganili ste! Volitev je razpisana. Vse národno razumništvo očarano od rodoljubnih pesmij Dragánovih želi si njega poslancem. On, tako pričakujejo, da bode neomajano stal za národne pravice. Z rezkimi besedami bode odkril zevajoče rane, katere skelé národ. Omehčal bode s svojimi govori srca najhujšim nasprotnikom in proslavljal naš národ pred svetom.

Mira. In Vi tega ne pričakujete? Ali ga niste slišali govoriti pri »Vodnikovi besedi«?

Dr. Stremil. Slišal, slišal.

Mira. Kako so mu besede svete oduševljenosti kipele iz ust. Kako zamaknjen ga je poslušal národ. In da je Miroslav vzkliknil: »V boj za domovino« — uverjena sem, da bi ves narod bil planil za njim v boj in, če treba, v smrt.

Dr. Stremil. Mogoče. Vendar drugo je, vzbujati ljudstvo z zvenečimi frazami —

Mira. Fraze so njega vzvišeni izreki?

Branič. Ne presekuj gospodu doktorju vedno besede!

Dr. Stremil. Hotel sem le reči, da se mora drugače govoriti v parlamentih, nego li pri kakem ljudskem shodu. Toda ne dvojim, da Dragán ne bi znal tudi v parlamentu dobro in primerno go-

voriti. — Tej umetnosti se bode hitro privadil. Bojim se pa, da bode skočil popolnoma iz tira praktičnega življenja in Bog obvaruj, da ga njega, žal, premehki značaj ne pogubi v valovih velikomestnega šuma in izkušnjav!

Branič. Resnično! Poslanstvo mu bode pogin.

Mira. Zakaj?

Branič. Ker nima one samostalnosti, katere je treba za javno delovanje. Svariti ga morava, da ne vsprejme ponudbe.

Dr. Stremil. Svariti? Bojim se, da zaman.

Mira. Ravno prihaja.

Tretji prizor.

Dragan (s črno brado in dolgimi lasmi, v zametni suknji, s klobukom širokih krajev, vstopi počasi in zamišljeno). **Prejšnji.**

Dragan. O, da bi to, kar mi pólje v duši, znal izliti v besede! Da bi misli, ki se mi porajajo v glavi, umel zbirati in jasne podajati strmečemu rodu! Vzvišena ideja, katero sem rodil in negoval s srčno krvjó svojo, kako nezatna, prazna se mi vidi, ko jo čitam zapisano z nespretno roko. — — O prijatelji moji, vi me gledate začudeni. Pomilujte me! Sanjal sem sladke sanje. Vodnik me je blagoslavljal, Prešeren mi je podajal list iz lovorovega venca svojega. Oh, sanje prekrasne,

izginile so, kakor zračna prikazen v puščavi. Plaval sem v neskončnem prostoru, toda peroti moje so se, kakor Dedalove, raztopile od solčnih žarkov. — Zgrudil sem se na mrzlo, megleno zemljo in tu ležim obupan, pogubljen. (Zgrudi se na stol poleg mize.)

Dr. Stremil. Vzdrami se prijatelj, vzdrami iz svojih sanj!

Dragan. Bedim, bedim! Ali bolje bi bilo záme, da bi spal večno spanje.

Mira. Miroslav, kaj govorite?

Dragan. Ti, Mira! (Vstane in jo prime za roko.) Svetla zvezda v temni nóči, ki se razprostira nad mano in me hoče zadušiti. — Ali se mi bodeš utrnila tudi ti?

Braníč. Povejte mi vendar, kaj vas je tako razburilo?

Dragan. Kaj? Ono grozno čustvo, ki me je že tolikokrat mučilo in katero mi je spet danes z neznosno težo svojo leglo na srce, čustvo nezmožnosti svoje. O gospod profesor, Vi ste me prvi vspodbujali! Vi ste mi kazali pot do Parnasa! Zakaj ste me prebudili iz srečne nezavednosti? Zakaj mi odprli pesmij studenec? Obečali mi slavno bodočnost, vedoči, da nikoli ne bodem dosegel vrhunca poezije?

Braníč. Kaka malodušnost Vas je spet obšla!

Dragan. Ali naj sem srčan, ker spoznavam, kakó nepopolno je vse moje delo? Ker vem, da národ po pravici obsoja nedovršene moje pesmi!

Dr. Stremil. Národ da te obsoja? Národ, ki je ves prešinjén od tvojih poezij in te proslavlja prvega svojega pesnika?

Mira. Čujte, čujte! Ne le mi, ves národ Vas časti.

Dragan. Je li mogoče? O vi me le varate, da me tolažite.

Dr. Stremil. Kako li moreš dvojiti?

Dragan. In Vi, gospod profesor, kaj pravite Vi?

Mira. O ravno je pohvalil pesniški duh, ki veje iz Vaših poezij.

Branič. Vi skokoma napredujete, prijatelj mladi! Le tako dalje in bližali se bodete mojstru našemu.

Dragan. Prešernu? O, nikoli!

Branič. Le srčnost! Le srčnost!

Dragan. Srčnosti dovolj, kaj ko zmožnosti ni!

Dr. Stremil. Ne ponižuj samega sebe. Veséli se národovega priznanja!

Dragan. Mili národ moj, ko bi ti vedel, kako te ljubim nezmerno, neskončno. Da bi to mogel dokazati z dejanjem, ne samó z besedo; kako srečen bi bil!

Dr. Stremil. Morda še dojde prilika in sicer prej nego misliš.

Dragan. Skrivnostno govoriš!

Branič (k Miri). E, Mira, ti tu stojiš in pozabljaš, da bi nam pripravila čaj. Stremil in Dragan bodeta najina gôsta, kaj ne?

Mira. Hitim. (Odide.)

Dragan. In zdaj mi razkrita tajnost, o kateri sta mi namignila.

Dr. Stremil. Ti veš, da bode v malo tednih volitev poslanca za državni zbor.

Dragan. No?

Dr. Stremil. Čuj torej; narodni volilni odbor namerava tebi ponuditi kandidaturo.

Dragan. Méni? Kaj praviš? Méni?

Branič. Tako je! In vidite, baš zaradi tega hočeva govoriti z Vami. Jaz namreč menim, in to povem odkrito, da morate o d k l o n i t i to ponudbo.

Dragan. Jaz, da bi —?

Dr. Stremil. Ti, ti! Odkloniti moraš ponudbo, to ti svetujem tudi jaz.

Dragan. In zakaj, ako smem vedeti? Toda čemu vprašujem? Vidva sodita, da nisem sposoben. Res, res!

Dr. Stremil. Že spet na krivem poti.

Dragan. Vem, da nimam onih svojstev, katerih je treba zagovorniku narodnih pravic. — Vem, da nisem ne Ciceron, ne Demosten, da bi z gôvori svojimi sezal v srcá poslušalcev.

Dr. Stremil. Govornik! Da bi bilo samó to! Ne bodi preskromen! Govorništvo ti je dano, kakor pesništvo.

Branič. Gôla resnica, kajti že v šoli ste bili najboljši deklamator in ko sem Vas slišal v čitalnici, bil sem ginjen do solz.

Dragan. Prezelo me hvalite.

Dr. Stremil. Samo po pravici. Vendar, žal, da z jedinimi govori, naj so še tako jedrnatí, v parlamentih ničesar ne dosežemo. Ko bi šlo za govornika, ne poznam nikogar, ki bi te mogel zastopati bolje. Druge pomisleke imam, ki jih imenujemo prozajične.

Dragan. Prav rad bi jih slišal.

Dr. Stremil. Ne zameri odkritosti moji. Ti veš, da želim jaz, da želé vsi tvoji prijatelji, da v praktičnem življenji zajemaš onó mesto, katero ti pristoja po tvojih studijah.

Dragan. Umejem te in priznavam krivdo svojo. Lehko bi že davno, iz pravní si »koval rumenjake«, ko bi bil, kakor praviš, praktičen človek.

Branič. In zakaj bi se ne prijel tega, česar je človeku najprej treba, da je potem nezavisen?

Dragan. Zakaj? Zakaj? Vprašajte »rajši val morjá«! Oh, zakaj sem porojen v revščini? Zakaj mi je usoda življenja pot nasula s trnjem? Zakaj mi ni, kakor mnogim nevrednežem položila v zibel

bogastva? Ne sodita me krivo! Ne záse, za svoj národ si želim vseh zakladov sveta, da bi ga podpiral v neštevilnih njega potrebah, da bi ga povzdignil do veljave med drugimi narodi. A kaj hoče storiti siromak, in naj mu srce plameni za najidejalnejše namene.

Dr. Stremil. Otrok izteza ročice po luni in zvezdah. Mož si v boji za obstanek pribori trdno stališče; zakaj bi ti ne storil poslednjega koraka, za katerega si pripravljen?

Branič. Dotlej pa drugim prepustite javno delovanje.

Dragan. Modri so vajini sveti.

Dr. Stremil. In le tebi v korist.

Dragan. In vender, kolikokrat sem si domišljjal, kako bi s ščitom pravice in resnice branil svoj národ, ko bi me poklical na bojišče. In zdaj —

Dr. Stremil. Le za malo časa te hočemo odtegniti, dokler nisi nezavisen.

Branič. Da, da, le kdor je nezavisen, giblje se lahko prosto.

Dragan. Ali pa je resnica, da me želi národ svojim zastopnikom?

Dr. Stremil. Morebiti še danes pridejo ti ponujat poslanstvo!

Dragan. Še danes?

Branič. In Vi bodete odpovedali?

Dragan. Prijatelja, jaz vem, da iz vaju govori le skrb záme. A stvar je silno važna za prihodnost mojo in možno tudi za narodovo, zato mi je treba vernega preišljevanja. Treba mi je samote. Dovolita, da odidem.

Branič. Kam? Tu ostanite, a midva Vas zapustiva. (K dru. Stremilu.) Gospod doktor posrečilo se mi je, dobiti nekaj svojeročnih pisem Vodnikovih. Pokazal jih Vam bodem. (Odide.)

Dr. Stremil. Radoveden sem. (Draganu.) A ti dobro izprašuj svojo vest in ne daj se premotiti od prebujne fantazije svoje. (Odide za Braničem.)

Četrti prizor.

Dragan (sam).

Dragan. Ne daj se premotiti! — Komu naj verjamem, če ne silnemu nagonu, žrtvovati národu vse svoje skromne moči? In zdaj, ko me kliče národ v svoji žalosti in bédi, zdaj naj ga odvrnem hladnokrvno: Čakaj, da prej preskrbim sebe. Mari sem kriv sam, da sem porojen ubožec, da si moram v pótu obraza svojega služiti vsakdanji kruh? Oh, tim močneje čutim ljudsko ból, tem resničneje jo bodem znal slikati. — Nezavisen? A kdo je nezavisen? Kdor ne išče záse ničesar, ampak vse le za dragi národ svoj. V pesmih po-

veličujem rodoljubje, sam pa bi se prestrašil in bojzljivo umeknil, ko naj pokažem, da besede moje niso le prazne besede, da sem pripravljen, ravnati se po njih? Ali sem pa tudi zmožen za tako častno mesto? Ali ne precenjam svoje moči? Ne prevarjam sebe in narod? Kdo mi pove resnico? Kdo mi kaže pravi pot?

Peti prizor.

Mira (vstopi). *Dragan*.

Mira. Sam? Čaj je pripravljen. Poklicala bodem —

Dragan. Ne, ne! Ostani! Ti bodeš sodila.

Mira. Jaz? O čem?

Dragan (prime jo za roko in stopi ž njo naprej). Ti, jedina ti! Poslušaj me! Narod me kliče, da branim pred svetom njega večne pravice. Od mene pričakuje, da zdrobim sponse, katere mu oklepajo duh in telo. Voliti me hoče poslancem.

Mira. In ti? Ti premišljaš? Ti se vstavljaš? Slabotna žeska sem, pa ko bi narod mogla osrečiti s svojim življenjem, rada ga žrtvujem. In ti dvojiš? Ali se ne bojiš, da ti bode kakor grom na uho donela beseda: »S pesmimi nas oduševljaš za rod in dom, a sam se umakneš pri prvem klicu! Ti nisi vreden —

Dragan. Mira! Napačno me sodiš. Jaz hočem.

Mira. Pričakovala sem to od tebe.

Dragan. Le tvoj oče in Stremil mi ugovarjata.

Mira. Znam, znam. Oba sta poštenjaka. Oba želita tvojo srečo. Ali pa nam je smeti misliti na svojo srečo, dokler narod vzdihuje v nesreči in sužnosti?

Dragan. O Mira, ti ne veš, s kakšno srčnostjo me naudajaš! Samo jedna skrb me tare, da se moram ločiti od tebe, če prav le za nekaj mesecev. A ko se vrnem, združila naju bode na veke najsvetejša véz.

Mira. Ne misli náme, dragi moj. In ako te tudi izgubim, rada žrtvujem svojo srečo, da je le v korist národu.

Dragan. Ti dvomiš o meni, o zvestobi moji in stanovitnosti?

Mira. Ne, ne, zaupam ti; pa neka tajna slutnja mi pravi, da ne bodeva združena nikdar, nikdar.

Dragan. Kdo je vlival ta strup v tvojo čisto dušo? Jaz tebe pozabiti, idejal svoj —

Mira. O molči, ne govori o idejalu! — Da bi te slišal moj oče —

Dragan. Naj me sliši! Naj zvé, da le záte gori moje srce, da brez tebe živeti bila bi mi smrt. Ako se bojiš, da poslanstvo ovira najino

združitev, odklonim je in ostanem tu pri tebi do konca dnij.

Mira. Jaz da bi te odtegnila od svetega dela? Zdaj ko ves národ zaupno kliče po tebi, ko pričakuje od tebe pomoči? — In ti mu jo bodeš donašal. Premagal bodeš nasprotnika s svojim umom, s svojo zgovornostjo. In kadar se bode razlegala slava tvoja, veselo bode moje srce, ko bi se tudi moralo odreči najslajšim upom.

Dragan. Slava moja bode tvoja slava, moja sreča, sreča tvoja.

Mira. Čuj, oče dohaja.

Dragan. Ali mu naj zdaj povem?

Mira. Ne, ne, prosim te!

Šesti prizor.

Branič. Stremil. Prejšnja.

Branič. Kàj ne, zanimiva pisma? Izročim jih muzeju, da se ne pogubé. Mira, ti tukaj? Ali si že pripravila čaj? (*Draganu.*) No, prijatelj dragi, kako ste se odločili?

Dragan. Da pojdem, ako me res pozivlje národ.

Branič. Pojdete? In upate, da tam res kaj opravite?

Dragan. Svet naj vender zvé, kaj trpimo. Pa čemu ta akademiški pogovor? Jaz ne verjamem, da mislijo náme. Dovolj je drugih sposobnejših móž.

Dr. Stremil. Izbrali so si tebe in nemara še nocoj te pridejo vprašat. Zatorej si dobro premisli, predno se vežeš.

Dragan. Prevdarjal sem vse in se odločil.

Mira. In ako bi odrekel, ali ne bi národ ga obsodil?

Branič. Molči, molči! (Koraki se slišijo.) A kdo prihaja takó pozno? (Potrka se na vrata) Slobodno!

Sedmi prizor.

Doktor Svatovit. Legat. Dva meščana. Prejšnji.

Dr. Svatovit. Ne zamerite mi, gospod profesor, da prihajamo v Vaš dom ob tej pozni uri. A stvar je nujna in največje važnosti za národ.

Branič. Dobro došli! Dobro došli! Čast in veselje mi je, da morem pozdravljati v skromnem domu svojem tako vrle rodoljube.

Dr. Svatovit. In tu smo našli tudi, kogar iščemo. (Draganu.) Gospod doktor tu Vam predstavljam gospoda zastopnika trgovinske zbornice in dva gospoda meščana, zastopnika obrtnega stanu. (Vsi si stiskajo roke.) Prišli smo odposlani

od volilcev, ki so nocoj zbrani, da se dogovoré o volitvi za državni zbor. Samo jedno ime se sliši, in to ime je Vaše, gospod doktor. Vi bode z zgovornostjo svojo odkrili naše rane, vi z odločnostjo svojo pridobili nam pravice, katere nam odreka trda sila. Vam zaupa ves národ, od Vas pričakuje, da ga rešite!

Dragan. Jaz da bi ga rešil? O prijatelji dragi, naj mi odteka srčna moja kri, ako morem ž njo osrečiti mili národ svoj! Prečastna naloga pa, katero mi hočete izročiti, preseza, bojim se, slabe moje moči. Vrednejših in izkušenejših móž imate med sabo; do njih se obrnite!

Dr. Svatovit. Kdo bi bil vrednejši, nego slavni naš pesnik, čegar poezije ogrevajo najhladnejša srca. Kdo izkušenejši, nego móž, ki nam s pre-roškim duhom razkriva tajne niti, katere vežejo bodočnost s prošlostjo?

Dragan. Pohvala vaša je prelaskava. Jaz čutim, da mi nedostaje moči, za takšno imenitno nalogo. Treba mi je resnega prevdarka

Branič. Dà, dà, dovolite mu, naj premisli —

Dr. Svatovit. Kaj naj premisli? Zbor čaka na odgovor, in pričakuje, da bode ugoden.

Legat. Vi gospod doktor, poznáte naše težavno razmerje. Trgovstvo in obrt se ne moreta razvijati, ker pogrešamo železnocestnih zvez. Vi

veste, da se potezamo za novo železnico, ki bode držala mimo Vašega rojstvenega kraja. Zato smo uverjeni, da se bode z vsemi silami zanjo trudili in jo nam dosegli.

Prvi meščan. In mi obrtniki vemo, da nam bode olajšali naša bremena.

Drugi meščan. In silne davke, ki nas tarejo.

Dragan. Iz srca rad, da bi le imel moč. Toda —

Dr. Svatovit. Pravi rodoljub ne pozna nobenih izgovorov, kadar ga narod kliče.

Dragan. Ali dvojite o mojem rodoljubji?

Dr. Svatovit. Ker ne dvojimo, zato smo prepričani, da ne odrečete.

Dragan. Udajam se volji narodovi.

Dr. Svatovit.

Legat.

Meščana.

} Živio! živio!

Dragan. Bog zna, da nisem hlepel po tej časti in strah me obhaja, kako naj opravičujem zaupanje v mé. Toda glas narodov mi je najvišje povelje in blaginja narodova bode moje vodilo. »Resnično in pošteno, — Pravično in iskreno!« To je géslo moje.

Dr. Svatovit. In zdaj Vas prosim, da nas spremite v zbor. — Prijatelji naši že težko čakajo.

Dragan. Kar precej? Jaz nisem pripravljen, da bi jih ogovoril. Kaj menite gospod profesor?

Branič. Odločili ste se in kar mož sklene, mora završiti.

Dragan (Stremilu). In ti pojdeš li z nami?

Dr. Stremil. Oprosti me! Saj ni treba moje navzočnosti.

Dragan Toraj idimo!

Dr. Svatovit. | Z Bogom, gospod profesor, z
Legat. | Bogom (Obrneta se k vratom).

Branič. Da ste mi zdravi!

Dragan (pristopivši k Miri). Sem li prav storil? Si li zadovoljna?

Mira. Zadovoljna.

Dragan. A kako žalostno to izgovarjaš?

Mira. Idi! idi! (Poda mu roko, katero Dragan stisne.)

Dragan. Z Bogom, Mira! in vesèli se. Meni in tebi gotova je svetla bodočnost. (Odide.)

Mira. Tebi svetla, a meni — temna! To slutim.

(Konec prvega dejanja)

Drugo dejanje.

Ministrov kabinet s pisno mizo na jedni strani, z garnituro na drugi strani.

Prvi prizor.

Minister grof Bering (sedi pri mizi in podpisuje akte, katere mu podaja tajnik) Bileneg.

Bering (čita). »Torej pričakujem od vašega blagorodja, da strogo ukažete vsem svojim podrejenim uradnikom, ravnati se po načelih od vlade zastopanih . . . (mrmra dalje do konca) Vsem c. kr. namestnikom in deželnim predsednikom.« Dobro, dobro! Čas je da se zaduši vsako nasprotno mnenje, vsaj tam, kjer mi zapovedujemo. — Kaj še?

Bileneg. Spet nova prošnja za tisto železnico, za katero vzvišenost Vaša že ves čas nadlegujejo.

Bering. Železnice in železnice! Do vsake vasi naj jo zgradimo. A kje jemati denar? In kdo je oddal prošnjo?

Bileneg. Poslanec doktor Dragàn.

Bering (vstane). A doktor Dragan, najhujši nasprotnik naš? Ste li ga čuli, kako je grmel proti nam v zbornici? Kakor drvár polena, metal je nam najdebelejše priimke do glave. Hujši da smo, nego li Herodeži in Neroni. Ali sem jaz res podoben Neronu? Ha, ha!

Bileneg. Zato sem se začudil, ne zamerite mi, vzvišenost, da ste ga povabili na poslednjo svojo soarejo.

Bering. Čudili ste se? Ali naj ga preziram, kadar vabim vse poslance? In tako vsemu svetu pokažem, da so me res zadeli njega udarci in da se hočem maščevati? Ne, baš nasprotno. Mi moramo kazati, da stojimo na višjem stališči in da politična nasprotja ne prenašamo v socijalno življenje.

Bileneg. Vender, ako smem pohlevno pripomniti, izkazala se mu je malone prevelika čast. Še celo gospa baronica Holbergova se je več nego pol ure živahno menila s tem medvedom.

Bering. A, naša Katinka? Ljubosumni, ali kalli? Ne bojte se! Ako nimate družega tekmeca, Katinka Vam je gotova. Kar je počela, storila je na mojo željo.

Bileneg. Po Vaši želji, vzvišenost?

Bering. Dà, dà! Dobro veste, da stojimo pred odločilno bitko. Ustava se mora izpremeniti; to

je moj nasvèt, ž njim zmagam ali padem. Treba pa nam je dveh tretjin poslancev. Šteli smo jih in šteli, ali premalo je naših.

Bileneg. Kakor je zdaj položaj, potrebujemo še deset glasov.

Bering. No, vidite! Doktor Dragan vodi neko kardelce, katero hodi slepo za njim, voljno ali ne voljno, javno mnenje njih volilcev jih sili. Ako pridobimo Dragana, imamo tudi njega tovariše in znaga je naša.

Bileneg. Toda, on, ne verujem, da bi se dal pridobiti. Presilno je stopil v nasprotstvo, požgal je ladje za seboj in ne more nazaj. — Smešil bi se pred vsem svetom, če bi se umeknil.

Bering. Zakaj, ako spozná svojo zmoto? Politika ne pozna doslednosti. Kar se danes puli med seboj v divjem sovražtvu, objema se jutri v gorki ljubezni. Denašnji prijatelji so si jutri najhujši protivniki. Da se vrnemo k Draganu. On je bajè pesnik —

Bileneg. Izdal je nekaj puhlega stihotvorstva.

Bering. Vi ga črtite, kakor vidim, toda vendar ne zaradi Katinke —?

Bileneg. Prosim, vzvišenost. Gospa baronica Holbergova stoji previsoko, da bi se imenovala poleg tega plebejca.

Bering. A propos. Kako daleč ste s Katinko? Ali Vam smem čestitati?

Bileneg. Žal, da še ne. Gospa baronica vé, da jo ljubim in baš zato —

Bering. Se ji ne mudi.

Bileneg. Muči me in odlaša. Ako bi Vaša vzvišenost spregovorila besedo záme, vedno bi bil hvaležen.

Bering. Jaz da bi mešetil? In po mesecih ali celo letih, da bi mi Vi ali ona očitali, kako sem vaju storil nesrečna?

Bileneg. Ta negotovost mi je neznosna.

Bering. Verjamem. Katinkino imetje je vredno, da se zanje trudite.

Bileneg. Vzvišenost, vender ne mislite, da jaz zaradi nje bogastva —?

Bering. Eh! Prazna vreča ne stoji po konci. Svojo vrečo ste srečno izsuli. Kaj se hoče? Mladost je norost. In le pohvaliti Vas moram, da si spet izkušate mošnjico napolniti, ker bodete odslej opreznejši. Ali Katinko, to Vam svetujem, primite trdneje. Z vzdihljaji in s sentimentalnostjo ne opravite ničesar. A kaj Vam svetujem? Vi dobro poznate njo in nje muhe. Vi veste, da je hči obubožanega poljskega žlahtiča in da je rajnega Holberga vzela le zaradi njegovega bogastva. Mož je pametno storil, da je brž zapustil ta

svet in mladi vdovi svoje milijone. Bila sva prijatelja, a v politiki je bil neukreten ko medved. Ona pač, ona, najboljša sotrudnica mi je v težavnem, političnem boji. Mehka ženska ročica igraje razreši vozál, katerega mož s svojo trdo pestjo le bolj zadrigne. Ženska s priliznjeno besedo omamlja Vam najtrdnjši značaj, da zataji samega sebe. — Glejte tega Dragana, kako je bil ves očaran —

Belineg. Da bi ga bes —!

Bering. Mirno, le mirno! Ako bi Vas slišala Katinka, posmehovala bi se Vam. Ona vé namene moje in jih pospešuje z nepremagljivim orožjem svojim ženske duhovitosti in miline. Sicer pa bodite brez strahu. Grofovska krona ji blešči v oči, ko bi jej tudi nositelj krone ne bil povsem po godu. A za Dragana imamo še drugo zanjko — železnico. Danes ga pričakujem. Kazal mu bodem obečano deželo, ako hoče biti razumen, če ne, pa — bič nejevolje volilcev.

Drugi prizor.

Klarisa. Katinka. Prejšnja.

Klarisa (vstopi s Katinko skozi stranska vrata, katera sluga odpre, Beringu). Ali naju bodeš spremljal?

Bering. Jaz? Kam?

Klarisa. Že spet pozabil?

Katinka (Klarisi). Ali ti nisem pravila? Tvoj soprog bode še pozabil, da je oženjen. (Beringu) Ali se ne spominjate, da ste nama včeraj obečali —?

Bering. Kaj?

Klarisa. Vêsti naju v umetniško razstavo.

Bering. Oh, sem, sem! Ne zameri, dete ljubo, danes mi je nemogoče. Bileneg naj pové, koliko imava še opraviti.

Katinka. Je li res? Toda po praviči!

Bileneg. Ali sem kedaj govoril neresnico?

Katinka. Ne hotela bi Vas izkušati. — Možki in resnica —?

Bering. To je hud pôper! Bileneg, branite našo čast!

Bileneg. Ne čutim se zadetega.

Katinka (k Beringu). Vi ste izjema, vzvišenost!

Klarisa. Izjema? In mene nikdo ne vpraša?

Bering. Ne pričakajmo se, otroci, vsi smo grešniki. Zdaj pa k resnejšim stvarim.

Klarisa. Torej ne pojdeš z nama v razstavo?

Bering. Ne utegnem. Morda jutri.

Bileneg. Jutri, vzvišenost, bode seja državnega zbora.

Bering. Res, pa pojutrišnjem.

Bileneg. Tudi nemogoče. Finančni odsek —

Klarisa. Bežite nò s svojimi sejami! Ne bode li skoro konec zborovanju?

Bering. Samo še malo tednov, ali tem imenitnejših. In potem morebiti pojdemo — v pokoj in na kmete, kjer nas ne bode motil nihče.

Klarisa. Kaj praviš?

Katinka. Na kmete? To se vé, po leti, a pozimi —

Bering. Tudi pozimi.

Katinka. Brr! Tega že ne. (K Bilenegu.) Kaj pa Vi, gospod grof? Ali bi prebili jedno zimo na kmetih?

Bileneg. Z Vami gospa baronica, vse življenje.

Katinka. Vi govorite, kakor ljubimec v veseli igri.

Bileneg. Naj bi tudi konec bil, kakor v veseli igri.

Katinka. Kaj menite?

Bering. Ali ne umejete? Zaljubljenca se srečno združita in vesela igra je končana.

Katinka. Vesela igra, dà! A potem se prične žalostna igra.

Klarisa. Oporckam, draga moja! Tudi potem ostane igra vesela, ako sta združena pametna.

Bering. Čuj, Katinka, in naju posnemaj! Zdaj pa prosim, da me poslušate. V nevarnem polo-

žaju smo. Ako ne dobim večine v zboru za svoje predloge, ne preostaje mi, nego da se umaknem.

Katinka. In nimate še zagotovljene večine?

Bering. Vprašaj Bilenega!

Bileneg. Treba nam še deset glasov.

Katinka. Deset? In teh si ne upate pridobiti? Kdo se more vender Vam, dragi strijc, protiviti? Vam, ki ste tako dobri in vsem dobro želite?

Bering. A ljudje tega nečejo priznati. Tu je na primer neki doktor Dragan —

Katinka. Doktor Dragan? Tisti, ki je bil pri naši soarèji? Zanimiva prikazen! Duhovit mož!

Bileneg. Pravi ropôtec!

Katinka. Kaj pravite?

Bering. Bileneg se nanj srdi, ker ga ni mogel pregovoriti!

Bileneg. Žâl, da se moram ubijati s takimi plebejci.

Katinka. Pst, da Vas nikdo ne sliši! Do mene pa ima večjo oblast plemenitost duha, nego plemenitost rodù.

Bering. Demokratinja?

Katinka. Imenujte me, kakor Vam drago. Da je le srce na pravem mestu, po rodu ne vprašam.

Bering. In pri doktorju Draganu, menite, da je na pravem mestu?

Katinka. Čudno vprašanje. Govorila sva nekaj minut —

Bileneg. Pol ure.

Katinka. No, dobro, pol ure. In naj že izrečem svojo sodbo?

Bileneg. Moja je že davno gotova.

Katinka. Ne posebno laskava, kakor se mi vidi, toda krivična.

Klarisa. Ali ga naj spet povabim?

Bering. Vsekako. Jaz ne vprašujem, ali ima srce na pravem ali nepravem mestu, ali komu ugaja ali ne ugaja. Jaz ga le štejem in kdor mi ga spreobrne, dobi mi ž njim deset glasov in gotovo večino. Ako se tebi, Katinka, posreči —

Katinka. Měni? Kakó?

Bering. To je tvoja skrb.

Tretji prizor.

Sluga. Prejšnji.

Sluga (vstopi in odda vizitnico). Gospod poslanec doktor Dragan želi govoriti z Vašo vzvišenostjo.

Bering. Precej. Prosim ga, naj malo potrpi.

Sluga (odide).

Bering. Rekel, pritekkel! Prišel je zaradi železnice. Bileneg, nesite te akte sekcijskemu načelniku, da jih odpošlje.

Bilenej. Precej! (Poljubi roko Klarisi in Katinki)
Klanjam se! (Odide.)

Katinka. In medve?

Klarisa. Oditi morava in spet brez tebe v razstavo. (Gre proti vratom.)

Bering. Obžalujem. (Katinki, ki hoče za Klariso.)
Ali se ne bi hotela vrniti čez nekaj časa, med pogovorom?

Katinka. Zakaj ne, ako želiš?

Bering. Želim in te prosim.

Katinka. Pridem. (Odide za Klariso skozi stranska vrata.)

Bering (pozvoni in sluga odpre velika vrata, skozi katera vstopi Dragan).

Cetrți prizor.

Bering. Dragan.

Dragan. Dovolite, vzvišenost, da o neki jako važni stvari —

Bering. Izvolite sesti, gospod doktor. Veselilo me bode, ako Vam morem postreči. (Ponuja mu smodke.) Ako Vam drago! (Dragan vzame smodko. Bering jo zapali najprej njemu in potem sebi.) In zdaj se lahko meniva prijateljski, četudi ste mi protivnik v politiki.

Dragan. Nerad, verjemite mi, vzvišenost, ali dolžnost me veže, da odkrivam krivice, ki se godé našemu narodu.

Bering. Krivice? Bodite uverjeni, da bi jaz prvi bil, kateri bi jih z odločnostjo odpravil, če bi kjerkoli bile dokazane.

Dragan. In če Vam jih dokažem?

Bering. Naročil bodem strogo preiskavo.

Dragan. Po kom? Po zadolžencih. Ne zamerite odkritosti moji! Toda danes, vzvišenost, Vas ne bodem nadlegoval s svojimi pritožbami. Prišel sem zaradi znane Vam stvari, katera ni s politiko, v nobeni zvezi, zaradi železnice, ki je krvavo potrebuje in željno pričakuje naša dežela.

Bering. Oh, da, to je tista proga, katero je že dala meriti neka družba. Te dni mi je bila spet izročena prošnja, ki menda še leži na moji mizi. (Vstane in stopi k pisni mizi ter vzame akt. Tudi *Dragan* vstane.) Znano Vam je, da jednake prošnje prihajajo dan za dnevom. Da bi vsem ugodili, morali bi imeti Krèzove zaklade.

Dragan. A nobena prošnja ni tako utemeljena, nobena železnica tako potrebna, nego naša.

Bering. Gospod doktor, takisto trde vsi prosilci.

Dragan. A vlada sama je že večkrat priznala —

Bering. Ali vselej tudi izrekla svoje pomisleke, ker bi zgradba bila predraga in ni pričakovati pravega prometa. Pa bodi si kakor hoče — ne zamerite, da tudi jaz govorim odkrito — kdo more pričakovati ali zahtevati od mene, naj se ogrejem za stvar, katero želé najhujši moji nasprotniki?

Dragan. Ne želim jaz, vzvišenost, niti jo jaz potrebujem. V korist bode le deželci in torej tudi vsi državi. Vladi je sveta dolžnost, da skrbi z jednako ljubeznijo za vse národe, da tudi najmanjšega ne tare.

Bering. Gotovo in v svesti sem si te svoje dolžnosti; toda kaj je res v korist deželam, kaj v korist narodom, moramo tu v središči presojeti iz višjega stališča, nego li z zvonika kake kmetske vasi.

Dragan. A kmetska vas čuti krivico tem bridkeje, ker si ne more pomagati. Celó v obče-koristnih stvareh se sodi po strankarstvu.

Bering. Kdo pravi? Méni se kaj takega gotovo ne more očitati.

Dragan. Zakaj torej ne dovolite tega, kar bi odprlo nove vrelce blagostanja tisočem zvestih državljanov.

Bering. Dovolim, dovolim! Ako želite, izročim Vam še danes dovolilo, da smete zidati to železnico.

Dragan. S katerim zakladom?

Bering. No, glejte! Vi zahtevate, da prevzemi država vse poroštvo za stavbeni zaklad, za mnogo milijonov. Ali smem to storiti, dokler nisem uverjen, da bodo dohodki primerni troškom?

Dragan. O tem je Vaša vzvišenost lahko uverjena, ako pogledate predložena poročila.

Bering. Stvar ni ne tako gotova, kakor trdite Vi, gospod doktor! Družba, prosilci, dà oni slikajo vse rožnato; ali zvedenci, ki so po mojem ukazu pregledali črto, imajo povsem druge nazore. Komu naj verjamem? Vender onim možém, kateri niso udeleženi pri vsi stvari. — Kdo mi more potem oponašati, da se ravnam po strankarstvu, ako se naslanjam na podatke nepristranskih zvedencev?

Dragan. Torej vzvišenost Vaša odreka?

Bering. Ne odrekam. Samo dokazati sem Vam hotel, da lahko z vso pravico odklanjam prošnjo. Želim pa sam najti pota, da bi Vam ustregel.

Dragan. O to je lahko, ako vzvišenost Vaša le hoče.

Bering. Ravno tako lahko, kakor — da Vi glasujete za moje predloge.

Dragan. Jaz, da bi —? Kaj bi rekli moji volilci?

Bering. Hvalili bi Vas, ker bi jim prinesli železnico.

Dragan. Jaz glasovati za predloge, s katerimi nakopljem še hujše robstvo narodu svojemu? S katerimi bi ga izročil gospodstvu plemena nam! sovražnega od pamtiveka? To bi bilo izdajstvo

Bering. Ne umejem Vas. Baš nasprotno. Po določenih te ustave bode zagotovljen vsem narodom njih obstanek in se bode pospeševal njih razvoj. Kdor želi dobro ljudstvu svojemu, ne more nasprotovati. Ako padejo moji nasveti, pade ž njimi marsikatera koristna naprava, katere bi se jaz potem bil lotil in tudi železniška vprašanja so odložena za leta in leta. In Vi, gospod doktor, bodete krivi, da dežela ne dobi toli željene železnice. To pomislite!

Dragan. Jaz kriv? Potem se rajši odpovem poslanstvu.

Bering. In se vrnete domov, kjer Vam bodo volilci po pravici očitali, da ste jedino vi uničili njih vesele nadeje.

Dragan. Bodisi, a proti svojemu prepričanju ne bodem glasoval.

Bering. Prepričanje? Beseda tako prožna, kakor kaučuk. Kar se Vam zdi danes jedino pravo, ovržete jutri, spet prepričani, da zdaj ste na pravi cesti in konečno se motite prej kakor slej. Rečem Vam še jedenkrat: Preudarite!

Peti prizor.

Katinka (se prikaže v stranskih vratih, katera sluga odpira).

Prejšnji.

Bering (Katinko zagledavši, Draganu). Dovolite, gospod doktor! (Obrne se h Katinki.) Ali že čakate name?

Katinka. Čakamo, ako pa motimo —?

Bering. Precej! (Draganu.) Umetniško razstavo sem obečal obiskati.

Dragan. Ne zamerite, vzvišenost, da sem Vas tako dolgo zadržaval.

Bering. Nič se ne mudi. (Katinki, ki je prišla bliže.) Gospoda doktorja poznaš? Prijateljica moje žene, baronica Holbergova.

Dragan. Imel sem že čast. Milostiva gospa se morda še spominjate —?

Katinka. Jaz da ne bi se spominjala?

Bering. Prosim, sédi, in Vi, gospod doktor, pomudite se še malo. Pregledati hočem še jedenkrat železnične akte, da se natančneje poučim. (Stopi k svoji mizi, na katero naslonjen čita akte in časih s svinčnikom podčrtava stavke.)

Katinka (sede na zofo, Dragan nji nasproti na stol). Ali pa Vi, gospod doktor, niste pozabili, kar ste mi obečali?

Dragan. Kako bi mogel, gospa milostiva? Toda — prizanesite moji besedi — mislil sem,

da je želja Vaša le izjava vljudnosti, tako naglo pozabljena, kakor izrečena.

Katinka. Tako slabo sodite o meni?

Dragan. Prevzemal bi se, ko bi se domišljeval, da se morate zanimati za skromne moje poetične izdelke. Moje pesmi niso pisane za salon. Zajete so iz srca prostega naroda in se izlivajo spet nazaj v srce narodovo. Vem, da bi Vam ne ugajale.

Bering (stoječ pri pisni mizi). O čem govorita, ako se smem vtikati?

Katinka. Gospod doktor mi je obečal prinesiti svoje poezije in da hoče nekatere sam čitati.

Bering. Čul sem, da ste pesnik. Čudno! Poezija in politika sta si nasprotni kakor ogenj in led. (Čita dalje.)

Dragan. Oh, da resnično!

Katinka. Vi menite, da tudi meni ugaja sentimentalno vzdihovanje ali gladka frivolnost salonskih pesnikov? Nikoli ne! Kakor ljubim narodo, nepokvarjeno od človeške umetnosti, tako čislam le poezijo, katera izvira iz čistega, nepokvarjenega srca. Jaz ne mirujem, storiti morate, kar ste mi obečali.

Dragan. Srčno rad! Samo zapovejte!

Katinka. Jutri večer Vas pričakujemo.

Dragan. Prevelika čast!

Katinka. Izkazali jo bodete Vi nam. Opisali mi bodete svojo domovino in narod svoj.

Dragan (vstane in tudi Katinka se vzdigne; ognjeno). Moja domovina? O da bi jo Vi poznali! Da bi videli vzosite nje planine, krasne nje doline! Hudourniki šumé čez skalovje in se razkajajo v penečih slapovih. Temnozelene reke so si izorale globoke kamenite struge. Jezera, jasna, kakor ribje oko vabijo v nedosežno globočino svojo. Pod zemljo se odpirajo velikanske dvorane, katere lesketajo kakor od alabastra izklesane. Zlato klasje zori po polji, zeleni trs z grozdem obložen venča okrogle griče. In sèla in mesta se svetijo v solnčnih žarkih, knkor beli otoki sredi sinjega morja. — Vi se čudite ognjevitosti moji, gospa milostiva!

Katinka. Ne, ne, prav rada Vas poslušam. Kdo se še ogreva v našem mrzlem, prozajičnem veku? O še letos hočem videti deželo, katero tako lepo opisujete. In narod, ki tam prebiva —?

Dragan. In narod? Mili moj narod? Preprost je, a bistrega uma in zatega srca. Po svetovni slavi ne hrepeni, le na zemlji, katera hrani ostanke njega pradedov, na zemlji, ki je gledala njega tisočletno gorjé in mu ostala zvesta, na svoji zemlji hoče on biti gospodar in živeti mirno in

srečno. Ako bi Vi, gospa milostiva, gledali mu obličje, ljubili bi ga.

Katinka. In vreden je ljubezni, kakor ga Vi rišete. Tudi jaz sem hči naroda, nekdanj slavnega, a zdaj poteptanega, hči naroda, kateri hrepeni po rešitvi in svobodi.

Dragan. Vi, gospa baronica?

Katinka. Na Poljskem je stal grad mojih pradedov, zdaj razvalina, razdejana od naših sovražnikov.

Dragan. Poljska kri teče v vaših žilah. O, potem umejete naš boj in naše muke in pomagali mi bodete.

Katinka. Umejem vas in čutim za vaš narod. Bodi mu usoda prijazna!

Dragan. Lehko bi mu bila prijazna, ako bi tam, kjer odločujejo usodo narodov, spoznali njega vrednost, ne ovirali mu izobrazbe, ne odrekli mu celó prometnih potov.

Bering (stopa bliže, tako, da stoji Katinka med obema). To spet náme leti, gospod doktor. Verujte mi, da jaz želim vsakemu narodu največjo srečo in jo pospešujem po svojih močeh. Tudi vaš narod mi je pri srci, ker priznavam njega vrline.

Dragan. In vendar nam odrekate železnico, za katero prosi vsa dežela?

Katinka (Beringu). Kaj čujem? Vi nečete uslišati prošnje? In ako vas tudi jaz z prosim!

Dragan. O gospa milostiva! Z novo nadejo dvigate mojo dušo. Kdo bi mogel Vam kaj odreči? Kdo zaklepati svoje srcé vašim milim besedam?

Katinka. Kaj porečete, gospod grof?

Bering. Da tudi jaz imam željo, kateri gospod doktor lahko ugotovi.

Katinka. Kakšno željo?

Bering. Da glasuje za moje predloge.

Katinka (Draganu). In vi nečete?

Dragan. Ker mi ni mogoče.

Katinka. Kako se morete, ako dosežete s svojim glasovanjem srečo svoje dežele?

Dragan. Da svojo čast izgubim.

Bering. Pač le mislite takisto.

Katinka (Draganu). Udati se morate! In udali se bode. Danes vas ne silim, ali jutri bode povedali svoje pomisleke, in jaz jih ovržem.

Bering. In jaz vam hočem že zdaj pokazati, da imam dobro voljo. (Pozvoni. Sluga vstopi.) Bileneg! (Sluga odide.) Pregledal sem prošnjo in našel res nekaj tehtnih razlogov.

Šesti prizor.

Bileneg. Prejšnji.

Bileneg. Vzvišenost ukažete?

Bering. Nesite to prošnjo s prilogami poročevalcu. Naročite mu, naj precej izdelava zakonski načrt, po katerem prevzame država poroštvo za to železnico.

Bileneg. Država poroštvo?

Bering. Načrt naj mi predloži v treh dneh.

Bileneg. V treh dneh?

Bering. Dà, dà!

Dragan. Hvala, vzvišenost, presrčna hvala!

Bering. Načrt še ni zakon. Vi poznate pogoje.

Katinka (Draganu). Ki ga lahko izpolnite.

Dragan. Lehko? Gospa milostiva, ako bi Vi vedeli —!

Katinka. Ne zdaj! Jutri večer Vas poslušamo. — Da ne pozabite svojih pesmij!

Bileneg (na strani stoječ). V najožji krog ga vlačijo. Škandal!

Katinka (Bilenegu). Le priganjajte gospod grof, da se stvar gotovo reši.

Bileneg. Ne skrbite, gospa baronica! Kar je ukazano, zvrši se.

Katinka (Beringu). In zdaj gospod grof, ali utegneta? Teta uže težko čaka.

Bering. Pripravljen sem.

Dragan (Katinki, kateri roko poljubi). Dovolite, gospa milostiva, da Vas zahvaljujem v imeni dežele in naroda.

Bileneg (za-se). Kako se laska!

Dragan (Beringu). In tudi Vas, vzvišenost.

Bering. Ne hvalimo dneva pred nočjo. Idiva, ljuba moja!

(Konec drugega dejanja.)

Tretje dejanje.

Stanovanje doktorja Dragana v gostilni. Soba brez postelje s postranskimi vrati in velikim vhodom. Na eni strani garnitura, na drugi miza, na kateri se vidi stoječa fotografija, tintnik in popir.

Prvi prizor.

Dragan. Bileneg.

Bileneg. Še danes po seji, ko bode zakon sprejet, izročim Vam koncesijo za železnico. Ste li gotovi, da se Vaši tovariši ne umaknejo?

Dragan. Pogovarjali smo se, ali še ne določili. Vidim pa, da se moramo udati, če prav s težkim srcem.

Bileneg. In to je pametno, ker pridobite deželi neizmerne koristi po novi železnici.

Dragan. A narodnost svojo morda zelo oškodujemo po novi ustavi.

Bileneg. Prazen strah! Od sléj se bode še le lahko razvijala vsaka narodnost. Opozarjam Vas še, da se kocesija piše na Vaše ime, tako je ukazala vzvišenost, gospod minister. Ne tista družba, Vi dobite koncesijo.

Dragan. To je pač vse jedno, jaz ali družba.

Bileneg. To ni vse jedno. Koncesija je Vaša svojina in Vi ž njo storite, kar Vam ljubó. Vzvišenost zahvaljajte na tem knežjem darilu.

Dragan. Knežje darilo? Ne umejem Vas.

Bileneg. Bodete li sami zgradili železnico? Ne! Zgradili jo bodo podjetniki banke. Ker je državno poroštvo zagotovljeno, bodo se banke trgale za koncesijo. Vredna je pol milijona, čujte, pol milijona.

Dragan (naglo). Pol milijona, pravite?

Bileneg. Ne vinarja menj.

Dragan. Nemogoče!

Bileneg. Gotovo. (Za-se) Hinavec, kakor da ne bi vedel. (Glasno.) In zdaj skličite še tovariše svoje pred sejo, da bodo vsi na svojem mestu. Treba nam vsakega glasu. Vzvišenost se zanaša, da ostanete mož-beseda.

Dragan. Besede jaz nisem dal. Obečal sem le, da se udam, ako to sklenejo moji tovariši.

Bileneg. Oni bodo storili to, kar jim nasvetujete Vi, tem rajši, ker spoznavajo koristi nove železnice (pogleda na uro). A zdaj Vas ne zadržavam. Čas seje, odločilna ura se bliža in vzvišenost me pričakuje. Na svidenje — po seji. (Za se.) Vse podkupljivo, vse.

Drugi prizor.

Dragan (sam).

Dragan. Odločilna ura, dà, dà! Odločilna za narod in záme! Ali je res korist, katero pričakujemo od železnice, tako velika, da smem odjenjati od svojih načel? Ali je nevarnost po novi ustavi res tako silna, kakor se bojimo? Negotovo oboje, tako negotovo, kakor izid vseh naših dejanj. In če odjenjam, ali se mi ne bode očitalo, da sem to storil iz samopašnih nagibov? Ako je koncesija res takšne vrednosti, kakor sem čul in ako je moja, ali si smem prisvojiti to vsoto? Ali ni to Judežev denar? In če si jo prisvojim samo zato, da jo rabim v narodovo blaginjo, ali bi ne bil greh proti narodnosti, ako odbijem takšno darilo? Kaj mi je storiti? Kdo mi kaže pot iz te zmešnjave? Glava, ali srce? Razum mi pravi: Dà — Srce? — Ubogo moje srce! Kaj se je dogajalo, da se mi krči v prsih od neznosnih bolečin? Kje si čarobna prikazen z blagodejno svojo svetlobo, ki me je ogrevala in osrečila? Odmeknila si se mi v neskončno daljo, ker te nisem vreden, ker sem te izdal. Odpusti mi, odpusti slabosti moji (Stopi k mizi in prime fotografijo.) In ti, ti, ki me potezaš k sebi z nepremagljivo silo. O Katinka! Kadar gledam v tvoje čudapolne oči, kadar čujem srebrnozveneči tvoj glas, kaj mi je mari ves svet?

Kaj mi je mari —? Ne, ne! Ne izusti grozne besede! Domovina! Sveta! Ne poslušaj, kar je hotel izgovoriti izprijeni tvoj sin! O Katinka! Ako me varaš —? Oh!

Tretji prizor.

Katinka (v črni obleki, obraz zakrit z gostim ovojem, vstopi.
Dragan.

Katinka. Gospod doktor!

Dragan (se obrne). Kdo?

Katinka (se odkrije). Jaz!

Dragan. Vi, baronica? Vi? In tukaj?

Katinka. Vi se čudite! Res, sama se čudim svoje predrznosti. Ko bi se zvedelo, da sem sama prišla v to hišo —

Dragan. Ne bojte se! Nikdo Vas ne more spoznati v tej opravi, nikdo slutiti. O Vi ne veste, kako ste me osrečili in — ohrabрили. (Poljubi jej roko.)

Katinka. Zato sem prišla. Pri srci mi je blaginja Vaše domovine, Vaša blaginja in Vaša sreča.

Dragan. Moja sreča? In to slišim iz Vaših lepih ust? Záme, neznanega tujca, zavzima se plemenito srce? In jaz sem dvojlil?

Katinka. O meni? Kako naj Vas uverim, da sem prava odkritosrčna prijateljica Vaša —

Dragan (žalostno). Prijateljica?

Katinka. Na katero se Vam je smeti zanašati, kakor jaz na Vaše prijateljstvo. Kaj ne?

Dragan. Takó je! O da bi Vam mogel dokazati, kako Vas — — kako sem Vam udan in pripravljen vse storiti, vse, vse!

Katinka. Vzburjeni ste! Umejem! Danes se izpolni želja Vaša —

Dragan. In odloči moja usoda.

Katinka. Vam na srečo, verjemite mi! Skrb za Vas mi ni dala miru! Skrb me je gnala, da se osvedočim, ste li stanovitni svojemu sklepu, zvesti svojemu obetu?

Dragan. Zvest? Kako grozno me pretresa ta beseda! Zvest? Ne, nisem zvest! Dano besedo prelamljam, storjeno obetanje pozabljam. Domočina pričakuje od mene rešitve, ali jaz donašam sponse, kamenje namesto kruha.

Katinka. Vzdramate se! Kam Vas je spet zanesla bujna Vaša fantazija? Čemu take temne misli zdaj, ko se imajo vresničiti vse Vaše želje?

Dragan. Vse moje želje? Prekrasno bi bilo to življenje, ako bi se vresničile!

Katinka. Zakaj bi se ne? Ali leté tako visoko?

Dragan. Visoko, kakor nebesa, nedosežno, kakor solnce in zvezde.

Katinka. Srčnost, srčnost, dragi moj! Čim hujši boj, tem krasnejši je venec zmage.

Dragan. In kdo mi ga bode podaril?

Katinka. Jaz!

Dragan. Vi? Je li mogoče? (Hoče se ji bližati, ona stopa nazaj in si potegne ovoj čez obraz.)

Katinka (že pri vratih). Po zmagi! (Odide.)

Dragan. Katinka! (Vrne se.) Po zmagi? Kako so me razvnele te besede! Dà! Zmagati hočem, zmagati in upiraj se mi vesoljni svet!

Četrty prizor.

Doktor Stremil. Dragan.

Dr. Stremil (je potrkal in vstopil). Dragan! Prijatelj!

Dragan. Stremil? Ti? Odkod? (Stisneta si roki.)

Dr. Stremil. Od doma. Po opravkih. Pri tej priliki si ogledam umetniško razstavo.

Dragan. Oh, da, razstavo.

Dr. Stremil. In kdo je še tu, kaj misliš?

Dragan. Kdo?

Dr. Stremil. Naš profesor Branič in — Mira!

Dragan (hladno). Profesor in Mira?

Dr. Stremil. In to vprašaš tako hladno? Ko sem profesorju povedal, da pojdem na Dunaj, odločil se je tudi on na potovanje, ker Dunaja še ni videl od dijaških let. In Mira, to se vé, spremlila ga je tudi ona. Danes smo se pripeljali.

Dogovorili smo se, da se snidemo tukaj pri tebi. Vsak hip ju pričakujem.

Dragan. Tukaj?

Dr. Stremil. Kje neki drugje? Da bi ti vedel, kako se je Mira veselila ves pot, tiho, kakor je njena navada, a vendar vidno. Toda kaj ti pravim, saj jo poznaš, da ne umeje prikrivati notranjih svojih čustev. Kar ji gane srce, to odseva z nje obličja. Pa kako si zamišljen? Ali te ne veseli—?

Dragan. Ne zameri, prijatelj! Obložen sem z delom, da ne vém, kje se me glava drži. Ravno danes imamo sejo, katere ne smem zamuditi. Oditi moram. (Pogleda na uro.) Deset je že. Jako žal mi je, da ne morem čakati. Po seji pa se vidimo in ostanemo skupaj.

Dr. Stremil. Hm! Mislil sem, da se tu snidemo in da pač seja ni tako imenitna, da ne bi mogel izostati in pričakati profesorja in Mire.

Dragan. Ne morem. Danes se obravnava več važnih stvari, tudi naša železnica.

Dr. Stremil. Torej jo res dobimo? Čestitam ti!

Dragan. Po težkem naporu se mi je posrečilo.

Dr. Stremil (resno). A ne, da si zato žrtvoval narodne pravice?

Dragan. Kaj vendar misliš?

Dr. Stremil. Ali se ne obravnava tudi nova ustava?

Dragan. Obravnava se.

Dr. Stremil. In ti bodeš glasoval proti?

Dragan (v zadregi). Ne vem še.

Dr. Stremil (živahno). Ti še ne veš? Dragan!

Dragan. Jaz nisem sam. Ravnati se moram po svojih tovariših. Ako oni sklenejo, da nismo proti, potem sem tudi jaz vezan.

Dr. Stremil. Da glasuješ proti svojemu prepričanju, proti koristim narodnim? Ne, ne, tega ne bodeš storil! Mi pričakujemo odločne besede, kakor si jo že izgovoril nam v tolažbo, sebi v čast.

Dragan. Kdor gleda od daleč, sodi drugače, nego mi, ki stojimo sredi vrtinca, okolo katerega se vse suče. Železnice se ne pridobivajo z zavihanimi rokavi. Izpolnil sem, kar je ljudstvo zahtevalo od mene. Vse drugo je postranska stvar. Toda, ne zameri mi, tovariši me čakajo, da se končno dogovorimo. Ako pride gospod profesor, izgovori me! Na svidenje! (Naglo odide.)

Dr. Stremil (sam). Ali sem prav slišal? Ali se mi le sanja? Vse drugo postranska stvar? Kaj pomenjajo te besede? In kako čudno se je vedel! Kako se mu je mudilo, kakor da bi se bal profesorja in — Mire! Tudi Mire. Niti omenjal je ni, ko se je poslovil. Ako zdaj prideta, kaj jim naj povem, kako ga opravičim? Ali je mogoče, da

se je izneveril svojim idejalom, svoji ljubezni, narodu svojemu? Ubogi profesor! Uboga Mira!

Peti prizor.

Branič. Mira. Dr. Stremil.

Sluga (odpira vrata). Tukaj je stanovanje gospoda doktorja. Izvolite vstopiti.

Branič. } (vstopita. Sluga zapre vrata.)
Mira. }

Branič (doktorju Stremilu). Že tukaj? Prav, prav! A kje je naš Miroslav?

Mira (ki se je radovedno ozirala po sobi). Tu torej stanuje.

Dr. Stremil. Ni ga doma.

Branič. Ni?

Dr. Stremil. Moral je oditi k seji; toda prosil me je, naj ga izgovorim.

Mira. Ni ga tukaj? Prav vesela sem. Silno sem bila vznemirjena, ali zdaj se bodem upokojila. Čedno stanovanje, toda v naši hiši je vse nekamo bolj po domače.

Dr. Stremil. Odložite gospodična! (Vzame ji solnčnik in ruto.) In sedite! Tudi Vi, gospod profesor! Gotovo ste trudni. (Mira sede na stol pri pisni mizi, Branič na drugi strani v naslanjač.)

Branič. Res, hoja me je utrudila. Kaj ste rekli? Da je moral oditi? Torej ste ga dobili doma, ko ste prišli?

Dr. Stremil. Dobil.

Branič. Bil je pač vesel, ko Vas je ugledal?

Dr. Stremil. Vesel!

Branič. Ali ste mu povedali, da prideva tudi jaz in Mira?

Dr. Stremil. Povedal.

Branič. No, in kaj je dejal?

Dr. Stremil. Bil je presenečen.

Branič. Veselo presenečen, kaj ne? Čuj, Mira! Ali ti še utriplje srce?

Mira. Ne. Zdaj sem pokojna. A kakšen je kaj?

Dr. Stremil. Zdi se mi, da so ga skrbi nekoliko vzele.

Branič. Koga ne bi vzel takšen napor. Javno govoriti pred takim zborom, to ni kar si bodi. Treba se pripravljati, da je vsaka beseda umestna, da ne rečeš ni preveč, ni premalo. No, njega poslednji govor je bil izboren. Oduševljal je narod in mu vlival novo srčnost v obupajoče prsi.

Mira. Rada bi ga jedenkrat slišala, da bi videla osuple obraze protivnikov, kadar jim neustrašeno pove resnico.

Dr. Stremil. Gospodje niso tako rahločutni, da bi jih prestrašili govori.

Branič (doktorju Stremilu). Sédite vender! Saj ste se menda danes že tudi nahodili. Torej vzelo ga je?

Mira. Morda je bolan? Ne bilo bi čudo. Nered, vedna napetost —

Dr. Stremil. Pritožil se ni. Zdrav je, zdrav! (Sede v naslanjač.)

Mira. Kakšen nered tu na mizi! (Začne pregledavati pisma.)

Branič. Tako je pri samcih. Ko bodeš ti gospodinjila, bode vsaka reč na svojem kraji. Toda, dragi moj Marko, povejte mi, ali sta se menila tudi o tistih vladnih predlogih, zaradi katerih je toliko hrupa pri nas?

Dr. Stremil. Menila.

Branič. To bode spet prilika, da odkrije nakane, skrite za temi predlogi. Kàj ne?

Dr. Stremil. Bila bi prilika!

Branič. No, ali se ne bode oglasil?

Dr. Stremil. Dvojim.

Branič. Dvojite? Kaj li to pomenja? Vi govorite tako čudno, kakor bi hoteli kaj prikrivati. On vender ne bode —

Dr. Stremil. Kaj?

Branič. Za tiste predloge?

Dr. Stremil. Kdo ve?

Mira (je vzela fotografijo v roko in vzklikne) Oh!

Branič. Kaj pa ti je?

Dr. Stremil. Kaj Vam je gospodična? (Oba vstaneta in stojita na jedni strani odra.)

Mira (je tudi vstala). O nič, tu sem pregledala pisma in našla sem začetek pesmi — (stoji na drugi strani odra pred pisno mizo s fotografijo v roki.)

Dr. Stremil. Vam namenjene in temu se čudite?

Branič. Vidiš, da misli vedno nate, če tudi nekaj tednov ni utegnil ti pisati. (Doktorju Stremilu.) Vi veste, da sem le nerad privolil v to zvezo.

Mira (zase čita iz hrbtne strani fotografije).

•Ko gledam v tvoje modro okó,

Vidim odprto jasno nebó,

Ko slišim čarodejni tvoj glas,

Zamaknjen poslušal bi večni ga čas — Katinki!•

Katinki? Oh, izdana, pozabljena! (Položi fotografijo nazaj na mizo in si zakrije obraz.)

Branič (k Stremilu). Imel sem hude pomisleke. A kaj sem hotel? Pred svojim odhodom sem mu moral obečati Mirino roko. Bode li srečna ž njim? Sam Bog vedi. Pa kako bi mogel braniti? Morda ga ravno s tem uvedemo v tire praktičnega življenja. Da bi se le častno rešil poslanstva. Pa kaj ste rekli poprej? Da ni gotovo —?

Dr. Stremil. On se pač ravnati mora po svojih tovariših.

Branič. Ne, ne! Le po svoji vesti in po svojem prepričanji. Tega bi mu jaz ne odpustil.

Dr. Stremil (Miri). Gospodičina, zakaj tako zamišljeni?

Branič. Čula je, da dvojite o Draganu in to jo peče.

Mira. Silno zadušno je tu v sobi. Ali bi ne šli malo venkaj?

Branič. Prav, prav! Tu stojimo in čakamo in poludne je že davno minilo. Pojdimo zdaj kosit in potem se spet vrnemo.

Mira (zase). Tudi jaz pojdem, a ne vrnem se nikdar, nikdar več!

Dr. Stremil. Seje menda še ne bode tako hitro konec. Po kosilu ga gotovo dobimo. (Stopi nazaj k stolu, na katerega je bil položil Mirine stvari.)

Mira (zase). Da bi ga več ne videla? Ne, ne! Stopiti hočem še enkrat predenj, da ga odvežem obeta, da mu odpustim. Ljubil je svoj idejal, ne mene! Da je le zdaj našel pravi idejal! Prost bodi in — srečen! In jaz? Gosti oblaki so zakrili svetlo zvezdo življenja mojega. Noč, temna noč me objemlje! Ostal mi je le spomin srečnih dnij, oh, tako srečnih!

Branič (že pri vratih). Kaj stojiš in pre-mišljaš?

Dr. Stremil (stopi k mizi in pozvoni). Naročil bodem slugi —

Sluga (vstopi).

Dr. Stremil. Povejte gospodu doktorju, kadar se vrne, naj nas pričakuje po kosilu.

Sluga. Prosim, koga naj naznanim?

Dr. Stremil. On že vé koga. Prosim gospodičina! (Izroči Miri solnčnik in ruto.)

Branič. Idimo toraj. (Gre naprej, za njim Mira, potem doktor Stremil.)

Sluga (sam). Niti vizitnic svojih mi nečejo dati. Čudni ljudje! Od nekod s kmetov, kjer ne poznajo vljudnosti, šég. Sedé tukaj v tuji sobi, kakor, da so domá. (Pogleda na uro.) Priti mora vsak čas, kakor navadno. (Pogleda skozi okno.) Aha že prihaja in dva gospoda ž njim. (Odide in odprè potem od zunaj vrata, skozi katera vstopijo.)

Šesti prizor.

Bileneg. Pereles. Dragan.

Bileneg. Bitka je dobljena. In tu gospod doktor izročam Vam od vzvišenosti podpisano koncesijo. Dana je na Vaše ime in lahko storite ž njo, kar Vam drago.

Dragan. Prosim, da poročite vzvišenosti še jedenkrat najgorkejško zahvalo mojo in vse dežele.

Bileneg. Zdaj Vam pa priporočam, da se spoznamete zaradi zgradbe železnice s kreditnim zavodom. Gospod Samuel Pereles, katerega imam čast, prištevati svojim prijateljem (Pereles se prikloni) in ki je prvi veščak v takih stvareh, svetoval Vam bode najbolje.

Pereles. Preveliko čast mi izkazujete, gospod grof. Sicer že stojim mnogo let na čelu našemu zavodu in smo storili že marsikaj koristnega, pa le po blagohotni podpori takih veljavnih gospodov, kakor je gospod grof.

Bileneg. Torej dogovorita se. Jaz moram k vzvišenosti. (Stisne obema roko in odide.)

Sedmi prizor.

Dragan. Pereles.

Pereles. Gospod doktor, kreditni zavod me je pooblastil, da obravnavam z Vami zaradi koncesije za železnico. Znano Vam je, da smo zgradili že več železnic in pripravljeni smo izvršiti tudi to podjetje.

Dragan. Vi bi tedaj zgradili železnico, in doklej?

Pereles. V dveh letih bode gotova, ako prepuščate koncesijo nam.

Dragan. Zakaj ne? Toda —

Pereles. Umejem Vas. Toliko, kakor naš zavod, gospod doktor, Vam nobeden ne more dati za koncésijo — namreč v poplačanje troškov, ki so jih imeli ustanovniki. Upam, da se bodeva lahko pogodila in pričakujem Vaše zahteve.

Dragan. Gospod ravnatelj, ako bi smel določevati jaz sam, ne zahteval bi ničesar —

Pereles. Vem, vem, gospod doktor!

Dragan. Toda oziri na koristi svoje dežele in naroda me silijo —

Pereles. Seveda, seveda!

Dragan. Da to imenitno koncésijo izročim le tistemu —

Pereles. Kdor največ zanjo ponudi in to smo mi!

Dragan. Gospod, kaj mislite, da bodem krošnjarij s koncésijo? Prepovedujem si takšno zbadanje.

Pereles. Nikar mi ne zamerite, gospod doktor! Jaz se pečam s trgovstvom in vsako stvar motrim s trgovskega stališča. Vrednost za vrednost! To je moje gêslo. Kolikor je stvar vredna, toliko dam zanjo.

Dragan. Zatrjevalo se mi je, da je koncésija vredna pol milijona.

Pereles. Pol milijona? Vi se šalite, gospod doktor. Pomislite samó, koliko dobička bi moral

zavod imeti pri zgradbi, da bi mogel plačati takšno ogromno vsoto! Tisočaki niso lešniki in se ne pobirajo na cesti. Ne, ne, gospod doktor, to ste le rekli, da bi me izkušali. Kdo Vam je navézal takšno basen. Pol milijona?

Dragan. Nič manj. Ako Vam ne ugaja, našli se bodo drugi.

Pereles. Kako ste nagli. Stojte, da računjam! (Potegne listnico iz žepa in čečka s svinčnikom.) Ne, ne, to ni mogoče! Ali, da se ne bodeva dolgo lovila, izjavljam v imenu zavoda, da Vam damo za koncésijo četrtno milijona, to je, dvesto in petdeset tisoč in s temi je pošteno plačana. Kàj ne, da ste zadovoljni?

Dragan. Nisem.

Pereles. Hm! Na svojo odgovornost dodam še petdesettisoč. Vi kimate z glavo? Trdi ste kakor skala.

Dragan. Ne silim Vas! Tudi se ne mudi!

Pereles. Gospod doktor, vidim, da ničesar ne opravim, torej Vam odkrito povem poslednjo ponudbo. Evo Vam (vzame iz listnice list) nakaznice na štiri sto tisoč goldinarjev, katere Vam izplača blagajnica našega zavoda, ako nam izročite koncésijo. Štiri stotisoč goldinarjev in ni krajcarja več! Pritrdite?

Dragan (pogleda v nakaznico). Štiri sto tisoč goldinarjev. Bodisi, ker sem uverjen, da nam Vaš zavod najhitreje zgradi železnico. Evo Vam koncesije! (Da mu list.)

Pereles. In evo nakaznica! Nisem mislil, da bode tako trdi! Klanjam se Vam!

Dragan. In jaz Vam! (*Pereles* odide.)

Osmi prizor.

Dragan (sam).

Dragan. Je-li resnica, ali so le prazne sanje? Bogastvo, po katerem sem tolikrat hrepenel, hrepenel ne zaradi sebe, samó, da bi narodu mogel koristiti, bogastvo je moje. Ali je res moje? In ali sem si ga pridobil po poštemem poti? Kdo more reči, da ne? Narodu sem pridobil, kar si je najgorkeje želel. Malo mesecev še, in po železnem tiru bodo ropotali vozovi, obloženi s pridelki domovine. Novi viri blagostanja se bodo odprli. Z novo srčnostjo bode oratár opravljal trudapolno svoje delo, obrtnik si razširjal delavnico, trgovec veselo gledal razvoj kupčije. In do tega sem jaz pripomogel. Ali nisem dobrotnik svojemu narodu? Storil sem, kar sem moral storiti, in ne bojim se obsodbe. A vendar, tu (stisne roko na srce) tu je nekaj, kar me razjeda, kakor strup, kar mi mori

vsako veselje. Če sem res žrtvoval najdragocenejše svetinje naroda svojega? E blodnja, sama blodnja! Čemu se mučim? Temna minulost je za menoj, nastopila je svetla doba življenja mojega. Prosto bode zdaj moj duh razprostiral svoje peroti in se kopal v žarkih slave in — ljubezni.

Deveti prizor.

Katinka. Dragan.

Katinka (oblečena, kakor v tretjem prizoru).
Kaj tako zamišljeni? Ali Vas motim?

Dragan. Vi Kat— gospa milostiva? Nisem si upal misliti —

Katinka. Da pridem? Ali Vam nisem obečala venca zmage? Zagotovljena Vam je ona železnica, katera je tako imenitna za Vašo domovino.

Dragan. Dovoljena je, pa s kakšno žrtvijo? In Bog zna, ali sem prav storil in kako bode sodil narod?

Katinka. Zaslepljen, kdor bi Vas ne hvalil. Lehko ste veseli. Dosegli ste vse, kar ste želeli.

Dragan. Vse, pravite?

Katinka. Ne? In česa še želite?

Dragan. Odkrijem naj Vam, po čém mi hrepeni srce, kakor potnik v puščavi po studenci, kakor vojak po boju in zmagi? Naj Vam povem,

kaj mi razburja prsi, da se mi širijo od sladke nade, a se spet krčijo v obupnosti?

Katinka. Razvneti ste, gospod doktor!

Dragan. Ali naj sem miren, ker se odločuje usoda življenja mojega? Kar sem gledal v sanjah, idejal, katerega mi je ustvarila sveta poezija, stoji pred mano, dražesten, kakor nebeška prikazen. O živo čutim, da sem nevreden, zreti tvoje obličje, slišati milozvoneč tvoj glas. Priplavala si iz jasnih, èternih neskončnih prostorov na revno zemljo našo, da osrečavaš nas uboge zemljane. Iz božanstvenih tvojih očij odseva milost, milost tudi zame.

Katinka. Umirite se vender, gospod doktor!

Dragan. Zapovejte morju, da se umiri, kadar je vihar srdit razteplje do najglobokejše globine! Zapovejte ognjeniku, da ugasni, kadar iz njega oblastno bruha do nebes! Zapovejte slapu, da mirno teci, kadar z divjo silo bobni ob skalovje in se svetlikajoč razkaja! In jaz, jaz, ki vidim pred sabo življenja svojega svetlo solnce, jaz naj molčim? Jaz —?

Katinka. Ne dalje! Pomislite —!

Dragan. Kaj naj pomislim? — Da ne morem živeti brez tebe! Vsaka misel moja se vije okolu tebe. Le tebe vidim, le tebi diham in živim.

Katinka. Zapuštiti Vas moram, ako —!

Dragan. Ti me zapustiš? Udušil sem svojo vest, zatajil prepričanje svoje zaradi tebe, le zaradi tebe! Venec zmage zdaj terjam od tebe! Ne, ne, prosim, rotim te, ne suni me v brézdno obupnosti! Oh v tvojih očeh vidim, da se ti smilim, da je iskrica one neskončne ljubezni, katera méni plameni v prsih, vnela tudi tvoje srce. Beživa iz lokavega sveta, ki kakor mora teži duhove! Iščiva si tihe sreče daleč od posvetnega hrupa. Tu leži zaklad, s katerim se brezskrbno živiva? Ti molčiš, Katinka? Ti se odvracaš? Jaz te ne pustim, moja si, moja moraš biti! (Siloma jo objame. Ko izgovarja besede »moja si« odpro se vrata in prikažejo se.)

Deseti prizor.

Dr. Stremil. Branič. Mira. Prejšnja.

Dr. Stremil. Dragan?

Katinka (pahne Dragana od sebe). Nesrečnež!
(Hitro si zakrije obraz in naglo odide.)

Branič. Stráni, stráni odtod, iz tega brloga izprijenosti!

Dr. Stremil (stopi proti Draganu). Izdajalec!
(Potem se obrne k vratom, kjer podpira Miro, ki se hoče zgruditi.)

Mira. O, moje slutnje!

Branič. Ubogo dete! (Podpira jo od druge strani. Ko stopijo skoz vrata, zavé se Dragan.)

Dragan (roke razprostirajoč, vzklikne). Mira!

(Konec tretjega dejanja.)

Četrto dejanje.

Mestni trg. Zadaj mestna hiša z arkadami in stopnjicami pred njo s stolpom. Od obeh strani drže ulice na trg.

Prvi prizor.

Branič (od desne strani, bolj polagoma). **Doktor Stremil** (od leve strani).

Dr. Stremil (ko ugleda Braniča, bliža se mu hitro). Gospod profesor, Vi že nazaj? Mislil sem, da ste še na Bledu. In Mira?

Branič. Vrnila sva se oba. Počitki se bližajo koncu in da Vam povem, dolgočasil sem se že brez dela in brez svoje navadne družbe, rekše brez Vas.

Dr. Stremil. Kakó je Miri? Ali jo je pustila tožnost?

Branič. Hvala Bogu, vsa izpremenjena je. Da je nesrečnega Dragana že davno izbrisala iz svojega spomina, znate. Vender jo je mučila za-

vest, da se je tako strašno zmotila. A jaz sem jo tolažil, da pač le prepogostoma idejali, ko jim stopamo bliže, izginejo pod ledeno skorjo praktičnega življenja. Zdaj je spet vesela, kakor prejšnje dni in radostna pričakuje naših skupnih večerov.

Dr. Stremil. Gotovo ne hlastno, kakor jaz.

Branič. Predragi moj! Kako Vas zahvaljujem! Vi ste rešitelj uboge hčere moje. Vlili ste ji novo srčnost v prsi, da se ni pogubila v neplodnih samozatožbah in obupu. Zato Vas pa tudi Mira čisla, kakor še nikogar. A zdaj mi povejte, je li res Dragan došel in sklical volilni shod?

Dr. Stremil. Došel je in pride danes v mestno hišo, kamor je povabil volilce.

Branič. Dve leti je odlašal. In v tej dobi, kje se je mudil, kaj je počel? Prosil sem Vas bil, da njega imena nikoli ne izgovorite v moji hiši. Vi ste tako storili, a zdaj, ko se je predrznil stopiti spet med nas, povejte mi, kar veste.

Dr. Stremil. Vem samo to, kar si pripovedujejo ljudje.

Branič. Ali Vam nikdar ni pisal? Izkušal se opravičevati? Je li popolnoma pozabil starega prijatelja?

Dr. Stremil. Pozabil.

Branič. In kaj pravijo ljudje?

Dr. Stremil. Da je za tisto koncesijo nove železnice prejel od banke, ki jo zdaj res zgradi, mnogo, mnogo denarja, tri do štiri sto tisoč goldinarjev.

Branič. Prodal se je torej. Tega bi ne bil pričakoval. On, ki je tako ognjevit pel o narodni požrtvovalnosti, izdal ga je, kakor Judež za uboge srebrnike. Komu naj še verjamemo?

Dr. Stremil. Jaz ga ne sodim tako ostro. Le pomislite! Vse je kričalo po železnici. Moral jo je pridobiti, ali odstopiti. A kako jo pridobiti? Jediní pot, udati se po drugi strani. To je storil, morda celo misleč, da nam koristi. In potem, ko je imel koncesijo, kaj naj počne ž njo? Oddati jo mora podjetniku, ki res gradi železnico. In če mu ta v pričakovanji dobička kaj da za koncesijo, ne more se mu očitati, da je po krivem si prisvojil, kar ni njegovega.

Branič. Z Vašega pravnega stališka morda ne. Samó vprašajte se, ali bi Vi tako ravnali v enakem slučaju?

Dr. Stremil. Menim, da ne. Toda Dragan je mehkejše narave.

Branič. In z onim bogastvom, kaj je pričel?

Dr. Stremil. Žal, da nič pametnega, in to mu očitam tudi jaz. Razkošno je živel, zapravljal je —

Branič. Gotovo s tisto žensko, ki smo jo videli takrat — oj nesrečni dan!

Dr. Stremil. Čul sem, da ni imel nobene posebne zveze. Jaz sodim tako. Oni dogodek ga je spravil popolnoma iz duševnega ravnotežja. Pekla ga je vest, in da bi jo udušil, iskal si je vsakeršne zabave.

Branič. Nesrečnež! Uničil je naše najlepše nadeje. A da si upa priti! Ali se ne boji javne obsodbe?

Dr. Stremil. Železnica bode skoraj dodelana. Zato se zanaša, da mu zaradi te zasluge ne bodo zamerili družega njegovega vedenja.

Branič. In kaj čujete? Kakšno je mnenje?

Dr. Stremil. Draganu neugodno. Toda on je dober govornik in lahko mogoče, da si pridobi prejšnje zaupanje.

Meščani (prihajajo in stopajo v mestno hišo).

Dr. Stremil. Meščani že začnejo prihajati. Pojdete Vi k shodu?

Branič. Ne pojdem. Iskal sem le Vas, da Vas vabim na večer in zdaj se spet vračam domov. — In Vi?

Dr. Stremil. Tudi ne pojdem. Mučno bi mi bilo gledati starega prijatelja v tako težavnem položaji, ne da bi mu mogel ali smel priskočiti

na pomoč. Ako se Vam ne mudi, pričakujeva tukaj konec shoda.

Branič. Dobro.

Dr. Stremil. Tam že vidim dohajati Dragana z doktorjem Svatovitom. Zelo se je izpremenil. — Upadlega lica je in nima več one lehke, gibčne hoje, s katero se je takorekoč povzdigoval nad trdo prozajično zemljo. Stopiva na to stran. Nerač bi se zdaj ž njim srečal. (Oba stopita zadaj na desno med kulise, od leve strani stopita v razgovoru.)

Drugi prizor.

Dragan, Doktor Svatovit.

Dr. Svatovit. Vse prav. Pa ono glasovanje, s katerim ste se izneverili —

Dragan (naglo). Jaz da sem se izneveril?

Dr. Svatovit. Našim glavnim načelom.

Dragan. Kdo mi more očitati? Ali nisem zvršil, kar je želel narod? Železnica —

Dr. Svatovit. Železnica? Dà, dà! Dodelana bode še letos, ali kaj nam pomaga, ako smo zatrti v svojih pravicah, da sopihamo kakor bolnik, ki smrti pričakuje?

Dragan. Vi pač pretiravate, v resnici ni tako hudo. Ustava velja tudi za nas —

Dr. Svatovit. Na papirji. No, da ste zanjo glasovali tudi Vi, ne bi se Vam štelo v najhujši greh, le nagibi — nagibi —

Dragan. In kakšni nagibi? Prosim, da mi jih poveste.

Dr. Svatovit. Nerad govorim o tem, ker Vas nočem razburjati baš zdaj pred shodom.

Dragan. Govorite, govorite! Ne zamolčite, kar troši hudobnost proti mojemu poštenemu imenu.

Dr. Svatovit. Čuli ste gotovo, česa Vas dolžé, da le zaradi železniške koncesije ste glasovali in da ste — (umolkne).

Dragan. Kaj da sem?

Dr. Svatovit. Koncesijo prodali za drag denar.

Dragan. Kaj sem storil s koncesijo, nikogar ne briga.

Dr. Svatovit. A to Vam najbolj očitajo.

Dragan. Kdor mi more dokazati, da sem storil kaj nepoštenega, stopi naj prédme.

Dr. Svatovit. Povedal sem Vam samó, kaj se govori in kakšno je javno mnenje.

Dragan. Javno mnenje?! Oni strupeni modras, kateri ugrizne človeka za hrbtom skrivaj in izgine, kakor megla pred solncem, kadar ga hočeš zgrabiti. Javno mnenje! Koga, in bodisi najpoštenejši mož, ni že oskrunjalo s svojim gnjusnim trupom? S peklenskim veseljem razmesari naše

dobro ime in ga vlači po mlaki. Gorje mu, kdor se je zameril tej zmiji! A jaz se je ne bojim. Na javnem mestu naj se zglesi, kdor si upa napadati moje poštenje in v obraz mu bodem zagrmel, da je lažnik in klevetnik — v obraz!

Dr. Svatovit. Saj poznate ljudstvo, da je nestalno v svojem mnenji in da je suče vsak vetrič. Zatorej pač treba največje paznosti možu, kateremu je narod izkazal svoje zaupanje.

Dragan. Nestalen res in lahkoveren je prosti narod. Njemu ne zamerim, ako krivo sodi. Zamerim le onim možem, ki ga nalašč krivo poučujejo in zapeljujejo. Ubogi narod, ti si, kakor Saturn, kateri je pojedel svoje rôdne otroke.

Dr. Svatovit. Pomirite se, gospod doktor, morda ne bode taka sila

Dragan. Jaz se ne bojim nikoga. — Moja vest je čista!

Dr. Svatovit. Idiva torej, gotovo nas že pričakujejo! (Odideta v mestno hišo.)

Tretji prizor.

Legat. Prvi in drugi meščan (pridejo iz postranskih ulic.)

Legat. Glejte ga, kako moški stopa. Lehko, lahko, ko ima žepe natlačene s tisočaki. Mi pa ki smo se mučili noč in dan, ki smo trosili čas

Povolen

in denar, da smo vse pripravili, ližimo si zdaj prste. O le šopiri se! Danes ti potegnemo krinko z obraza, podkupljenec!

Prvi meščan. Tisočake, pravite?

Legat. Kaj tisočake, stotisočake!

Drugi meščan. Čul sem, da je dobil pol milijona!

Legat. Še več, še več! Za gotovo sem pozvedel, da so mu dali še več in meni niti vseh svojih troškov ni hotel povrniti.

Prvi meščan. Kaj Vam prav nič ni dal za Vaš trud?

Legat. Ni vredno, da bi se govorilo. Ali danes naj si iztrebi ušesa!

Meščani (se zbirajo okoli njega).

Prvi meščan. No, železnico smo vender dobili, in ako bi zmerom tako šlo, kakor zdaj med stavbo, ne bi bilo slabo.

Legat. Železnico? Torej res mislite, da jo je on pridobil? Toliko, kakor jaz bitko pri Kustoci. Vlada nam jo je že prej obečala in bi jo dala zgraditi, naj se Dragan zanjo poteza ali ne.

Drugi meščan. Podkupiti se je dal, podkupiti, kajpada!

Več meščanov. Sramota!

Drugi meščan. In takšen človek naj je naš poslanec?

Več meščanov. Odpovedati se mora, odpovedati!

Legat. Dragan si kupiči denarja in mi moramo stradati in delati.

Drugi meščan. Kakor črna živina. On pa se masti ob naših žuljih.

Več meščanov. Stráni ž njim! Stráni!

Prvi meščan. Pomislite vendar — železnica —.

Več meščanov. Kaj blebetá, kaj? K shodu, k shodu!

Drugi meščan. Vi gospod Legat, povedali mu bode naše mnenje.

Legat. Tako mu bodem pravil, da ga bode samega sebe sram. Izdal nas je, izdal!

Več meščanov. Izdajalec, izdajalec!

Legat. Ostanite trdni, ne dajte se preslepiti!

Več meščanov. Stráni ž njim! Stráni!

Legat. Zdaj pa k shodu. Zbrani so že.

Več meščanov. K shodu, k shodu! (Odidejo v mestno hišo).

Prvi meščan. A železnico nam je vender-le on pripravil, le on. — Škoda zánj. (Odide za drugimi).

Četrty prizor.

Branič. Doktor Stremil (prihajata).

Dr. Stremil. Aha, Legat, najhujši protivnik Draganov.

Branič. In zakaj?

Dr. Stremil. Ker zlate ribe ni on ujel na svojo vado. Vse je imel tako lepo nastavljeno. Sanjal je že o delniški družbi in o bogatem plenu, ki si ga bode nalovil. Toda nesreča! koncésijo mu je izpred nosa odnesel Dragan in on menda ni več dobil, nego povrnjene troške. In zato ga bode danes napadal.

Branič. Ne zagovarjam, in ne morem zagovarjati Dragana. Vender ga zdaj obžalujem, da se mora braniti proti takim ljudem. O, da bi takrat bil poslušal najinega sveta, danes ne bi kakor zatoženec stal pred národom!

Dr. Stremil. Tudi jaz ga obžalujem, a pomagati mu ne morem, ko bi on tudi želel moje pomoči, kar pa se ni zgodilo.

Branič. In kaj bi mu Vi svetovali, ko bi Vas vprašal?

Dr. Stremil. Da izgine iz javnosti. Posveti naj se svojemu stanu in svoji modrici. Ljudstvo je kratkega spomina. Naglo pozablja, kakor dobro, tudi slabo in v nekaterih letih bi mu spet

slavo pelo in mu znova ponujalo častna mesta, če bi hlepel po njih. Zborovanje se je menda pričelo.

Peti prizor.

Katinka in **Bileneg** (v potni obleki nastopita od nasprotne strani).

Dr. Stremil. Tujci? Ta gospá — znana se mi zdi. Kje sem jo neki že videl? (Stopi z Braničem bolj na stran, potem ga prime pod pazduho, in oba odideta govoreča, a se čez nekoliko časa spet vrmeta.)

Katinka (si ogleda trg z binoklom). Čedno mesto! In ta starikasta mestna hiša s stolpom, čegar zvon je v burnih časih klical meščane v obrambo njihovih pravic. Tesne ulice —

Bileneg. Z grapastim pómostom, — ceste blatne in nesnažne,

Katinka. In v ozadji veličastne planine, blesteče se v večni snežni odeji.

Bileneg. Proti švicarskim snežnikom prave krtine.

Katinka. Že ves čas čutim, da ti ne ugaja v teh krajih.

Bileneg. Res, čudil sem se, da si izbrala za najino svatovsko potovanje to progo in ne Italije s svojim vedno jasnim podnebjem, ali Švico.

Katinka. Ker mi ne ugajajo kraji, kjer bi vsaki dan srečavala znance in se morala spuščati v zoprne pogovore. A ne samó to. Vleklo me je gledati deželo, katera mi je bila opisana s pravim pesniškim ognjem.

Bileneg. In kdo je bil ta ognjeviti pesnik? A spominjam se. Nemara doktor Dragan, katerega smo takrat lovili, kakor Baškiri divjega konja, dokler ga nismo ukrotili.

Katinka. Da, doktor Dragan. Slikal je tako poetično svojo domovino in narod svoj.

Bileneg. O, praznih besed mu ni nedostajalo.

Katinka. Ljubosumen, kaj-li? (Smeje se). Toda, kaj je bilo ž njim potem?

Bileneg. Tratil je, kar si je bil takrat pridobil za železniško koncésijo. No — tisto glasovanje —

Katinka. Za katero sem ga jaz pridobila?

Bileneg. Da, ti, s svojim laskanjem. Grabi me še danes jeza, ko se spomnim tistih dogodeb. On si je pač moral domišljevati, da je baronica Hollbergova bila —

Katinka. Vanj zaljubljena? Pojdi, pojdi!

Bileneg. Vedenje tvoje je bilo tákšno —

Katinka. Kakor je želel gospod minister. Sicer moram priznati, da je Dragan bil duhovit mož, s katerim je bilo prijetno občevati.

Bileneg. Zadela ga je zaslužena kazen.

Katinka. Kaj praviš? Kakšna kazen in zakaj?

Bileneg. Za tisto glasovanje. Očitali so mu, da se je dal podkupiti, da je snédel častno besedo svojo, da je izdal národ svoj, in sam Bog vedi kakšne druge grehe.

Katinka. In to vse zaradi takratnega glasovanja?

Bileneg. Ves čas se ni vrnil domóv. Še le zdaj, ko bode železnica že skoro gotova, sklical je shod svojih volilcev, ali kakor sem čul, godilo se mu bode hudo.

Katinka. In ta shod? Je li že bil?

Bileneg. Če se ne motim, čital sem danes v časnikih — čakaj, precej pogledam. (Potegne časnik iz žepa in čita). »Dr. Dragan — volilni shod — danes —» Ravno danes je ta shod.

Katinka. In kje?

Bileneg. (čita) »v mestni hiši«. Tukaj v mestni hiši.

Katinka. Tukaj? Torej ta šum, ki se sliši —

(Iz mestne hiše se slišijo klici: Čujte! Tihó! Slepár! Tihó).

Bileneg. Ljubeznjivosti, katere mečejo Draganu v obraz. Toda pojdiva zdaj, pojdiva! Kaj naji to briga?

Katinka. Ne, ne, čakajva! — In vse to praviš, zaradi tistega glasovanja?

Bileneg. Neumniki, da mu kaj takega zamerijo. — Pojdi! Pojdi!

Katinka (bliža se mestni hiši). Ne grem, dokler ne zvem, kaj se dogaja.

Bileneg. Prosim te, pomisli, ko bi te on videl in spoznal. In kaj hočeš tukaj, kadar bode ljudstvo privrelo na trg?

(Vpitje v mestni hiši: Ni res! Res je! Tiho! Čujte! Mir!)

Katinka. Čuj! Zdi se mi, da slišim glas njegov.

Dr. Stremil (Braniču, s katerim se je vrnil). Kakšno vpitje! Motijo ga v besedi. Da le ne pride do hujšega!

Branič. Nesrečnež! Tako čislán in zdaj takó napadan!

Dr. Stremil. Kako čudno se véde ta gospá! Čim bolj jo gledam, tem bolj sem uverjen, da sem jo že videl. Ta hoja, velikost, obraz? A kdaj in kje? Česa neki išče tukaj?

Bileneg. (Prime Katinko pod pazduho). Idiva, idiva! Morebiti se še spopadejo. Pojdi!

Katinka. Ali vse to zaradi tistega glasovanja? In jaz, jaz sem ga pregovorila.

Bileneg. Kaj ti je do tega človeka: Kar je iskal, našel je.

Katinka. Zaradi mene! Jaz sem ga pehnila v nesrečo, jaz. Čuj! Že spet!

(Vpitje v dvorani: Ni res! Res je! Res je! Slepár! Sramota! Izdajalec! Tihó! Poslušajte!)

Bileneg. Jaz te ne umejem. Tvoje vedénje! Katinka, pomisli, kje si! Pojdiva!

Katinka. Nikar me ne sili. Jaz ostanem, jaz hočem ostati!

Bileneg. Peklensko gnjezdo! Sam vrag me je zanesel semkaj! Čuj, ljudstvo vrè k vratom!

Dr. Stremil. Zborovanje je končano. Strašen šum! Kaj zdaj?

Bileneg. Ali se ti blodi? (Potegne Katinko na stran. Na nasprotni strani Branič in doktor Stremil, srednja vrata mestne hiše se odpró, Legat, meščani se vsipljejo iz dvorane).

Šesti prizor.

Meščani (vriše). Odstopite! Takega poslanca nečemo! Prodal nas je! Sramota! Nezaupnica! Ni res! Mi zaupamo! Kdo? Strani ž njim!

Dr. Svatovit (zadržuje ljudstvo). Mirujte, mirujte, prosim vas.

Dragan (stopa naprej). In to meni? Žrtvoval sem se za ta rod, poslednjo kapljico krvi bi bil zanj prelil! Hvaležnost národova, zdaj te poznam!

Dr. Svatovit (ljudstvu). Prosim, razidite se, zborovanje je končano! (*Draganu*). Obžalujem, ali ljudstvo je razburjeno.

Dragan. Podpihano od klevétnikov!

Legat (ki je stopil blizu njega). Kdo je klevétnik? Koga menite, gospod doktor?

Dragan. Vsacega, kdor se predrzne skruniti mojo čast!

Braníč (doktorju *Stremilu*, poleg katerega stoji obsut od meščanov). Žal mi je, da nisva poprej odšla.

Dr. Stremil. Prepozno, zdaj ne moreva.

Legat (*Draganu*). Vaša čast? Sami ste si jo pokopali, ko ste prelomili obete svoje.

Meščani. Čujte, čujte!

Dragan. Kakšnih obetov nisem izpolnil? Ali vam nisem pridobil železnico?

Prvi meščan. Tako je! Gospod doktor nam je pridobil železnico.

Legat. Sebi pa polne žepe.

Dragan. Nesramnež!

Dr. Svatovit. Ne dalje! Idimo! Idimo!

Dragan. Da moram jaz poslušati takšno klevétanje! Vse svoje sile sem národu svojemu posvetil, da bi ga osrečil. Skrb za njega blaginjo mi je razjedalo srcé!

Legat. Ne deklamirajte tukaj. Domislite se onega glasovanja in potem še govorite o svojem rodoljubji.

Meščani. Izdal nas je, izdal! — Odstopite, odpovejte se poslanstvu! Tiho! Mir!

Dragan. Jaz izdal národ svoj? (Ugleda Braniča in doktorja Stremila). O, gospod profesor! Razžalil sem Vas, odpustite mi! Pred Vami zdaj stojim, gojenec Vaš. Vi ste me vzgojili, Vi mi vžgali v prsih neugasni plamen rodoljubja. Vi me poznate, odkar sem se zavedel svojih dolžnostij do národa in domovine. Vi zdaj sodite, ali sem res izdal národ svoj?

Meščani. Čujmo, čujmo!

Branič. Jaz naj sodim? O čém?

Dragan. Ali sem izdal národ svoj? Vi molčite? Govorite! Govorite!

Meščani. Čujmo, čujmo!

Branič (doktorju Stremilu). Kaj naj rečem?

Dr. Stremil. Resnico.

Branič (odločno). Izdali ste ga!

Meščani. Čujte, čujte!

Dragan. Tudi Vi! Tudi Vi! Obsojen! Uničen!
O! (Zgrudi se na tla).

Meščani. Pomagajte! Umrje! (Zadaj stoječi ljudje). Kaj se je zgodilo, kaj?

Dr. Stremil. (Pokleknil je poleg Dragana). Nesrečnej!

Katinka (ki je ves čas napeto poslušala, ko se zgrudi Dragan, izvije roko Bilenegu). Pusti me! Pusti me! (Plane proti Draganu). Jaz sem ga umorila! (Pade nanj). Dragan! Dragan!

(Zagrinjalo pade).

Peto dejanje.

Soba pri Braniči, kakor v prvem dejanji.

Prvi prizor.

Mira (vstopi pri stranskih vratih). **Dr. Stremil** (pri srednjih).

Dr. Stremil (odloži klobuk). Videl sem še brleti luč. Vstopil sem torej k Draganu. — Kakó mu je?

Mira. Čim dalje slabeje. Ravno je bil pri njem doktor. Poklical je očeta na stran in mu povedal, da je skrajna nevarnost. Srčna bolezen, za katero že delj časa hira, napadla ga je takó silno, da ni prav nobenega upa.

Dr. Stremil. Čudno, da ni precej takrat izdihnil duše svoje. Bolje bi bilo zanj, da bi se več ne bil prebudil, nego da se mora toliko tednov boriti s smrtjo.

Mira. Bolje? Ne, ne! Ločil bi se bil od življenja v najgroznejšem trenutku, obupajoč nad sabo, obupajoč nad prijatelji svojimi, nad vsem narodom. Zdaj se mu je vsaj nekoliko umiril duh, ker vé, da mu odpuščamo.

Dr. Stremil. Če mu tudi odpuščamo mi, sam sebi ne more odpustiti nikdar!

Mira. Tolažiti ga je naša dolžnost. Vender, kako se je vse dogodilo óni nesrečni dan, ko so ga prinesli v našo hišo — strašnega spomina! — tega mi še nisi povedal.

Dr. Stremil. Ker te nisem hotel še bolj razburjati.

Mira. Kaj bi me moglo še razburiti, kadar sem potrpehla najhujše?

Dr. Stremil. Ko ga je obsodil tudi tvoj oče —

Mira. Moj oče?

Dr. Stremil. Čakala sva na konec shoda in zdajci obsuta od množice morala obstati. Dragan ves zbehan in skrajno razburjen, vprašal je očeta, ali ga obsoja tudi on. In oče, kaj je hotel odgovoriti, nego resnico? Dragan se je potem brez zavesten zgrudil na tla. V tem hipu slišim grozen krik in gospá —

Mira. Katera gospá?

Dr. Stremil. Pozabil sem povedati, da je ravno takrat prišel na trg tuji gospod z damo in da sta si ogledavala kraj. Gospá se mi je zdela znana, ne da sem se mogel spomniti, kje da sem jo že bil videl.

Mira. In ta gospa?

Dr. Stremil. S krikom: »Jaz sem te umorila!« vrgla se je na Dragana. Nje mož je planil za njo ves srdit, zgrabil jo je za roko in na pol nezavestno odvedel.

Mira. In kdo je bila, ne veš?

Dr. Stremil. Slišal sem le, da ji je mož šepetal na uho: »Katinka!«

Mira. Oh, Katinka? Slutila sem. —

Dr. Stremil. Kaj ti je? Poznaš li —?

Mira. Ona črno oblečena žena na Dunaji. —

Dr. Stremil. Res, óna je bila.

Mira. Ali jo je tudi Dragan videl?

Dr. Stremil. Odpri je oči, toda v nezavesti je gotovo ni spoznal. Dragana so potem hoteli spraviti v gostilno, a tvoj oče je ukazal, naj ga prenesó v njega hišo.

Mira. In tu, ko se je prebudil in nas videl okolo sebe, zalile so mu solze oči. Spoznal je svojo zmoto, spoznal pa tudi, da je pravo usmiljenje ne samó sočutno, temveč, da tudi pozabi storjeno mu krivico.

Dr. Stremil (vskipi). Mira, ti ga še ljubiš?!

Mira. Jaz, ljubiti ga? Bil^h so dnovi, ko je sanjaril moj duh, da bodem osrečila in osrčevala veleum, našemu národu poslan. Omamila me je divna prikazen, videla sem le svetlobo. A prikazen je izginila in svetlobo so zagrnili temni oblaki. Prevara, grozna prevara! Da sem prenela to gorjé, zahvaljujem le očeta in — tebe.

Dr. Stremil. O, Mira, ti veš, da so vse moje misli zbrane okolo tvoje mile podobe. S silo, z nadčloveško silo sem premagoval svoja čustva, ko sem spoznal, da si je tvoje srce izbralo srečnejšega od mene. Skrival sem, kar mi je razburilo srce, da ne bi kalil jasnega tvojega dneva. Tebe srečno videti, prenašal sem rad svojo nesrečo. A ko ti je bila zvestoba vrnena z nezvestobo, začel sem upati. In ko si se umirila, razkril sem ti, kar bi sicer bilo tajno ostalo na veke. In ti? Prosila si me, naj ne zahtevam brzega odloka.

Mira. In kaj bi odgovorila, dragi moj? Ali naj varam možá, katerega za svojim očetom najvišje spoštujem na svetu? Ali naj ti hlinim čustva, predno so se oživele v prsih mojih? Potrpi! Potrpiva oba, dokler ne napoči zaželeni dan, da se umiri to moje nesrečno srce. Potrpiva in pomi-lujva nesrečneža, ki se bo^de ločil od nas v britki zavesti, da je samega sebe uničil.

Dr. Stremil. O zavidam ga, zavidam, ki bode s seboj vzel v grob tvojo ljubezen.

Mira. Ne mojo ljubezen! Vsplamtela je in ugasnila, kakor zvezdni utrinek. Kar je umrlo, ne oživi spet.

Dr. Stremil. In jaz? Temna in mrtva mi je bodočnost, ako mi je ne razsvetljuješ ti. O, da bi mi vrnila samó iskro óne ljubezni, s katero te ljubim jaz!

Mira. Ne zahtevaj od mene, česar ne morem dati. Potrpiva in upajva.

Drugi prizor.

Branič. Prejšnja.

Branič. Vi tukaj? Dobro da ste prišli. Mislil sem že poslati po Vas.

Dr. Stremil. In zakaj?

Branič. Dragan želi še jedenkrat govoriti z Vami. Méni namreč, da ne bode preživel te noči. Tudi jaz se bojim, da se bode skoraj ločil od nas. Večkrat ga prijema srčni krč in sapa mu zastaja. Idite, dragi moj Marko in potolažite ga!

Dr. Stremil. Prav rad, ko bi mu mogel povrniti mir, ali niti sam sebi si ga ne morem. (Odide).

Tretji prizor.

Branič. Mira.

Branič. Kaj je ménil Marko? Si li ga ti užalila?

Mira. Nisem.

Branič. Mira, ti poznaš moje želje in ti si tudi sama priznala, da je Marko vreden najvišjega spoštovanja.

Mira. Spoštujem ga, kakor nikogar, razven tebe.

Branič. Ne muči ga torej s praznimi izgovori.

Mira. Čestim ga, a ljubiti ga, kakor sem jednokrat ljubila, takó iskreno in z vso dušo ga ne morem.

Branič. Tega on tudi ne zahteva.

Mira. A žali ga in žalilo ga bode. On je vreden ženskega bitja, katero bi mu vračalo njega čisto ljubezen z jednako iskrenostjo. In tega meni ni možno.

Branič. Čas, moja draga, zaceli vsako rano; namesto cvetic, katere je slana pomorila, poganjajo nove cvetice in se veselé solnca in zraka. Novo življenje klije iz pepelišča. Tudi tvoje srce bode pričakalo nove pomladi.

Mira. Storila bodem, kar želiš, storila tebi na ljubo, dragi moj oče, ali mēni se ne vrne nobena pomlad.

Branič. Mira, nesrečno dete moje, kolikokrat si zatrdila, da si spet mirna, da si pozabila —

Mira. Oh (objame ga) ne obsojaj me! Mislila sem in tolažila sebe in tebe, da sem ga pozabila. A zdaj, ko ga vidim v mukah in trpljenji, topi se mi srcé od žalosti.

Branič. Ohrábri, se, ohrábri. Bog bode vrnil mir tudi tvojemu srcu.

Mira. Kadar bode počivalo v grobu.

Četrty prizor.

Dr. Stremil. Prejšnja.

Dr. Stremil. Dragan želi, da ga spravimo v to sobo. Tu bode lože dihal.

Branič. V to sobo?

Dr. Stremil. Ukazal sem slugi, naj ga semkaj pripelje v naslanjači, in jaz mu pomagam. (Odide).

Branič. Blaga duša, kako bratovsko skrbi zanj! In on, da ne bi dosegel sreče, po kateri hrepeni? Krivično bi bilo, krivično. Mira, upaj, le upaj!

Peti prizor.

Dragan. **Dr. Stremil.** **Prejšnja.**

(Dragan sedi v naslonjači, katerega sluga pri stranskih vratih v sobo porine. Oblečen je črno).

Dr. Stremil (slugi). Odidite, dokler Vas ne pokličemo. (Sluga odide. Draganu). Kako Vam je zdaj?

Dragan. Hvala. Bolje, bolje!

Branič. Ali ne bi rajši legli. Polnoč je že in malo spanja bi Vam dobro dèlo.

Dragan. Prosim, pustite me tukaj! Vi pa, ne zadržujem Vas, pojdite počivat! Mira, tudi ti še tukaj? In ti Marko? In Vi učenik moj! In ta soba! Vse, kakor pred tremi leti! Le jaz! le jaz! O, to skelí in peče! Kako srečen sem bil takrat in zdaj —

Branič. Mirujte, mirujte! Ne razburjajte se! Ne nazaj v minulost, naprej v bodočnost gledamo z novim upom, z novo srčnostjo. Zazoreli bodo spet jasnejši dnevi. —

Dragan. Mèni nikdar! Solnce življenja mojega je zašlo. Temà, grozna temà me obstira. Obsodil me je národ, obsodili ste me Vi!

Branič. Ne spominjajte me onega nesrečnega trenutka. Prenaglil sem se. Jaz se ne bavim z javnimi stvarmi in zdaj spoznavam, da so okoliščine časih silnejše, negoli najboljša volja.

Dragan. Govorili ste takrat resnico, jaz to čutim. Samó to mi verjemite, da so moji nameni bili dobri, da sem imel pošteno voljo, pomagati narodu svojemu, povzdigovati ga in osrečavati; to mu povejte!

Dr. Stremil. Tolaži se! Duhovi so se umirili in že so mnogi, kateri priznavajo tvoje zasluge. Kadar okrevaš, lahko spet vse popraviš.

Dragan. Prepozno! Zapravil sem srečo svojega življenja. Mene reši le smrt, smrt, katere željno pričakujem.

Mira. O Bog!

Dragan. Mira! In ti me pomiluješ? Ti, kateri sem nakôpal najhujše gorjé? O da bi mogel odplakniti s solzami spomin sramotnega dejanja svojega! Mira! Blága! Ali mi moreš odpustiti? Glej, na kolenih — (hoče poklekniti.)

Mira. Miroslav! (Doktor Stremil in Mira poleg Dragana stoječa ne dasta, da bi pokleknil).

Dr. Stremil. Dragan, pomisli vender. —

Dragan. Prosim, rotim te, ne preklinjaj me, ne preklinjaj spomína mojega!

Mira. Kaj neki misliš?

Dragan. Odpusti, odpusti mi!

Mira. Jaz ti nisem ničesar očitala in ti nimam ničesar odpuščati.

Dragan. Ničesar? Izdal sem te, sramotno izdal, razrušil mir čiste duše tvoje, uničil vero tvojo v resnico in zvestobo. Pozabi grešnika, pozabi ga!

Branič. Umirite se dragi moj! Ne mučite sebe in nas z žalostnimi spomini.

Dragan. Dragi moj učenik, slabo sem Vam poplačal Vaš trud. Koliko bi lahko storil za svoj narod in upal sem, upal, da mu bodem vodnik, sam vzoren v delovanju svojem. Vi ste mi kazali pravo pot, toda jaz sem ga izgrešil. Pozabljen bodem spal v grobu. In da bi le bil pozabljen! Da bi nikdo več ne izgovoril imena mojega!

Branič. Pozabljen? Ne, ne! Živelo bode, kar si dobrega storil; živele bodo pesmi tvoje in še pónzi rodóvi se bodo spominjali pesnika, ki je vzbudil narod svoj v novo življenje.

Dragan. Ne, ne! Vi me prijateljski varate!

Branič. Ko bodo že davno pozabljene zmote tvoje, ako so res bile zmote, prepevala bode mladež tvoje rodoljubne pesmi in se oduševljala za vse lepo in dobro.

Dragan. Mislite? Besede Vaše so kakor hladilno olje na pekoče rane. O da bi se bil ravnal po Vaših svetih, mirno bi zdaj plavala tadja moja, mirno in srečno pod praporom ljubezni in poštenosti. Ali izbudil sem nesrečnik sam viharje, ki

so jo treščili na skalovje, treščili in potopili. Marko, prijatelj, brat! Tudi tebi sem usekal skelečo rano. Odvrnil sem ti srcé, do katerega si ti imel prvo pravico. Prizanesi mi, prizanesi nesrečnežu, vstvarjenemu le da sebi in drugim nakóplje bridkosti,

Dr. Stremil. Ne očitaj si, česar nisi zakrivil. Porojeni smo vsi, da trpimo in prenašamo, česar ne moremo odvrniti.

Dragan. Mira, daj mi roko! In tudi ti, Marko. (Oba mu podata roki). Življenja mojega ure so štete. Čutim da se mi bliža konec. Marko, vem, da si ljubil Miro in da jo še ljubiš. Mira, tu stoji mož, ki je jedini vreden tebe. Njemu smeš zaupati, nánj se naslanjati v viharjih življenja. Roke si podajta! (Zveže njiju roki). Uživajta srečo, katera meni ni bila usojena. — Ali sem storil prav, gospod profesor?

Branič. O da sem moral ućakati tega dneva. Ne, ne, ti se ne bodeš, ti se ne smeš loćiti od nas! V tvojih prsih je skrit zaklad nesmrtnih poezij, katere ne smeš odtegniti národu. Ozdravel bodeš in znova zapóje struna tvoja.

Dragan. Poćila je že davno in skoraj bode počilo tudi ubogo moje srce. Mira, ti jokaš? (Prime nje roko). Roka tvoja se trese! Ti me ob-

žaluješ! O zdaj sem uverjen, da si mi odpustila. Hvala ti, večna hvala! (Poljubi ji roko). Marko ali nisi rekel, da je že odbila polunoči?

Dr. Stremil. Že davno. Dani se že!

Dragan. Dani se? Prosim, odprite okno, da diham sveži zrak. (Dr. Stremil odpre okno in pihne luč. Polumrak). O kako me hladi. Dani se, res, dani se! Ali niso tam planine, snežniki naši?

Dr. Stremil. Vrhovi se zlaté!

Dragan. Nov dan bode napočil, solnce bode spet zasvetilo, ali moje okó ga že ne bode gledalo. Sijaj, o sijaj srečnemu rôdu.

(Iz dalje se sliši pokanje topičev).

Dragan. Čujte, kaj pomenja to?

Dr. Stremil. Si li pozabil? Danes se vozi prvi vlak po novi železnici. Vse mesto se pripravlja, da ga slovesno pozdravi.

Dragan. Prvi vlak?! Železnica odprta!

Branič. Glej, to je tvoje delo! Veseli se! In ako bi družega ne bil dosegel, hvaležen ti bode národ.

Dragan. Mèni? Hvala? Ne zaslužujem je. (Od daleč se sliši godba, katera igra »Naprej, zastava Slave«). Ali se motim? Ali ni to godba?

Dr. Stremil. Budnica po mestu v proslavo denšnjega dné. (Godba se bliža. Slava klici in

živijoklici. Ko gre godba mimo hiše, kliče ljudstvo »Živijo Dragan! Slava Draganu!« Potem se oddalja godba in umolkne.)

Dragan. Ste li slišali? Ali se mi sanja? Ne, ne, to ni mogoče!

Dr. Stremil. Klicali so ti »slava« in »živijo!«

Branič. Ali Ti nisem pravil, da národ hvaležno priznava delo Tvoje?

Dragan. Mèni slava? — Torej nisem zavržen od národa svojega?! — Kako me je presunilo! — Srcé se mi širi od neznane radosti. — — — Mira, daj mi roko, in ti, Marko! — Kaj je to? — Temno, vse temno! — — Bodi srečen zlati národ moj — srečen — srečen! (Umrje).

Branič. Rešen je. Našel je mir, po katerem je hrepenel.

Mira (poklekne zraven Dragana). O Bog! O večni Bog!

(Zagrinjalo pade).

Konec.

Narodna knjižnica

izhaja v zvezkih po 7 do 8 tiskanih pol ter bode prinašala pred vsem

zbrane dramatične in pripovedne spise

našega odličnega in priljubljenega pisatelja dr. **J. Vošnjaka.**

I. zvezek: **Pobratimi**, roman, dobiva se pri knjigotržcu A. Zagorjanu v Ljubljani na Kongresnem trgu. Cena za lepo vezan izvod 2 kroni.

II. zvezek: **Lepa Vida**, drama v petih dejanjih. Cena 1 krona.

III. zvezek: **Doktor Dragan**, drama v petih dejanjih. Cena 1 krona. Dobiva se pri založniku Drag. Hribarju v Celji in pri raznih knjigotržcih.

Naslednji zvezki bodo prinašali v življenjepisu. navedene dramatične in izbrane pripovedne spise in sicer:

Četrty zvezek igro: „Premogar“, in peti zvezek veseloigro: „Pene“, i. t. d.

V zalogi Drag. Hribarja so izšle in se dobivajo sledeče knjige:

Zbirka domačih zdravil, s poljudnim opisom človeškega telesa	kron —.80
Nova pesmarica. Zbirka nabolj znanih slovenskih in slovanskih pesmi.	
Mehko vezana	„ 1.60
Elegantno vezana	„ 2.40
Srbske narodne pesmi. Sestavil J. Mohorčič	kron —.40
Obrtno spisje. Nauk o dopisovanji in poslovanji, spisal A. Funtek	„ 1.20
Obrtno knjigovodstvo, s kratkim poukom o menicah, spis. dr. J. Romih	„ 1.60
Občinski red. Zbirka zakonov zadevajočih posle občinskega področja, spisal dr. Iv. Dečko, I. zvezek	„ 3.60
Trdo vezan	„ 4.40
Mlinarjev Janez, slovenski junak, ali vplemenitba Teharčanov	„ —.80
Luči, spisal Anton Funtek	„ 1.40
Kateri bo? Prizor iz domačega življenja, gledališka igra	„ —.30
Kmetijsko gospodarstvo, spisal V. Rohrman. Cena	„ 1.—
Trtna uš in trtoreja, spisal I. Bele	„ —.80

1653 P. Michael

Angelus

Bosgnjak.

Guendia u Nazarety

Broje D'oe. Sarant II.

p. 259